

الجمهورية الجزائرية الديمقراطية الشعبية
وزارة التعليم العالي والبحث العلمي
المركز الجامعي لميلة

قسم اللغة والأدب العربي

معهد الآداب و اللغات

.....Xt1iζ

صورة المرأة في شعر الأمير عبد القادر

مذكرة مقدمة لنيل شهادة الليسانس، في اللغة والأدب العربي.
تخصص: أدب عربي.

:θ~HMψ~ η~IΞ~

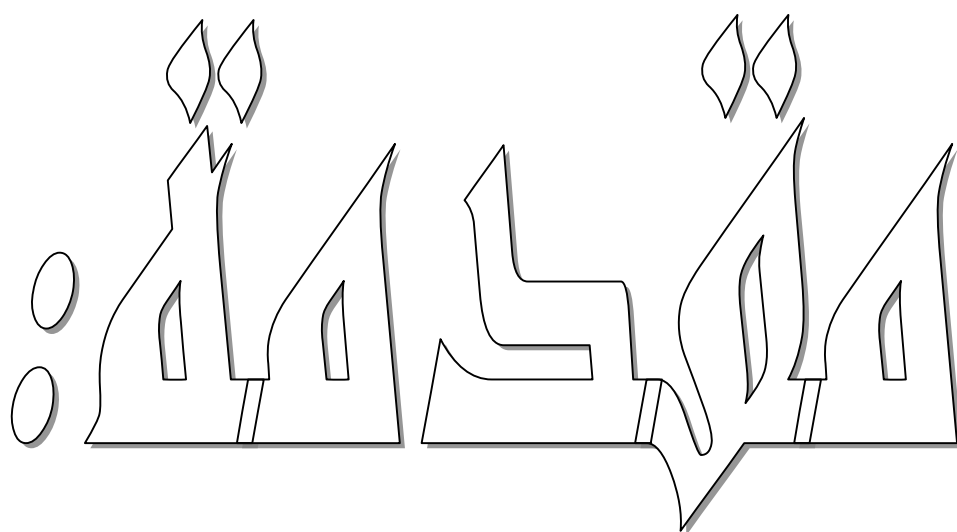
Iπβ~Ξ~ ·ζ~Kά *

:·~ηTζ~ H~Hψ~

ΔHIΞπ~ A~IM *

·επΞπ~ θυII *

السنة الجامعية: 2013/2012

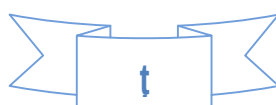

Ιεα 'ΗΣ'Θ Τ'ΛΥΠΘ' Ε'ΧΕ φα ςβΗΛ'Ι Ι'Λα'ι' Ε'ΧΕ φα 'ΧΞΞ' ΛςΙ Ε'ΛΛΘ' Ι·ΨΘ
 μ'ηα υςνΨλθ'ς υΙΞΒΘ' ρθ'λΒ· 'ςνίΘα ρκ'χ'ι' φθ'ςΘ ς ΛςΣΨΘ' Λλ τι'Ι ρ· 'ςλ'π
 Τ'ΛΥΠΘ' Τ'ω'π μχ· μλ μ'ης ρφ·ΛΨΘ' ΑΙ'ι' φα 'Ψδ'ς 'Λ' Ε'Λλιθ ΑΕΘ' Λ'ρΧ'ς ΨΜίΘΘ'
 'ΙΨ· ξΙν'Ι 'Ιιλε 'ΥχΕ·ρθ'δ φΘΘ' ξΛ'ΨΠ' Ψ'ιΘΘλ φα Ε'ΛΛΘ'· τνίΘ υΚΘ' ΛΙ'εθ' Ι·'Ι Λχλ'ι'
 ΛΥΠ φα Ε'ΛΛΘ' ΕΛςΣ ρν'ςν'Ι φΘΘ' ΗΞ'ΛΙΘ' ξΚπ ΨΕΘ μλ ονχ·ν μ' 'νθς'Ε 'λ 'Κπς 'ΧΜΛΛ
 .Λχλ'ι'

'νΘ·ήΛς ΛΙ'εθ' Ι·'Ι Λχλ'υΘ 'ν·Ε ρ'ολλιελ φα Α'·Ξ'ι' ω' ΨςΥςλθ' 'Κρθ 'νΛ'χ'ΘΘ' 'λς
 'Ηχ·Ι'ι'ρ'θ'χΕ φα Ρ ςίθ' 'Ιν'Β τθ' .ΨΒΛΘ' Ε'ΧΕ φα Ε'ΛΛΘ' ρ'οιΘΕ' φΘΘ' 'Ην'ηλθ' ΨΠη φα
 Εβ'ίλ 'ΗχΛηΞΨΘ' ο'θ'χΕ· 'λΘρλ μ'η οΣΘΠ ΨςΕ 'Ιβθ' 'λ ΨΒ μ' 'ΗΣ'Θ .α'ΠΘη'ς 'ΗαΛΨλ
 .'Ηχ·Ι'ι' ο'θ'χΕ

Ω·'Θ φα φΘχΛ'ΘΘ' βφιχιΕΘΘ' φΘχΛ'ΘΘ' Αρνλθ' τι'Ι 'ΥΕ·θ' ξΚπ φα Ι'λΘ'Ι'ω' κΘ Ιδς
 φα 'Ι'ΦΕλθ' κπ' ΙΣΛ φα ζΘΚης ΛςΣΨΘ' Λ·'Ι Ε'ΛΛΘ' ΕΛςΣ ΛςΥΕ ΛςΦΘ ΨΕ'ΛΛ
 .ξΛΨΠ φα Ε'ΛΛΘ' 'ΗχΜΛΛ 'Ι'ΛΘΘΞ' φα ξ'νΙλΘ'Ι'α φιχιΕΘΘ' 'λ' ρΛΙ'εθ' Ι·'Ι Λχλ'ι' Ε'ΧΕ

ΨΕ'ΛΛ οχα 'νΨ·'Θ ΨΘΙλ· 'Ι'Ι· 'Ηχθ'ΘΘ' ΨλΨΘ' 'ΗΦΘ Ω·'Θ κΘ Ιεα ΨλΨΘ' 'Κπ κ'λΘ' ως
 φΞ'·Ψθ'α υςλ'ι'α φλΞΞό'α φιπ'ΒΘ' ΛΣΨΘ'· 'ΤΙ· .ΛςΣΨΘ' Λ·'Ι Ε'ΛΛΘ' 'Ην'ηλ ΛςΦΘ
 κπ' οχα 'νΙΣΛ υΛΧν ΨΣα ςπ βΨς'ι' ΨΣβθ' ΨΘΙλθ' φιχ ρ'ΥχιΕΘ' ΛΣΨΘ'· 'νλ'ΘΘ ς
 'ΗΦΕλ Ψς· ζΘΚ φα μχειφνλ ο'θ'χΕ φα ΛΙ'εθ' Ι·'Ι Λχλ'ι' ρ· Λλ φΘΘ' σΛ·ηθ' 'Ι'ΦΕλθ'
 Λχλ'ι' Ε'ΧΕ φα σΛ·ηθ' 'Ι'ΦΕλθ' μ'Ι 'νβΠη κΘ ροΘα'εΩ ΛΙ'Σλ κΘ ρο'Πνς ξΙθςλ φπς
 κπ' τι'Ι 'Ηιλ'Π ΕΛΧν 'νχεθ' 'πιΨ·ς ο'θ'ας κΘ ρο'θ'χΕ Λ'Ξλ κΞλ φα μ'ΠΘ' ρθ μ'η φΘΘ'ς
 φα 'Ιιχδ φΘΘ' μχΘΛ'λθ' ς Ι'ενθ'Τ'Λψ' κπ' τι'Ι 'νΒΛ'Ι κΘ ρ'βιΘ φΘΘ' Λ'Ωψ'ς 'Ι'βθ'λθ'
 'Ι'Κ'λν· 'Κπ 'νΙΣα κΘΘνθ οχ'Ι'ςΙ ς Λχλ'ι' Ιν'Ι ΨςΣΘΘ' 'νθς'νΘ κΘ .ο'θ'βθ'λ φα ς οΣΘΠ

ἡ.ἡθ'ΞΛθ' μα φα ξΛΩν μλ ἱΚςλν Ωλ ῥχα κΧν φῶθ' Τ'Λήϊ' ΩχλΒ φα ξΛΨΠ μλ
 φεχ·Φῶ ΛΘϊ'ς υΛΧν ονλ ἸΜΒ μ'ηα ρἩχεχ·Φῶθ' ἩΞ'ΛΙιθ ξ'ν ΣἱΣΘ Ιεα φν'ῶθ' ὕΣβθ'
 κΩ (Ε'Λλθ'ρἩΨχ·Φθ' ρΕΛλΘθ' ΜΛΛ) Ἡλ'Ἰ Ἡβ Σ· ἩχαςΣθ' ΙνἸ ΜΛΛθ' υΛΧνθ' φα ἄνθς'νῶ
 φν'ῶθ' ἸΜΒθ' φα ἄνβδς κΩ ἩαςΣ'ῶλθ' μλ ξΛ'·ῶ Ἰ'· ΛΙ'εθ' Ι·Ἰ ΛχλἸ' ΙνἸ Ε'Λλθ' ΜΛΛ ἄνθς'νῶ
 .ΛχλἸ' ΙνἸ Ε'Λλθ' ΕΛςΣ Ι'Ψ· Ἰ'ΛΘῶΞ' τιἸ

Α'ῶν μλ ξ'νΒΛΘῶΞ' ἄλς ἩΞ'ΛΙιθ' ξΚπ φα Ἰ'Β ἄλθ ἩιΣςΕη Ἡλῶ'Θ· ἸΚπ ἄνῶΕ· ἄνλῶΘς
 ρΩΒ'Λλθ' ς ΛΙ'Σλθ' μλ ἩἸςλΒλ τιἸ ἩΞ'ΛΙιθ' ξΚπ φα ἄνΙλῶἸ'ς κχδ ς

Ε'χΕθ' Ἰθς'νῶ φῶθ' ΛΙ'Σλθ' Ἡιδ φα ὕΩλῶῶ Ἰ'·ςΨΣθ' μλ ἩἸςλΒλ ἄνῶρΒ'ς Ιδς
 φαςΣθ' Α'·ΦΘθ' Ωλ ὕλ'Ψῶθ' Ἡ·ςΨΣς Λχλῶθ Ἡχ·ΙἸ'

ΛχΙεῶθ'ς κ'ΛῶΕώ'ς ΛηΠθ' Ἰ'Λ'·Ἰ τλΞ· οΒςῶν μ' ὦ ἄνΨΞχ ὦ ΛχΘἸ' φας
 Ἡα'η τθ' ς ρ'ρῶρΒςῶς ρΕ'Σν· ἄνχιἸ ὕΘ·ῶ κθ φῶθ' Λςδ'Π Ἡθ'Μή ἩαΛΠλθ' ΕΚ'ῶΞῶθ
 .οιπ' ς κιΨθ' ἩλΙΘ φα Ḳ' κρλ'Ι' ἩχΨλ'Βθ' ΕΛΞἸ'

مذخل

ρύύύύύύύΖΗ

μ^λΛΕθ' ς Οχλρ0θ' μλ ΛχΩηθ' φν^τΥΟ 'Ηχ·ΛΨθ' 'ΗλχΙεθ' 'Ι^τΨλ0Βλθ' φα 'Ε^τΛλθ' 'Ιν^τη Ιεθ
 ΑΞΕ Ιηνθ' ς Α^τΣλιθ 'Η·θ^τΒ Λ^τΪ 'ΗλΣ· 'ρνση Τ'ΛΙΜ' ς Λ^τε0Ε' ΕΛΧν 'ρχθ' ΛΧνχ μ^τη Κ'
 'ΗΨ·Φ τθ' ΖθΚ Ιλλς ρκΧης ορΒς ΙςΞ' τ^τν^τΪ^τ· ΛΠ· 'Κ' ΨΒΛθ' μ^τη 'ΥχΕ ρκπι^τε0Ϊ'
 'ΗΞ^τεθ' 'ΗΨ·Φθ^τα 'Ιςεθ' ΑΙΒς Ψ^τΕΛθθ' φα ΨΒΛιθ 'ΗΒ^τΕ· μ^τη υΚθ' βο0'Κ ΙΕ φα ΩλΒλθ'
 .ΖθΚ Τ Λβ0 'Ιν^τη Λ'Λε0Ξώ κΙΪς 'ΗχΠχΨλθ' ΰςΛΧθ'ς

μλ ο0ν·'Ις φιπ^τΒθ' ΑΪ' κ'Ιδ' ςπ ,ΛΣΨθ' ΖθΚ φα 'Ε^τΛλθ' ονλ 'Ιν^τΪ 'λ ΜΛ^τ Ψ^τθς
 οθςδ φα τ^τν^τΪ^τ· ΛΠ·χ μλ 'Ηθ^τΕ κχΛηθ' μτΛεθ' ΰ Σς Ιεα,ΛηΚθ' 'Ηθ^τΪ' ΩχΦ0Ξχ μ^τ ΨΒ^τ
 \$πM κI θIπIζ κI ρIΪΪΪΪ ,θυΥΕ IεΞI,ΪIπM I ν0IΪIπ ρΥ ς0IεζI' θΞHΓIΕIπ ΰ0Iπ :τθ^τΥΟ
 .⁽¹⁾{κIπIΕΓI ΪI \$'M δCΑ'ΪIΪζ τI νMΗIΪ θI κIε ςIΪΪ νΕMΗIθI νυΑIΕIπ ΪI

φραΛΘψ Ρ ΘΠ μλ ΰι0Θ0 'Ιν^τη μ'ς 'Ηχιπ^τΒθ' φα 'Ε^τΛλθ' ΕλςΣ φπ ΞΚρα
 'πςιΨΒς Ι^τΣεθ' μλ 'ΛχΩη 'ρθςΕ 'ς·0ης Τ'ΛΨΠθ' 'ρΣΘΙεαρ'Η·χ·Εθ' ς 'ΗιχιΘθ' ς 'Η·Ε^τΣθ'
 'ΙηΛ00 ονΪ 'ΙΙΕΛ 'Κ'ς.μχλΩ ςπ^τλ Ψη ς φΨ·Φθ' Ψ^τλΒθ' ΨΩΛ0 φρα ρΨ'Ι·ΰθ 'ΪςΥςλ
 ÈΦ^τ 'ΙΕ·Σ^τ φ0θ' 'πΛ^τχΙ ώ 'ρ· ΞΛηΚχ Ψ^τχΠ ΙΒχ ώς ρμχνΕθ'ς ΰ ίΠθ'ς μΜΕθ' οΞβν φα
 .ΑΕ μλ 'λρνχ· μ^τη 'λΪ Λ·Ψχ 'Μλλ ς Ψ

'Ηλιελθ' ΨÈΘ μλ ΖθΚ ΙΞΒ0ς ροχΙθ Ωδς0λ Λχή 'Η·χ·Εθ' ΨχΕλ μςηχ^τλ '·θ^τή ΛΪ'Πθ'ς
 ΨÈΦΪ' ΞΚπ μςη0 Ιδς ρ^τρνλ ςΙΘ0 ΕΙχΣδ Ι^τη0 Èα ρ'Ι^τΞΙελθ' μλ 'ΙΕ·Σ^τ φ0θ' 'ΗχιιΦθ'
 φ0θ' 'Ι^τΧΕΙθ' ς κ^τχΪ' ΛηΚ0Ξχ μ^τ ΨΒ^τ μλ ΛΪ'Πθ' 'πΛΥΕ0Ξχ 'ν^τηλ ς 'ΛΒΕ ς 'Λ^τχΙ

¹ - سورة النحل: الآية 57.58.59.

:⁽¹⁾οοειϚλ φα Ι·Ϛθ' μ· ἩαΛΦ Ϛςδ ζθΚ μλ ο0·χ·Ε ἩεαΛ ἄπἄΥδ

ΗϚζζ ἱξἄΥ ἱτί θείπζζ τβζἄ Απηη

ΗούύύύήϚ ὠβήπἄ β ὠπἄ ὠπζζ

ΗϚύύϚϚ ἱτ ἄΜἄ δἄβἄ δ :κπζπἄ

θούύύπἄ ἱτἄψ ἱτἄΓπ ἄβἄ ἄπβἄ

Ηύύύήπἄκἄτ ζζζζ ἱτπἄμ ἱξἄΥἄ

ἱκἄἄ ἱήἄἄζζ ἱΡ δἄἄ ἱτἄτ ἄτἄζζ ἱτἄἄ

ΦθἄΘχ ὠΚθ' ΩΥςλθἄ· ΛἄχΙς ὠἘΦἄ Ἐλλθ' ξΚρθ μἄ ἄνθ ΔΥ0χ ἄἄ·ἄ·ἄ' ξΚπ ὠἘΘ μλς
'Κπ β ὠἣθ' ΛπἄΧ φα κΠςθ' ἄἄ·ε· μἄἄθ ὠἘΦἄἄ' ζἄ0 Ωλἄ0α Ιρλ0 βτ ΣΕς ἘλἄΒΕ οΥΛἄ
ΤἄἄἄΠθ' ἄρχα ὠ Σχ φ00' ἄἄἄἄἄθ' μλ φπς ἄἄἄἄἄθ' ἄἄἄἄἄθ' μἄ ἄἄ βἄἄἄἄθ' ἄἄἄἄἄθ' μἄ
:ἄπ μἄἄἄἄ μἄἄἄἄἄ τἄἄ κςε0α ἄἄἄἄλ ς ἄἄἄἄ β Σς Ἐλλθ'

.φἄβἄἄς ὠἄἄἄἄἄἄἄἄ· φἄἄἄἄς ἄἄἄἄλς ἄἄἄἄ ἄ·χ·Εθ' ὠ Σςθ' -1

.ἄρπἄΒ0 ξἄἄἄἄἄἄ ἄἄἄἄἄ ὠΦἄςἄ ἄἄςΣ0 -2

απθἣπ βἄἄζζ αυβἣ ΛἄΜΓ ἄουἄ ·ϚΚέζ Ἐἄἣἣἣζ κἄ " ὠΛς·Βθ' φΕχ ἄς0ἣἄθ' σἄχς
Ιἄἣ0 ὠς β⁽²⁾ἄἄἄζζ ςἣψ βἄἄἄἄπ απἄἄἄ κἄ ἄΚοἄ ΙΩἄἄ ἄἄἄζζ κἄ ςἣΓ ἄἄἄἄἄ κἄἄἄἄἄ
φἄ· μλ Ἐλλἄ ὠ00ἄἄ ἄἄ ἄἄἄπ μ· Ἐλ0ἄἄ :ζθΚ ἄἄἄ μλς ἄρχα ἄἄἣ ἄδς ὠ ἄἄἄἄἄ ἄΒ0
⁽³⁾:ἄἄἄ ἄρἄἄ· μλ Ἐἄἄς οΒςΜ0ς ἄἄἄ κἣεχ μἄ ἄἄἄἄἄ

ὄἄἄ θύύἄἄἄ ἘἄΣἄ ὀπ

θεἄἄἄ Ἐἄἄἄἄ ἄἄ τἄἄ τἄἣβ Κἄἄ πζ

ὀἄἄἄἄψ ὀἄἄἄ βἄἄἄ ἄἄἄ

νύύύύἄἄἄ κἄἄἄ ἄἄἄἄἄ κἄἄ

¹ - طرفة بن العبد: الديوان، دار صادر، بيروت، د.ب.ت، ص19.20.21.

² - زياد محمد مقداي: مقدمات القصائد في الشعر الجاهلي، الأردن جامعة العلوم التكنولوجية، 20. 03. 2012.

³ - عنتره بن شداد: ديوان، ص 50.

τθ' ζθκ '11ÿ0 ÿ· ρτ'ΛÿΠιθ κ'ρθ' ΛΙΣλ 'ρνση ΙςΙΕ φα 'Ε'λλθ' 'Ην'ηλ ΛΣΕν0 κθς
 φα τ'ΞνΘθ' μρΞΛ τιϊς ΛÿΠθ' ΤΛε· μαΛϊ '1'Λχλη τ'Ξν ζ'νπ '1ν'η Κ'βΨ'Ι·ό'
 ώςθ 'ν':ÿ'εα Ν'νθ' ΛÿΠ' μϊ υςλι' Λϊ'Πθ' ΛχΛΒ ÿ'Ξ Ιδςρτ'ΩΛθ' ΤΛή
 (1)ÿςε0 Κ' τ'ΩΛθ' φα ÿχδ 'λ ÿΛΒ' ΛΘΣ 'ρχΘ' φα 'ρ0χΩΛΛ Λ·0ÿ0ς·"τ'ΞνΘθ'

ή' Νύτ 'Ξ'Η'Ψ θ' κκΓ 'β'Ψ'ι'ι'

ή' ΝΙΜ 'β'ύ'ύ'ύ'ύ'ή'ή' ζολι δ'Λ'Ψ' ρ'τ' 'ι'

ή' ΕΜΛύ ΠΞΗζ' νυΰΨ 'β'Λι Χιιηζ'ι'

'β'ύ'ύ'ύ'ύ'ή'ή' θ'πΔζ' ΗυΩη' ΙΖΠ ΠΕΘ θ'

'ΙύύΤΣ'Η Θ0 σΗ'ΛΗ ρυΖζ ρυΖ

'Εύ'ει 'θ' ΙΖΠ ςηΨ τΜύλ 'ή'βζ'ύ

ÿΜίθ' ΤΛή φα ζθκ τιΒ0ς κ'ρθ'ύθ ΛΙΣλ 'Ε'λλθ' '1ν'η υςλι' ΛΣÿθ' φας
 ολ'χ' ΛηΚ0ς Λϊ'Πθ' γςΠ 'Υ·ς Νχβν0 μϊ 'ΕΛ'·ϊ ςπ 'ÿχβÿθ'α ρμβ'λθ'ς 'ÿχβÿθ' οχ·ΛΥ·
 (2)ÿςεχα 'Λ'Χ0ν' ξΛΛϊ οχα τνα' υΚθ' 'ΗνχΩ·θ ο·Ε μϊ 'νΩΙΕχ ÿχΛΒ 'Κραβ'Ηχ Υ'λθ'

ΗυΩΜζ' κθς πΔ' ρί'ιζ' σΗ'ι'ι'

ρ·ύ'ύ'ή'ζ' κ'β'Ψ'ι'ι' β'Ξ σί'ι'Ε ΞΕ'ζ' δ'

Ηπ'ύ'π'ι'ι' ι'ε ζΞ'ι'ι'ι' κ'ι'ι' ζζ' Ηπ'ι'ι'ι'

Δί'ύ'ύ'ύ'ι'ι' -ΔυΩη' 'Η'ι'ι'ι' κ'β'Ψ'ι'ι' β'Ξ'ι'ι'

Ηύ'ύ'Κύ'ι'ι' 'β'ι'Γ ς'ι'Λύ' θ'π'ύ'ζ' ςζ'ι'ι' ρ'Κύ

ι'θ'ζ' 'Η'υ'ζ'ι'ι' 'β'Λι' ρ'ι'π'β'ζ' 'Ε'ν'ζ'ι'ι'

ο· φΥΛχ 'ΕΣβλ 'χΞΕ 'ΥΛÿ0 'Ε'λλθ' ÿ'λΒθ' Λϊ'Πθ' οχα ΤΛÿ'0χα μΒ'λθ' ÿΜίθ' 'λ'
 (3)·'Ηÿχ·Λ φ· μ· ΛΛϊ ÿςεχ'ρ'ονα γΕ ο· φΥεχ'λλ Λη'ν ο0ςρΠ

ΙύΠ' π τΩιΜ ρΗΨ τΜύλ ΗΛΨ

τύ'ύ'ι'ι'Ψ'ι'ι' τλυΨ ΑΙβ 'υ' 'Ελ'ι'

Ιύ'ύ'ύ'Ξ'Ψ' δ'ί'ι'ι' τΖ'ι' ρ'πβ δι'Η'π

σι'θ'Ψ'π τι'ύ'ι' δ'ΛΨ τει'Η'ι'

¹ الخنساء : الديوان ، دار صادر، بيروت، د.ط، د.ت، ص13

² محمد مصطفى هدارة : الشعر في صدر الإسلام والأموي، دار النهضة العربية، بيروت، لبنان، د.ط، 1995، ص266

³ المرجع نفسه، ص265

ΙύύΠΖζ ζ'ιζ' 'υΞ ρΓλ

'πθ νύύύύύήηΖ ~θυθζ τληθ~θ'ί

“ρΕνλ φ00’ γσεΕθ’ ŷΥβ· Ωλ0Βλθ’ φα Ἡδςλλλ Ἡν’ηλ Ἐλλιθ ἹΕ·Σ~ κΕΞό’ φΒλ·ς
Ιŷ· κρΒ’ςΜ’ Ωλ Ἱ“ΒςΜθ’ςβ’Ι“ν·θ’ Ι’ς κΛΕ Ιεαβ0· Τ’Β γΕθς’ ζπ Ἐ’χΕθ’ γΕ μ’ηα “π’χ’
(1){ θΕῖηθ ζ’ λθ σ’σά ,θΕῖςΜ Αήπςηπύζ~ Ἐ’θ’ητ}: τθ“ŷ0 οθςεθ “δ’Ι Σλλρ0ςλ

Μī ŷςεχ·ŷΒλθ’ τιī ἈηΕ κΕΞό’ ŷ·δ μ’η υΚθ’ Ὑ’λχλθ’ γΕ Ἐ’λλθ’ κΕΞό’ Δνλ “λη
δύῖλ ἴηη Ἱ’ υΠλ ῥ’Μλῆζ ἵτ κππἹβψζἵτ κ’Ἡςἵτζ δύῖλ ἴηη Ἱ’ υΠλ ρ’ἴῶηζἵτ}: ο·“0η φα ŷΒς
(2){ζ’ΣππἹδἹ ἥ’υΠλ Ἱ0ῖ ἵτ ὕλη ρβ ἴηηŷ κππἹβψζἵτ κ’Ἡςἵτζ

ΛςΒχ ὡ μ’ς μρνχ· ŷΙŷθ’ γχεΕ0 Αἴφς ρ’Ι“ΒςΜ Ω·Λ· ξΙΙΕς ΙΙŷ0θ’ κΕΞό’ Γ·:~
Ἱ“ΒςΜθ’ φα οχθ’ ΩΒλχ ΙΕ ἈΛŷιθ μηχ κθ υΚθ’ Ἱδςθ’ φα ρμρ0ιλ“ŷλ φα ἹςΜθ’ φα
ΑήΛ0 ὡ ŷΒλ τιī Λ·Β0 Ἐαβ’ρΒςΜ Λ’χ0θ’ ἩχΛΕ Ἐ’λλθ’ κΕΞό’ τΦī~ Ιεα ρμρ0ιλ“ŷλς
Αἴφ “λινī ολιΞ κ’ Ἰκπ τιī ŷ’Ωλ ΜΛ·~ ŷŷθς Ἀν’Βθ’ Ἰκπ φα Ἐλχ0η Λ··Θī’ς οχα
σΗλψ”(3): Ἡι“δ ἹΥαΛα “ρΒςΜ Ἐ’ας Ιŷ· “ρνλ ἹςΜθ’ κΙΞς οχιī ζ’ τιΣ ŷςΞΛθ’
γΕ Ἐ’λλθ’ Δνλ τιī ΛςΣŷθ’ Ζι0 φα κΕΞό’ ἩΕ’λΞ ὕε0 κθς .“Ιυ0ε Ι’άτπ σΗόπτ
.γΕΦθ’ Ιŷ· ζ’ “ρΒςΜ Ἐ’ας Ιŷ· “ρΒ’ςΜ φα ἩχΛΕθ’ “ρΕνλ τθ’ ξ’Ιŷ0 ŷ· ρἹςΜθ’ Λ’χ0θ’

ἴῶ Ἐ’ἵτ ἥ’ηπἹῶλζ’ κ0Μ0λς ἵτἹ κ0ῶλ ἴηηἹ ρεϋῶψ Ἀ’λἵ ὕἹ κ0ῶλς Ἐ’ῶλ~ Ἐ’θ’Ἱ}: τθ“ŷ0 ŷςεχ
κθ Κ’ ἹςΜθ’ μλ γΕΦθ’ Αἴφς ŷ’Σβνῶ φα γΕθ’ Ἐ’λλιθ Δ·Σ~ ς ŷ· (4){ἹἹῶλζ κππἹῶλ
.οŷλ υΙΞΒθ’ς φΞβνθ’ γα’ς0θ’ “ρθ γεΕ0χ

Ἱ“ŷλ0Βλθ’ Τ ŷ· φα Τ’Ξνθ’ “ρνī ΜΒŷ0 Ἱν’η μ’ς· ὕδ’ςλθ’ ξΚπ Λην0Ξχ Ωλ0Βλθ’ μηχ κθς
.κχΕθ’ς ὕ’ΛīἹ’ μī “ΒςΛΘ “πΛ·0ī··Ξ· Ἡ0χΙΕθ’

¹ - سورة التكوير، الآية، 8.9.

² سورة النساء الآية 7

³ سهام عبد الوهاب الفريخ: المرأة العربية و الإبداع الشعري، دار جرير للنشر و التوزيع، عمان

الأردن، ط1، 2010، ص14

⁴ سورة البقرة، الآية 231

ἡδμή ἄ' ἐπὲζ κη ῥήμζ τμήτ

νύύύύύύγῃ ῥῶβζῆ πηψ ζθε

Ἡάῃ φα Λ'πΙΜώ'ς φδλθ' Λπ'Χλ ΜΛ' μλ IBν ῥφΞ'·Ψθ' ΛΣΨθ' τθ' ὕΣν 'λινίς
 ἩΒθ'Ψλ φα ἩχΛΕθ' μλ 'ΦΞδ ΩλΟΒλθ' ὕ'να Ἡχί'λΟΒώ'ς ἩχΛηβθ'ς ἩχιεΨθ' 'Ε'χΕθ' φΕ'νλ
 κ'ε κ'π" φΞ'·Ψθ' ΦΕ'θ' ὕΘ'Ι μλ κηΕθ' φα ΛχΩ'Ο Ἐ'λλιθ Δ·Σ'α ῥΕ'χΕθ'·χ'Υδ μλ ΛχΩηθ'
 ῥ'ῖι τί ΗυΞΙζ' ὙπΚ ἈΗυ'Κε ΑΙΓζ' ΑῖΙιζ' ΙπΣΓ τὺλο ὁ ῶξ σι'πῖζ' κη κοῃάτ
 (1)ῥοῖπΚ τί ΞΙυθ'Η π·Μ'υΜζ

τιχθ ῤ'ενθ' μλ ἩΐςλΒλ μρνλ ἴΜΛ· Ιεα ΛΨΠθ' φα 'πΛςΥΕς Ἐ'λλθ' ΛςΙθ Ἡ·Ξνθ'· 'λ'
 (2):ὕςεθ ἴΙΠν'α ΙχΠΛθ' οιοδ υΚθ' ὕχΛΦ 'π'Θ' ἴΩΛ μλ φπς Ἡχν'·χΠθ' ὕχΛΦ ἴν·

Ἡυλί ῥ'ῖιζ' βαπῖ ῥ'ῖιζ' ζήψ

νύύύύάεῃ ἄ'β ὀμνί τῃ'ῖῖ ῥῃῖ

ἩυΠΓ σῖι π θ'Ἡῖη ΑἴπΠῖτ

ῶζ'ύύάπ ῥι'ῖῖ Ἡπῖῖ κηρΣῃ

ἩυἈΖ κῖ' ζήψ κΚΓῃ θζ ὀάεῃ

ῥῖῖπῖ ὀζ'ῖῖ Ἀπῖ'Ζζ' ἰῖῖῖ ὕῖ

Ἐ'χΕθ' φας υΛΨΠθ' ὕ'Βλθ' φα ἩχΞθΙνῖ' Ἐ'λλθ' ΛςΙ μῖ ὙχΙΕθ' φα τΞν ὡς
 'πιςΒς ΤΛα μλ 'ρὸνηλ ῥἩχΛΕθ' μλ ἩΕΞα 'ρηιλοθ Ἐ'ΛΒ Λωῃ' ἴν'ῃ Ιεα ῥἩΛ'ἴ ἩχΞθΙνῖ'
 Φ'Πν τιῖ ὕΙχ 'λλ (3)ἈΙΨ'Ξ ἡζῖ κυΗΜ κΨ ΗυΚυ Ἐ'υΜζΗλψ' Ἐ'ΙΨ'Ξζ' ΗΗΨ" μ' ὕχεα
 Ἡβχιθθ' Ινῖ Ἡ·Ο'ῃ ἴν'ῃ φῶθ' τν·θ ΖθΚ Ἡῖλ' μλ ς ῥἩχΞθΙνῖ' Ἐ'χΕθ' φα Ἐ'λλθ' Ἡχιῖ'ας
 ἴν· Εἰώς 'ν'εἰθ ἘΛῖ'Π ὕςζς. ἩΦ'ΦΘς ἩχΥςΛῖς ἘΛῖ'Π ἴν'ῃς μλΕΛθ' Ι·ῖ μ· κηΕθ'
 'ρνλ ἘλχΩη ῤ'λΞ' 'ρ·ν'Β τθ'ς ῥΑΙῖθ ΝΛ'Ι ὕῃ τιῖ 'πιςΒς ἴΥΛα φῶθ' φβηρΞλθ'

¹ سهام عبد الوهاب الفريحة : المرأة العربية والابداع الشعري ، ص83

² ذكر سابقا، ص83

³ سهام عبد الوهاب الفريحة : المرأة العربية والابداع الشعري، ص89

ΞΙΛΕ ΛΥΠ ΖΘΚ μλς ἡΥχ·Φθ· ἰ'Μολώ' σπ μπΛΥΠ ο· Μχλθ 'λς ἡχνηΛθ' ἰν· ἩΣβε
(1) :ϋςεθ Κ' Ἀλίλθ' Ἰ'ενθ· Ἀειθ φθθ' ἡχΠτ υί'ςθ'

σἡ'πύύ' ἡ'ἸΜ' κΜΓζ τϋθ

σἡ'π' σ'ἡ'ἸΜ' ἡξἡζ ἰ'Ἰ'

σἡ'π' βέ' ἡ'πΠ' ἰ'Ρ'π'Ἰζ' κ'κ'π

ἰ'Ρ'π'Ἰ' βέ' ἡ'πΠ' ἰ'ο'ἰ' κ'κ'π

σἡ'Ἰ'ύύύ'ἰ' ἰ'Ε'Ἰ'Μ' ἡ'π'τ' ζ'Ἰ'ζ' ἰ'β'ζ

ἰ'Λ'Ἰ' Ἀ'ἰ'ἰ' ὲ'Ἰ'ζ' κ'κ'π' κ'κ'π

Ἰ'·Χθ'ς Λρνθ'ς υί'ςθ' ἰ'βΧς ἰεα ρἡΥχ·Φθ' ΛΣ'ν'Ἰ' μλ ἰ'·χ·ἰ' ξκπ μλ ἰ'χ· ςιΘχ Ἐα
.Ἐλχθ'ἰ' ξκπ μλ Ἐ'Εςθ'Ξλ ῥ'ρης

ΛΣ'Ἰ' φα ἡχ·ἰ'ἰ' ἡ'Ε'Ξθ' τ'ἰ'Ἰ' ἡ'ΧςΕιλ ἡ'Β'Λθ' ἡ'πΛςΥΕς Ἐ'Λλθ' ἡ'ν'ἡλ ἰ'αΛ'Ἰ'ς
'ἡθςἰθ' ἰ'ΦΞ· μ' ἰ'Ἰ· ρἡλ'ἰ' ξκπ ἰ'ΞΒ φα ΛΘνχ ἡ'Ε'Ενώς ὕ'Ἰ'Υθ' ἰ'· μχ' φ'ΦΕνώς
ὁ' Χιἡ'Ἰ'ζ' ἡ'ξ τ'ἰ' ἰ'πἡ Ἀ'ἰ'ἰ'ζ' ςγ'υ θ'ἡ'ἰ' ἡ'χ·Λ'Ἰ'θ' ψ'ε·θ' μλ ἰ'χἰ'Ἰ'θ' τ'ἰ'Ἰ' ἡ'πΚςβν ἡ'χν'λḡἸ'θ'
(2) ἡ' ἡ'Ἰ'Ἰ'π' ὡ'ἡ'Ἰ'ζ'

'ἡχ·Λ'Ἰ'θ' Ἐ'Λλθ' ἰ'θς'Ε ἡ'Υρνθ' ΛΣ'Ἰ' ἡ'χ'ἰ'ς ΛΠ'Ἰ' ΩΞ'Ἰ'θ' μλεθ' ὕ'Λ'Πλ τ'ἰ'Ἰ'ς
ξκπ μἡθ φν'λḡἸ'θ' ἰ'ρ'Ἰ'θ' ἡ'Ε'Θ ἡ'χ·Λ'Ἰ'θ' ἰ'Ε'·θ' οθΠ'Ἰ' υκθ' ἰ'··Ξθ' ΖΘΚ μλ Τςρνθ'
ἰ'χθ'·εθθ'ς ἰ'ἰ'Ἰ'Ἰ'θ' μλ ἰ'χἰ'Ἰ'θ' οἰπ'ἡ' ἰ'ἰ'εῶ' υκθ' ΩλθΒλθ' μλ ἡ'λς'ελθ' τ'εἰθ ἰ'ν'ἡ' ἰ'ώς'Ελθ'
.ἡ·χ·Λ'ἰ'θ'

μςνβθ' φα ἡ'Σ'Ἰ'θς ρἡχ·Λ'Ἰ'θ' Ἐ'Λλθ' ἰ'ν'Ἰ' υΛἡθ' φ'Πνθ' οΒς' ἰ'ἰ'ἰ'Ἰ'θ' ἰ'δ' ἰ'ν'ἡ' μ'ς
'ἡἰΒλ ἡ'αςν ἰ'νπ ἰ'ΛἰΣ'·α ρΛ'Ἰ'Πθ'ς ἡ'Σ'εθ'ς ἡ'··Φθθ'ς ἡ'θ'·Ξλθ'ς ἡ'α'ΕΣθ'ἡ' ἡ'βἰθθλθ' ἡ'χ·ἰ'ἰ'
.ἡ'χ·Λ'Ἰ'θ' Ἀ'Φδ'ἰ' φδ'· φα ΛςἰΣθ' φα ἡ'χςΞνθ' ἰ'Ε'Βλθ' ἰ'θ'·Ἰ'θ' κῶ Ἐ'Λπ'·εθ' φα Ἐ'Ἰ'βθ'

¹ - سهام عبد الوهاب الفريخ: المرأة العربية و الإبداع الشعري، ص 89

² - المرجع نفسه، ص 111

ἸλλοΞ'ς Ἰώ'Βλθ' ΩχλΒ φα ὕΒΛθ' Να'νὸ Ἐ'λλθ' ἸΕ·Σ' ὙχΙΕθ' ΛΣ ὕθ' φας
 ΕΙΛς ὕΩλ γ'Λῖθ'ςβκ'Πθ'βΛΣλ φα Ἰ'ΛἸ'Πθ' Τ ὕ· ἸΛρΧ μχ' υΛῖΠθ' Ψ'Ι·ό' φα
 ἩΠ'Ἰ μ'ςχΙ ςπ' ΕΛοβθ' Ζιὸ φα ΕΛἸ'Πθ' ΛΙΣχ μ'ςχΙ ὕς' μ'ης βΜ'ςα ἈνχΜς φΒΜ'χθ'
 φα υΙχΙεοθ' ἈςΙΞἸ' πΛ'ῖΠ' τιἸ φίφ Κ' "β'πΓψ' Ω'ηλ "ς"Κ'ΙΤζ' -σηΓ" ἩχΛςλχοθ'
 (1) :Ἡι'εθ' φπς Ἡχ·Λῖθ' ΕΙχ Σεθ'

Ποῦ Ἡἰ κύΜ'Γίζ' ΠΗἰ

ΙύύύἸΞ Ἡβ ἱτ Ἡ'ῶζ' Ἰβἱ

Πῶζζ' σπύἸΞ βπΠἱ

νύύύύἸΓ τί ΠΠΙυΓἱ

ΠύύύύοΜζ' Ἰ' Ἰῶβ' ΚῶἸ

τύύέἸἸ π Ἰ'ἸΞ' πέΕἰ

ὕΒΛ ΛηΚθ'. Ρ ΘΟ Κθ ὙχΕ υΙχΙεοθ' Ω·'Φθ' μἸ Ἰ'χ·Ἰ' ξΚπ φα ΕΛἸ'Πθ' ἸΛΘΟ Κθ
 λ'Κπ κςλῖθ' τιἸς ΩλοΒλθ' φα ΕἸ'Ξθ' κχεθ'. πΙχεο Ἀ·Ξ· λ'Ἰ ΛλἸ' ἸιῖΒ ὕ· μχῖλ
 .ἩἸΙ·λ ς Ἡλριλ γε· Ἰν'η Ιεα ΛςΣ ὕθ' Λ·Ἰ ΩλοΒλθ' φα Ἡχ·Λῖθ' Ἐ'λλθ' Ἡν'ηλ Μχλ

¹ سهام عبد الوهاب الفريخ: المرأة العربية و الإبداع الشعري؛ ص112

الفصل الأول:

خطة الفصل الأول :

ΛΙ΄ΕΘ΄ Ι·Ί Λχλϊ΄· Û χΛ΄Υοθ΄

οοΠινς ξΙθςλ

οοα΄εΩ ΛΙ΄Σλ

Λχλϊ΄ Ε΄χΕ φα σΛ·ηθ΄ Ι΄ΦΕλθ΄

آراء المؤرخين و النقاد حول الأمير.

أ_ آراء في شخصه.

ب_ آراء النقاد في ثقافته و مؤلفاته

الأمير عبد القادر المتصوف.

_ التصوف كعلم

التصوف كسلوك.

دواعي التصوف عند الأمير.

_ الاستعداد الفطري.

_ المحيط العائلي.

مراحل التصوف عند الأمير.

نماذج من شعره و نثره.

μχ· ρΘχΛ'ος π'Ι'Βλ' 'ςΎΣ μχκθ' μχΙθ'Θθ' Λ'ΜΒθ' ὕ'ΒΛ ΙΕ' ΛΙ'εθ' Ι·ϊ Λχλ'ι'
 μλ ΛχΩηθ' ὕ'Ξ' ρῦ·ε0Ξλθ'. Ζθκη μςηχΞςΛΥ'Εθ'ς φΥ'λθ' φα ΛςΥΕ οθ μ'η Β'ΑςΨΠθ'
 ο0'Μ'Βν'ς ΞΙςρΒ Ληνχ μ' ΗχΛ'οθ' φα ὕλ'ολ τ0Ε ς' ΖΛ'λ ς' ΝΛ'Ι υ'ϊ μηλχ Èα Λ·Εθ'
 'ρ· ξΛηΚ0Ξχ 'Ηλ'ι' ξΚπ ΗχΛ'ο φα 'ΗλΣ· οθ μςη0 μ' ώ' τ·' Κ' ρο· Μχλ0χ μ'η 'λ ὕης
 'λΗΙπο ·Πβ κπΩιΜυ κωΓ 'λΗ'0Γξ κ' κ'υγυ ςηΨ τλ' :ὕ'εθ'ςπς ρονΦς Τ'ν·ς ΞΙ'βε'
 θ'ηβτ 'ΕΓΗ Ρ Ιψ' αΙΓΗ 'σοζ Ι0ετ ΑΙπο τί Α'0εζ ςζ ·υλ'ο ΑΙε κπ'ουΜ ὕ·'ξόζ
 (1)"κ'υ'Π'έζ κ'υηΓΙζ

'λα ρῦχςΦθ' Ζθ'Εθ' ρΘχΛ'ο ὕχθ φα ΩΦ'Ξθ' Λ'ΜΒθ' κΒν ΛΙ'εθ' Ι·ϊ Λχλ'ι' μ'η Ιεα
 'ΗλιΧθ' Ζι0 ΙΙ·0θ 'Ελπ'Μθ' 'ρλΒν' 'Ι'ΐΦς ώ' μ'ςΙ'ΐθ' κΠ'ής ὕχςΦ ὕχι· 'Ηλ' 'ΙΛλ
 φα 'ΗΨ'Λ 'Ι'ΕβΣ ΦΘ Κ' Βον'χης ο0χΛΕ μ'ϊ 'ςΎ'Ις ρμΦςθ' Ι'Βλ' 'ςΎΣ μλλ ςρα
 'ΗχΛηβθ' 'Ηλς'ελθ' Ι'Λ μ'ηα ρκιεθ'ς ὕχΞθ'. ὕχΘΙθ' φΞνΛβθ' Λ'λΎ0Ξώ' ΙΥ Ι'ρΒθ'
 .Μ'χ0λ· 'ΗΕιΞλθ'ς

¹ سليمة كبير: الأمير عبد القادر ناصر الاسلام والوطن، المكتبة الخضراء للنشر والتوزيع، الجزائر، دط، دبت، ص06.

:ΙΗΨ ΗΨ Ιυιψ ηυΙΩΗΨ

:vH^Ξλπ μΗζπι

μλ μχΛΠΨΘ' ς 'ΥΘ'ΩΘ' 'ΗΨΛΒΘ' κςχ τβΦΣλ μ· μχΙΘ' φΕλ μ· ΛΙ'εΘ' Ι·Ϊ Λχλϊ' ΙΘς
 μχΛΠΨΘ' ς ΝΙ'ΞΘ' κςχΙΘ γά'ςλΘ' (ûπ1222) μχΛΠΪ ς μχΘνΩ' ς μχΘ'λ ς ÛΘ' 'ΗνΞ 'ΑΒΛ
 τί'ΑΛίΘ' Λ'ΜΒ· ΛηΞΨλ 'ΗνχΙλ 'ΑΛή .(κ1807) Ω·Ξς 'Η'λν'λΩς ÛΘ' 'ΗνΞ Λ·λΘ·Ξ μλ
 (1)·. ·λΤυγζ ΘΜ' 'ΕΙοΗΞ σΙΪοζ 'Ιζ'οζ κΙγζ βζπζ ζϋΤΠι μΗΪ 'οΗΨΖ' ·υΙβ

ΩΒΛχ φνχΞΕ ÛχΛΠ ςρα βκίΞ ς οχιΪ ζ' τΙΣ ÿςΞΛιΘ 'χεχεΕ ÈχΙΞ Λχλϊ' μ'η
 ξΚπ μ' ω' βκίΞς οχιΪ ζ' τΙΣ ÿςΞΛΘ' 'Ιν· 'ΗλΦ'α ς φιΪ μ·ς μχΞΕΘ' τΘ' ο·Ξν
 ζβνχ κΘςβ (2)·. Φ·ΛλΘ' ΙΛΒλ· ονςβΣχ μχΙΘ' μχχ·ΛίΘ' Α'οήΘ' ΤΨ· 'ρχα ζηΠχ 'ΗεχεΕΘ'
 μχΙΘ' φΕλ μ· ΛΙ'εΘ' Ι·Ϊ κΞ'· οί'ΞΛ ΩχδςΘ ÿÈΘ μλ ο·Ξν 'Ι·Ω' μΪ 'λςχ Λχλϊ'
 'Ι· ο·Ξν' φΪΪχ ώ ον' ΖΛΙχ ΛχλÛΘ 'ΗεχεΕΘ' 'ΗνχΙΘ' ΛΪ'ΠλΘ' τΙΪ ÛΛΨΘχ μλς ·φνχΞΕΘ'
 ·οχΘ' Α'Ξνών' μλ 'νεχΘλ μηχ κΘ ÿΣ ì

'ΙΛρΘ 'ΗνχΙλ φα 'ΨΥ'δ μ'η υΚΘ' "υςεΘ' Ι·Ϊ" κΠ'π φν· μλ Λχλϊ' Ι'ΙΒ' μλς
 ÛςΛΨλΘ' "ΙΛΕλ" ςπς ΝχΛή γΦ'νλ φα ΨΥεΘ' τΘςΘ μλ κρνλς β'ΙΞΛβΘ κη'Ε· ÛΛΪς
 ΙΛΕλ"ς "Λ'οΘλΘ' ΙΛΕ'" 'Υχ' κρνλς βμ'·ΞΪ' ΨΥ 'ΗηΛΨλ φα ΙρΠΘΞΑ υΚΘ' Ιπ'ΒλΘ'·
 'ΗνΦχεΘ' ΙρΨλ φα ΝχΛΙΘΘ'· κ'δς .οΘΪ'ΒΠς ολιΪς οΕÈΣ ς οΘΛρΠ 'ΙΪ'Κ υΚΘ' "ΑΘ'Φς·
 ·Λ'οΘλΘ' ΙΛΕ' ξΙΒ ξΙχΠ υΚΘ'

¹محمد السيد علي الوزير: الأمير عبد القادر الجزائري، ثقافته وأثرها في أدبه، المؤسسة الوطنية للكتاب، الجزائر د.ن، 1986، ص15.
²عبد القادر بوطالب: الأمير عبد القادر وبناء الأمة الجزائرية، المؤسسة الوطنية للفنون المطبعية، رغبة الجزائر، د.ط، 2009، ص47.

μλ ψ^ε-θ' ζιθ φα ξι'ιβ' ς λι'εθ' ι·ϊ λχλι' ιθ'ς ρ· ωολοχ φοθ' ην'ηλθ' μι̇ ὕ^ωλ 'κπ
 ιθ'ς 'νηλ μχκ^θ μ'λχό'ς κιϑ^θ· 'ηϑ'χαλθ' ην'ηλθ' ξκπ τθ' 'ςις ς ιδς 'ηχ·λϑ^θ 'ιè-θ'
 .κ1830 'ηνε ινλ φενλβθ' ὕèοεώ' ιϑ' 'ηλς'ελθ' 'ει'χδ μλ μχιθ' φελ :ηχπθ':λχλι'

'ΥχΕ ρελθ^η·λ με φα ξιθ'ς ιχ τιϊ κχληθ' μτλειθ οχΕ· λι'εθ' ι·ϊ λχλι' ὕλμ̇
 ον· 'η'πνο τιϊ ὕλμ̇ βηχλι'εθ' 'ηεχλφθ' τθ' φλονχ 'αξ'ςολ 'λθ'·ϊ μχιθ' φελ ξιθ'ς μ'η
 ινλ ω'χλ λι'εθ' ι·ϊ λχλι' μ'η ιδς .λχεβθ' ς σεβθ' ς 'ηίθ' κσιϊ ονχειθς 'ηχνι 'η'πνο
 'μλλ οιϑ'βχ μ' τιϊ κμϑ^θ 'ιεϊ ὕχλθ' 'κπ ξιθ'ς ονλ Νλθ 'λθς ρηαλϑ^θ·ς κιϑ^θ· τθ' ξ[·]·ς
 ιθ' 'ΥχΕ βλπι̇ 'ηϑ'·λθ' με οήσι· ιλβλ· μ'λπς τθ' οιελ^α ρκιϑ^θ· 'Α'φδ' μλ '·φδς
 .λς 'ϑλθ' ηχλ'θ^θ ς 'Α'εεθ' ς ζιβθ' κιϊ "Ιξ'Τζ κ' ηιΓ' ρχΥ^δ ιχ τιϊ

μ'η ον' μςθλ'λθ' ονι̇ 'ριεν φοθ'ς λχλι' ρ· ὕλμ̇ φοθ' 'ηχςνϑ^θλθ' 'ι'β'ςθ' μλς
 'λη ρμχιοθ' φα 'ηχ'ή μ'ης ρηβχΧν 'ρνηθς 'ηφχΞ· οοΞη 'ιν'ηα βΝ·θ^θ φα ὕλθ^θ υλΙμχ
 'Αν'Β τθ' ρμχλςχ ς' κςχ 'ειλθ ξτ'φολ' οοι̇'φοΞ[·] μ'η κ' βΝλβιθ ο'φολ' 'ΑΕ ονι̇ ὕλμ̇
 φα λςΕνχ οιη' μ'ης κκιθχθ ω' 'ι'οεχθ ὕη^χ μ'η 'ιεα ρϑ^ηι̇' 'Αχφ· ολ'λθπ' κιϊ
 τιϊ 'ςχλΕ 'νχλ' μ'ης⁽²⁾·.ΓΠηξ Αίίπ βεψ[·]·ηβ τί':ϑςεχ υκθ' ςπς .⁽¹⁾·λπιζ[·]
 ὕ'ςλι' ξλ'εοεώ 'κπς 'ηχςθπθ' οεθ[·]ςλ κιοχ 'λ 'ρνλ κθ^χ Èα β'ηςιθ 'ηλ'ϑ^θ 'ηνχμθ^θ
 ξλϑπ φΥΕ '·θ'ης 'Αι'π μ'η κ' ρ'ι'φςφθλθ' ωλβ· κθρχς 'Αθηθ' ο·Ε· λχλι' ὕλμ̇
 'υμ'β κευ θζ':⁽³⁾μ'χθςβ οχλιν' Ζλ'λθ' ὕςεχ .λς 'ϑλθ' φ·λϑ^θ 'Αι'ι' φα 'ηϑ'χαλ ην'ηλ·
 .μ'πγη "ιο[·] νζ 'ΕΓπτ ηβ κυΓυμιζ HIT τί νηη'ι[·] π Ρ Ιψ' 'Ε'ιυΖζ μι'γ^ηΓ'γν^ηυ^θΤ[·]
 τί κυλι'ιηξτ^ιγυ κ'ε σθζ' κςιγζ' τλ'ωιζ ρι'ηζ' τίπ ΑύΠηξ ·σιπυζ' νηι'ι[·] τί πξπ

¹الروينة هي نوع من العصيدة مصنوعة من الحليب و الطحين.
²عبد القادر بوطالب: الأمير عبد القادر و بناء الأمة الجوانرية، ص53
³ المرجع نفسه، ص 54

:v"i"y0 IH"n

ΛΥΠΘ' φα ἩήΕ·θ' Λ'ΛΞ μλ ΛχΩηθ' ἩαΛΥλ τθ' ο· 11' Μ'ΒΙό' ὕ'ώ1· ολ'λ0π'α
 ΑΦΘ' κ1ϊ τ0Ε ρλ'Χνς ΕΛΘψ'ς ὕν11θ' ΓΕΣ ρ· φ0θ' κς1Υθ' ὕςΣ' μτΛεθ' φβα βΛΩθ'ς
 ὕηα βΖθΚ Λχής Ἡή'· Σθ'ς βΗΕΕβθ' β Ρ ς1θ' β1χπΣθ' βΑΞθθ' βΕΛ'Β0θ' βΗΞ1νρθ'β "Η"χρθ'"ς
 ὕ'λ'Β 11Υχ 1φΠ ώ μ· ὕαΛ'1 μ'η Λχλ1'α .ΗβχΛΠθ' ἩνΞθ'ς μχ·λθ' Α'0ηθ' φα 1φΠ
 ὕ'ν'χ·0 1Λς οθ'1 1φΠ ὕηθ Ωλ'Β μτΛεθ'αβ0οθ1ή 1θ'ς ονλ ὕρνα βμτΛεθ' μλ ΛΩη ὕ'ν'λ ς
 .1φΠ μλ ο·0η φα τθ'Υ0 Φ1α ὕ'λα 1φΠ ὕηθ

τΣγγζ τβπθ' Α'ονη πο·Βϊ°. ιησ'οθ' φθθ' λι'σλθ' ς Α'ονηθ' κπ' μλ γγθς
κ*π·υιυΗ κ* ς τ*ΙΨ κ*πυλ'ΗΜΙοΞηζ Α'ονη μλ Λθης ρτζΚέηζ τ'χΕός ρ'ΐΨ
Λχλϊ' κ'χπ τθ' Ηα'Υό·. 'Κπ .τλ'πιυγζ ΗυΚ τ'τ κ* ΗηΓι κ'λ'ύθ Ηθ'Ξλθ'ς νυπεΜι
μϊ 'λ' .ρΥγ·. μϊ ΑΞνχ ς οθ'Λ·.ϊ φη'Εχ Κθ' ΥχΕ τ'χΕό' Α'ονη. Ιχλπθ' ο·Βϊ'ς

¹ محمد السيد علي الوزير، الأمير عبد القادر الجزائري ثقافته وأثرها في أدبه، ص32

μλ μ̃ "λη .κ̣ηολ οιωλ ὕθ̣χ̣ κθ̣ λχλϊ' υ̣λ̣ φα̣ ςρα̣ ὕΕυθ' ς̣ ὕιλθ' ο·"θη̣ φα̣ φν̣"οΞΛρΠιθ̣
οχςηΞλ μ·ώ"γ'Λϊ'ϊ' ΛχρΦο ς̣ γÈΘ'ϊ' 'ΑχΚρο"ς̣ "ΕΙθ'Θθ' 'ΗληΕθ'" 'Α"θη̣ οοα̣"εω̣ Λι̣"Σλ̣
Ε̣"χΕθ' 'ΗληΕς̣ 'Ηχιλ'ῶθ' 'ΗληΕθ'ς̣ μ̣"χ·θ' φα̣ Ρ̣ ςίχ̣ 'ΥχΕ· φθ'Μίθ' ξ̣"Βθ' οΒθ̣χ̣ "λρθς̣ μ̣"α̣
."ὕα̣"ίθ' οχ·νο ς̣ ὕδ̣"ῶθ' σληκ" ὕÈΘ̣ μλ̣ λχλϊ' φα̣ ξλχ̣ωτο̣ ΛρΧχα̣ φν̣"ωθ' "λνχ·

"ρο̣"εχ·Φο̣ 'ΗΞΛ̣"λλς̣ 'ΗχΞ̣"χΞθ' ο̣"Λ̣τς̣ οχ̣"Λ̣ 'Ηϊ̣"ΒΠ̣ φα̣ 'Αοηθ'̣ ξκρ· λχλϊ'̣ Λ̣ωτο̣ ΛρΧχς̣
κ̣"̣ ς̣ ·ίΙΩιζ̣" 'ΑΗΓ̣πυί̣ τ̣"ΙΨ̣ κ̣"̣ π̣ ·ὕΜηϋζ̣" π̣ ή̣πΠηζ̣" τί̣ τζ̣"Κέζ̣" κ̣̣Ξ̣ νγϋζ̣" τί̣ νλ̣̣Ξ̣"
φν̣'ς̣Λχςθ'ς̣ γΛΠλθ'̣ φα̣ 'Ηχλχ̣ο̣ μ·̣ μ̣ϊ̣ "Υχ̣" λχλϊ'̣ Κθ̣" Ιδς̣ ⁽¹⁾ι̣".αύΖψ̣" τί̣ νυπεΜι̣
·κρ̣ω̣ω̣Ẹ̀ω̣ μχ·̣ ωλΒ̣ ς̣ 'Αλίλθ'̣ φα̣ φΞς̣ν̣Εθ'ς̣

"ρΒΥνς̣ οοα̣"εω̣ς̣ ξληα̣ Λςι·ο̣ φα̣ 'Ιλπ̣"Ξ̣ φοθ'ς̣ λχλϊ'̣ "ρν̣ϊ̣ Κθ̣" φοθ'̣ 'Αοηθ'̣ κπ̣"̣ ξκπ̣
·'Ηχας̣ Σ̣ 'Ηχνχ̣Ι̣ 'ΗΕΞλ̣ ὕΛΕο̣ οο̣"βθ̣"λ̣ ὕ̣Β̣ 'Ι̣Τ̣"Βα̣

:Ιυιψ̣" 'Α̣"υΓ̣ τί̣ ρι̣"εζ̣" 'Ε̣Π̣Γιζ̣"

φα̣ μ̣"Πθ'̣ "ρθ̣ μ̣"η̣ σΛ·η̣ 'Ι̣"ΦΕΛ̣· 'Ηβι̣ο̣Θλθ'̣ οο̣"χ̣Ε̣ Λ̣'ς̣Φ̣" ὕÈΘ̣ Λι̣"εθ'̣ Ι·ϊ̣ λχλϊ'̣ η̣λ̣
γΛΠλθ'̣ τθ'̣ Λβ̣Εθ'̣ φα̣ 'Ι̣"ΦΕΛθ'̣ ξκπ̣ 'ΗιλΒ̣ Ρ̣̣Θ̣ι̣ο̣ς̣ 'Ηχλ̣η̣Ξ̣ῶθ'ς̣ 'Ηχ·Ι̣ϊ̣" οο̣"χ̣Ε̣ Λ̣'Ξ̣λ̣ κΞ̣Λ̣
·'Ηχν̣"Ξ̣νọ́' ὕ̣δ̣'ς̣λθ'̣ ς̣ ὕ̣χθ̣"οθ'̣ 'ΗιΕ̣λλ̣ρ̣Ηλς̣"ελθ'̣ ς̣ Ι̣"ρΒθ'̣ 'ΗιΕ̣λλ̣ς̣

:αΙΞιζ̣" ςζ̣" Ι̣ὕΜζ̣" -1

"λ̣ια̣ ρ̣̣ΑΕθ'̣ 'ΗΥ̣χ̣Λα̣ ᾤ̣'Ι̣' κ1825φα̣ μχ̣ι̣θ'̣ φΕλ̣ Ηχ̣Πθ'̣ Λι̣"εθ'̣ Ι·ϊ̣ λχλϊ'̣ Ιθ'ς̣ Λ̣η̣δ̣
'Λ̣η̣δ̣ ζ̣θ̣Κ̣ μλ̣ "ή̣Λα̣ "λ̣θς̣ ·ΑΕθ'̣ ζ̣Ξ̣"νλ̣ ᾤ̣'Ι̣ϊ̣ οο̣εα̣'Λλ̣ τι̣ϊ̣ κ̣Μ̣ϊ̣ς̣ Λ̣η̣δ̣ λχλϊ'̣ ζ̣θ̣Κ̣· ωλΞ̣
φα̣ "Ξ̣ς̣Λι̣ λχλϊ'̣ τ̣έ̣ι̣ο̣χ̣ μ̣ϊ̣ 'Ηχα̣"η̣ 'Ι̣ν̣"η̣ μλ̣Μ̣θ'̣ μλ̣ Ε̣ι̣λ̣ "ρ̣χα̣ 'η̣ε̣ο̣Ξ̣' 'Υ̣χ̣Ε̣ γ̣Π̣λι̣ τθ'̣ Λ̣β̣Εθ'̣
τθ'̣ 'Λα̣"Ξ̣ "π̣ι̣ῶ̣·ς̣ ·ζ̣'Κν̣τ̣ 'Ηας̣Σ̣ο̣λθ'̣ Λ̣"·η̣ μλ̣ ς̣πς̣ ρ̣υ̣ι̣ρ̣̣Α̣Π̣ε̣ῶθ'̣ Ηχ̣Πθ'̣ Ι̣χ̣ τι̣ϊ̣ ὕ̣ς̣Σ̣ο̣θ'̣

¹ محمد السيد علي الوزير: الأمير عبد القادر الجزائري ثقافته و أثرها في أدبه، ص80

ΗΧΠΘ' Λ'Μ' Η·Ξ'νλθ' ξκπ ὕΕΘΡΙ'Ι'Ι· ΗλΣ'Ύθ' φα ΛρΠ' ΗΩΕΩ φθ'ςΕ' ρ· λ'δ'ς γ'Λ'Ύθ'
·γυΙΠΖ' ΕΜ'ΒΟ' ΛΙ'εθ' Ι·Ϊ' ον·' τείθς φνΕχΒθ' ΛΙ'εθ' Ι·Ϊ' ΗΧΠΘ' ΔχΛΥ μχΠθ' φΕΛ
ΑΕθ' ΗΥχΛα Τ'Ι' 'Ις'Ϊ' "πιΪ·ς .ῶ'ΑΠ'Ϊ' Αχεν υΛΙ'εθ' ΙςΛΕΛ ΗΧΠΘ' μ'Ι' ¹·υΙΗ'γζ'
γΛΠλθ' ΙΕ· τθ' μχονΞ κ'Ι' ΛβΞ ΙΪ· μΦςθ' Τ'Λ' τθ' "πιΪ· 'ΙςΪχθ' Ηχν'ῶθ' Ελλιθ

φΣΘΠθ' ονχςηρ· γ'Ϊ'Ύθ' λχα Τ'ςΞ Λχλ'Ϊ' Νβν φα ΗχιΒ ΛβΕθ' 'Κπ Λ'ῶτ' 'Ι'ΛρΧ Ιδς
φα φα'εΩ Λ'πΙΜ' μλ ξΙπ'Π' λ· Φ·ΟΛλθ' κ'Ύθ' ονχςηρ· γ'Ϊ'Ύθ' λχα ζ' ρ'ῶτ'Σ'Οθ'· Ρ'Θθ'
·γΛΠλθ' ΙΕ·

:- ιπ'γιζ' π Η'ο'ϊζ' -2

κ'Ϊ' Λ'ΜΒθ' τθ' φΞνΛβθ' ὕΕΘΕώ' ὕςΘΙ ΙΪ· Ι'ρΒθ' ΩΛ Λχλ'Ϊ' ΗηΣδ 'Ι'Ι·
'ΗθςΠθ' Λ'χρν' ΙΪ· "ρν'Ϊ' Ωα'Ιχ μλ ζ'νπ μηχ κθ ὕΟΕλθ' Ιχ φα Λ'ΜΒθ' 'Ι'Ϊδς λιακ1830
ΓΛΟδ'α κρΟΙ'χδ τιΪ' γα'ςχθ μχΠθ' φΕΛ ΗΧΠΘ' τθ' Ν'ῶθ' οΒῶ' ΕΛΟβθ' ξκπ φας ρΗχν'λῶΎθ'
φα οθ 'ΗΦΕΛ ὕς' ξκπ μςηρθ κ1832 κ'Ϊ' 'ΗΪχ·θ' οθ 'ςΙεΎα ρΛΙ'εθ' Ι·Ϊ' Λχλ'Ϊ' ον·' κρχιΪ'
οεΟ'Ϊ' τιΪ' 'Ι'χεθ'Φ' φῶθ' 'Ηχθς'Ξλθ'· ονλ 'χ'Ϊςς ρκΠ'Ϊθ' ὕΟΕλθ' Π'Υ' ΗΙΞ'·θ' οΟλς'ελ ς ξΙ'ρΒ
ῶ'·'Ευῖτ' κ'π'Υδζθ δ'ηί' αΓ' 'ηΤ' ςζ' 'Ε'ῶΗζ' Ιυά κ'Ι'ΥτΩι τυ'Η κτ' 'ΕΗΙτ' κ'":νΗ'Ϊ'ΠΚζ ὕ'δ
τΜῶλζ ΙΕυ'Σ'Ι' Ηγζ:νζ 'Εζ'γί.δλψ τληέΞυ "ι 'Εη'Γ'Η τλψ δ'υΗυ" δ'Ιη'Ϊ' δ'γΓ' τ'ηΤ'Η κτ'
(2)"·δΜῶλζ ν'Ηῶ'Σ'Ι'Ϊ'

κΛ·χ ς οθ ΩΥΘχ μ' ὕ'Πχλ υΙ ὕ'ΛχνΒθ' ΠΦΥ'α 'ΗΕΙ'α Λ'ΞΘ' ΞνΛα Λχλ'Ϊ' Ι·η
ΚΘ' ΕΛΟβθ' ξκπ φας .κ1834 'ΗνΞ υΛβ·α28φα ὕ'Πχλ υΙ ΕΙπ'Ύλ· 'Ι'αΛΠ' ΕΙπ'Ύλ οΎλ
μςΙ' Ε'ς'Ξλθ' "ρΞ'Ξ' 'ΗλςηΕθ'ς σΛςΠθ' ΝΙΒλ τιΪ' 'ΗΛ'δ' 'ΗχΛ'ΜΒ' 'ΗθςΙ' 'Ηλ'δ' φα Λχλ'Ϊ'

¹ هي طريقة صوفية تنتسب إلى الشيخ عبد القادر الجيلالي المصلح الديني، فقد ظهر هذا العلامة في زمن كثرت فيه
الفتن و الاستلاء و حب الذات فقام بالوعظ و الإرشاد مخاطبا أصحاب السلطة و الحكام بالاستقامة
² الطاهر يحيوي : الأمير عبد القادر مجاهد السيف و القلم، أطفالنا للنشر و التوزيع، الجزائر، دبط، دبت، ص8

τθ' ολΞδ 'ΥχΕ βμχϊςΦολθ' τθ' Ηα'Υό'. υΙνΒ ὀθ' ΛΠϊ 'ΗΘΞ εΙ· Ιεα οΠχΒ 'λ' βΜχχλΟ
 ξΛΧν φα μϊ 'Ι'χςθςϊ' μλ οΰΥς ς κχιΰθθ'. κΟπ' 'λη ρΗχΰαΙλθ' ὕ'ΒΛς Ε'Πλθ'ς μ'ΞΛβθ'
 Ιλΰα .οχιϊ 'λ ς οθ 'λ ὀΛΰχ ξ'χνΙ ς ονχι μς'Πθ ὀΛ'ϊ υ' ὀΞλ ΑΰΠ ςπ 'Λεχ ΑΰΠ
 .Αοηθ' Λθς ς ΝΛ'Ιλθ' ΝχΞ'Ο τθ'

μλα 'Ηϊ'νΣθ'. οΟχ'Ι· 'Ιν'η 'ΥχΕ βο·ΛΕ μϊ 'Ι·' οίίΠχ κθ κιΰθ'. Λχλϊ' κ'λΟπ' μ'
 . Ρ' Σ'λθ'ς ΙςΛ'·θ'ς γΙ'ν·θ' ΩνΣα 'Η'α'ηολ 'Ι'ηΰλ μςΙ μλ ςΙΰθ' 'Η·Λ'Ελ ὕςεΰλθ' Λχή
 ὕήΠχΞ 'λ 'Κπς 'ΗχΛ'ΜΒ 'ΗθςΙ 'Ηλ'δ' γχΛΦ φα Λ'Ξ Λχλϊ' μ' μςχΞνΛβθ' 'ΝΕ' 'λθς
 'ΗθςΙθ' Τ'ν·θ' Λχλϊ' άλβΟχ ώ φηθ ὕ'οειθ 'ΙΙβλ 'ςΙ'ϊς ΕΙπ'ΰλθ' 'ςΥεν κρχιϊ 'χχεΕ 'ΛΦΘ
 φπ ς⁽¹⁾θ1836 ·λΜ β'ΚυΙΗ β'Ιυλϊζ' ΑΗ'υγ' ΧΤγιζ' ·ΕΙΩι" φα Λχλϊ' κρχιϊ γςβΟα
 ΕΙπ'ΰλ Ιεϊ τθ' ςΒχ· ὕ'ΛνΒθ'. ΩαΙ 'λλ 'ΗΕΙ'α Λ'ΞΘ 'ΞνΛα 'ρχα 'ΙΙηηΟ 'ΗχΘχΛ'Ο 'ΗηΛΰλ
 . κ1837 'ΗνΞ 'Ηνα'οθ'

ΩΒ'ΛΟα ΕΙπ'ΰλθ' 'ςΥενς Ε'ληθ' 'ςΙς'ϊ Λίίθ'ς Ψ'ΙΘθ' 'ΞνΛα Λ'ΰΠ μ'η 'λθς
 μλ μώΚΘθ' 'πΜχλ ξΙ'ρΒ φα 'ΗΩθ'Ω 'ΗΙΕΛλ φΟ'οθ ρ'ΙΙϊς ΕΙηϊ οδςβχ κΘΥ ΟχΒ κ'λ' Λχλϊ'
 ΑΛίλθ' Τ'ν·' μ' Λχή .οΟΛΣν μϊ Οη'λλ μ'ΦΙΞ ὕΚ'ΘΟ 'ΥχΕ φ·Λΰθ' ΑΛίλθ' ὀΛΦ
 ζθΚ Τ'αΛ Λχλϊ' μ' ὀ' ρΟη'λλ ΟΛϊ τθςΟχθ ξςΰχ'·χ μ' Λχλϊ' μλ 'ς·ΙΦα ξηΥ 'ςβδς
 ν' β'γυ ό 'θοίύνλι νεηι θΖ'λζ πτ'μ'Σ κπεψ ό Κ'ΤηΜζ' Ηύ' 'ΕηΖΗ τλ'":οθςδ φα
 ΖΛΟα 'ΗνΞ ΕΛΠϊ Ω·Ξ 'Ιλ'Ι ΕΛχλλς 'ΗιχςΦ ΑΛΕ Ιΰ· ΛΙ'εθ' Ι·ϊ Λχλϊ' κΙΞΟΞ'α ⁽²⁾·"ββ'Ψ
 ὕπκ' Ιδ Λχλϊ' μ'":ςΞςΛ Ιςιη ὕςεχ 'Κπ φας ΑΰΠθ' 'ΗχΞβν φα 'ΛΩ' κΕΞΟΞώ' 'Κπ

¹ سليمة كبير: الأمير عبد القادر ناصر الإسلام و الوطن، ص22
² الطاهر يحيوي: الأمير عبد القادر مجاهد السيف و القلم، ص11

Ηβ π Ϛ~ΙΓΠζ αΐψ τθ ρΓ~Μζλι π ·ϑΜλπθζ ΗπΗΓζ Ϛζ ·υ~Ιέιζ ΗπΗΓζ μλ ΆΛίθ⁽¹⁾·ήΤ~Ζ αΙ* νάε π Ι~Ζζ ~θξ ΙΞΗλ

Νςβν φα Λχλιΐ ρ~ϑΕχ μ~η φ~θθΐ Ηδςλλλθΐ Ην~ηλθΐ ΰ'Λϑΐώΐ 'Κπ Ϛ~ΕΘ μλ ΔΥ~ϑχ
·Λ~λϚϑΞώΐ ΙΥ ΗχΛηΞϚθΐ Ηλς~ελθΐ ΰϚϚ τθ 'Κπ ολ~ΞϑΞΐ σΙΐ Κ' ϐμχχΛ~ΜΒθΐ Άςιδς

Λβ~Εθΐ ΙχΛχ μλ ΗεαΛ ΗχΛΙνηΞόΐ Ϛΐ ~ηήΐ φα κχεχ μΐ κ~ΞϑΞ~Εθ Λχλιΐ ΦΛΠ μ~η
τθ οί~Εϑ φ~θθΐ 'ΕΛΘ~·θΐ γ~ΕΦνΐ ΙλΒλ· μηθ φςΛΠθΐ ξΚπ ~ΞνΛα 'Ιι·εα ϐοθ~ΒΛ μλ οϚ~λ
Φ~Ξςΐΐ μΐ Λχλιΐ μεχΐ μχΐ φΞνΛβθΐ μςθςΦ Τ~νχλ τθ ρ~ορΒς 'ΙΛχ~ή ΗχΛΙνηΞόΐ
Ϛ~εν κ~ϑ ϐοχα κχεχΞ υΚθΐ λ~ελθΐ μςηϑΞ ~ΞνΛα μ~·ς ϐγΛΠλθΐ φα οολ~δ~ο· Τ Λϑ κθ ΗχΞνΛβθΐ
ρ~θ~ΕΘ ΰ~θ 'Ι'ςνΞ Ω·Λΐ 'ΕΙλ ρ~χα 'Υηλ μχΐ "Μ'ς·λ" 'ΗνχΙλ τθ κ~ϑ "ς·" 'ΗνχΙλ τθ
·"Ι~Εθός Ϛ~Φ~·θΐ Ϛ~πΐ μλ κ~Ξόΐ μχΙ φα μΐ~θ~μ ΐ~θ μ~Ξθ ΩΦεθ ΙΙ~Εθΐ Τ 'Λελθ~"ο·~οη

~λθ Ϛ τλ~Π~Ι~Μ~Ϛ~ τζ~θ~Ε~ζ Η~Ι~Γ~Ι κθ~Ϛ~θ~'Ε~Ι~λ~θΐ ξΚπ 'ΗιχΦ ΛΙ~εθΐ Ι·ΐ Λχλιΐ 'ΙεαΛ μ~η
τθ οΒ~θΐ ϐ~Υ~θ~'~ϑθΐ μςχι·~ν ΛςΦ'Λ·λόΐ μλ γΛΠλθΐ τθ Ϛ~ε~ϑν~ώ~· Λχλϑθ Γ~λ~Εθΐ Λλΐ ΛΙΣ
φ~οθΐ 'ΗΞςΛ· 'ΗνχΙλ· κ~δ~α· ΛχΙεϑς ΆχΕΛϑ Ϛ~η· Ϛ~ε~ϑΞΐ μχΐ ϐκ1953 φβν~Β28 κςχ 'Ην~οΞΐΐ
οχ·νϑς Ϛ~δ~'~ϑθΐ σΛηκ 'Α~οη ρ~θ~ΕΘ ΰ~θ 'Ι'ςνΞ 'Υ~Ε~ϑ 'ΕΙλ ρ~χα φε·ς μ~Ξλιϑ ο·Πϑ 'Ιν~η
Λχλιΐ 'ΗιΕΛ φα ρ~θςΦ~ς 'Ι~θ~ΕΛθΐ Λθ~Ϛ 'Ιν~η φ~οθΐ γΠλι ξ~Β~θ~· ρ~ν~ΐ Ϛ~ΕΛ κ~ϑ ϐ~Ϛ~α~ΐθΐ
·ε~Εώ ~πΛηΚνΞ ·ΕΙθ~Θ 'Ηχ~ν~Ξ~νΐ ΰ~δ~ςλ ρ~χα οθς Λ~ΜΒθΐ μλ οΒςΛΘ ΙϚ·

·:υλ~Μλ~ΐ~ ήβ~πιζ~ π ήϚ~θ~ζ~ ·ηΓΙι -3

ϐ~ΕΙ~·~Ϛ~θ~ς 'ΗϚ~θ~Φλιθ ά~λ~β~ϑ γΠλι· ξΛ'ΛεϑΞΐς ~ΞνΛα ΛΙ~εθΐ Ι·ΐ Λχλιΐ 'ΕΛΙ~ΐλ ΙϚ·
'Ηλρλ· κςεχ μΐ τθ ο· 'ΙϚ~αΙ 'Υ~Ι~Ε~ 'ΙΛΒ 'ΥχΕ ϐοϑςΦ· 'ΗαΛϚ~λθ οχ~ι~ο·χ μΐ ζΐ σ~Λα

¹ عبد القادر بوطالب: الأمير عبد القادر و بناء الأمة الجزائرية، ص 206

μλ ζ^νπ ς ⁽¹⁾σ^ι κ^ι κω^ιΞΩ^ζπ Χ^ιΙ^ζ ·η^ζ Ι^ιΗ^ι τ^ι ξ^λ·Ι· Λ^χλ^ι· φ^ας^ο Ι^εθς
 μ^χν^λΩς Ἡ^ΩÈΩ Ἡ^νΞ Λ^ρΠ^θ Ν^βν μλ μ^χΛΠ^ϑς Ν^ιΞ^θ φα φ^ας^ο ο^ν τ^θ Ἀ^πκ^χ
 Λ^χλ^ι· Ε^Μ·ν^Β Ἰ^ν·η Ι^εθς γ^πλ^ι τ^θ ·Ε[·]·Σ ·ρ^νλ ὕ^{εν} κ^Ω ρ^ιÈ^χλ^ιθ ὕ^θς Ἡ[·]λ^ν·λ^Ως
 μ[·]η^λθ[·] φ^ας ξ^Κ·Ο^Ξ Λ·δ μλ Ἀ^Λε^θ· μα^ι Ι^εα ο^Οχ Σ^ςθ Ἰ[·]·Ο[·]ς ὕ^ςΙ^θ Τ[·]Ξ[·]Λ· Ἡ^εχ^ιθ
 φ^Ελ Η^χΠ^θ Ἀ[·]ς^Β τ^θ μα^ις υ^ςλ^ι· Ι^ΒΞ^λ· ο^χι[·]·φ^ιΣ Ὑ^χΕ .ο^Ξβ^ν· ξ^ΙΙ^Ε υ^Κθ[·]
 γ^πλ^ι μ[·]η^Ξ ο^εα[·]Λ^α Ἡ^θς^ι Ν^χ·Λ μα^ιη ο^{να}ι μ[·]η ρ^ξΙ^ΒΞ^λ Ἡ·δ ὕ^Θ·Ι φ^Εθ[·]Σ^θ μ^χΙ^θ
 Ν^ΛΕ^θ ὕ^ΛΠ^θ Ἀ^ης^λ· κ[·]δς ρ^μχ^χΞ[·]λ^ς·Ι^θ· μ^χι^Ωλλ^θ· Ω^λ Λ^χθ[·]ι[·] ξ[·]ς^Ωλ τ^θ κ^ρι^η
 .φ^ηΛ^Οθ[·]

τ^θ Λ^χλ^υθ ς Ἀ^χΙ^εθς ·ρ^νλ ὠ^ÈΒ[·] Ἡ^χΛ[·]Μ^Βθ[·] Ἡ^θς^ιθ[·] Ἰ^ιλ[·]ι[·] Λ^Σν^θ γ^χε^ΕΟ Ι[·]·
 μ^χΛΠ^ϑθ ς Ω[·]Λ^θ κ^ςχ Ζ^θΚς ρ^Ηχ^Λ·Μ^Βθ[·] Ἡ^λΣ[·]·ϑ^θ τ^θ γ^πλ^ι Ἡ^λΣ[·]·ϑ^θ μλ ο^Ο·α^Λ ὕ^{εν}
 ο^ΟΛ[·]·ι[·] ξ^Λ·δ τ^ιι[·] Ἰ^Πεν Ὑ^χΕ ρ^ιÈ^χλ^ιθ ὕ^θς Ἡ[·]λ[·]·λ[·]·ϑ[·]·μ^ς·ο^Ξς Ἡ^ΟΞ κ[·]ι[·] Ἡ^χι^χς^Β μλ
 κ^υ·π Ὑ^χΖ[·]ι[·] κ[·]ι[·] κ^υ· τ^λΗ^ιυ^Ζ θ^Ο·ϑ[·]·π^ι·ι[·]·Μ^λι[·]ι[·] Ἐ^Ωι[·]ι[·] π[·]· Ὑ[·]ν^Λα ο^Βς φα Ἐ^Λχ^ρΠ^θ
⁽²⁾· Ἰ^ΗΩ^ι Ἰ^υγ^ι κ^πε[·]ι[·] κ[·]ι[·] Ἐ^ιΗ^Ζό[·]·Ἰ^ΗΩ^ι Ἰ^υγ^ι Ἰ^Γ κ^πε[·]ι[·] κ[·]ι[·] κ^υ·π Ὑ[·]Η[·]Ψ κ^πε[·]ι[·] κ[·]ι[·]

Δ^χΕ^Σ ρ[·]π^ιΒ^λ ς ρ^Θχ^Λ·ο[·] ·ς[·]·ν[·]Σ μ^χκ^θ· Λ[·]·Μ^Βθ[·] κ^È·ι[·] μλ Ἡ^λÈ[·]ι[·] Ἐ[·]·χ[·]Ε Ἰ^ρο^ν· Ἰ^κη^πς
 Ἡ[·]Σ[·]·Θ Ἡ^χΛ[·]·Μ^Βθ[·]ς Ἡ^χλ^ÈΞ[·]ό[·]ς Ἡ^χ·Λ[·]·ϑ[·] Ἀ^ς·ϑ[·]Π^θ Ἐ^Λη[·]Κ φα Ἐ^ιθ[·]·Θ ὕ[·]·Μ^Ο ὠ ξ[·]Λ^ηκ φ^ας^ο ο^ν
 Λ[·]·Μ^Βθ[·] μ[·]· ρ^θ μ^πΛ[·]ς Λ^λθ[·] κ^ει[·]ϑ[·] κ[·]·ϑ[·] ρ[·]δ[·]Κ[·] λ[·]θ[·]·Φ ὠ ο^ν·ι[·] Ὑ[·]ν^Λα Ἐ^Λη[·]Κ φα Ζ^Π μ^ς·ι[·]ς
 .Ἡ^χΞ^νΛ^α μ^ς·η^ο μ[·] Ἰ[·]·ρ[·]χ[·]π Ἰ[·]·ρ[·]χ[·]π

¹- محمد السيد علي الوزير: الأمير عبد القادر الجزائري ثقافته وأثرها في أدبه، ص15
²- سليمة كبير: الأمير عبد القادر ناصر الإسلام والوطن، ص34

ΙΗΨ ΗΨ Ιυιψ Ιΐ

χνχι ς χληα ς χάεω ὕβαλλ ΙΨχ χλω χλων ς χλΨΠ ὠ'λο λι'εθ' Ι·ϊ λχλι' ζλο
οθ'Υν ς ριη οὐ'χε ἑλχΞλθ Ἐλ'Π χλΨΠ ὕ'ςχι ζλο Ιεθ φα'εω'ς υληρθ' υλ'ΜΒθ' ὕ'Λοθ
φα ὕ' ὕδ'ςλθ' λχρΠθ' φαςΣθ' ο·'θη φα Ι'Σδ Ἡϊςλβλ τθ' Ἡα'Υό· φνφςθ' ξι'ρβ ς
:φπ 'Ι'βθ'λθ' μλ Ἡϊςλβλ ζλο Ιεα λωνθ'

·ΗΓζι'π βΤ'ζ βξϋ κι θύΜϊ' κυΗ τί κΨ'Τζ κ'Μζ χΤγζ ΗΓζ Ρ'Ιγιζ

κἘΞό' τιϊ μςληρϑχ μλ τιϊ Ιλ Ἡ·'ωλ· μςηχθ ὕ'ενλβ· οιεὸΨλ φα μ'η ὕ'λθ οδ·'θη· κ'δ Ιδς
ὕ'ενλα 'ΙιΨα ὕ'λ ςεν τιϊ λΙίθ' μ'ρϑλ'ς λΠν· κ'δ ον'

ἩχηΛοθ' ὕ'ενςλ· Ἡνχιλ· ΙχΙΒθ' μΙ'τοι τί πξπ νυί ΗΙ σθζ:βί'έζ' νυ'λἩ π ββ'ωζ' ρΙεθ
ς ΝχΛ'· φλιΨθ' ωλωβλθ' Τ'Υ'ϊ' μλ Ἡθ'Ξλθ' τιϊ Ἡχλιϊ Ἡχ·Ι' Ἡλπ'Ξλ ς ονλ ἩχΕο
υςϑΕχ ὕ'ληρἩχΛ'οθ' ς μχΙθ' ς ἩβΞιβθ'ς κιΨθ' Ρ Θχ ὕ'λχα Τ'Λ' τιϊ Ἀ'οηθ' 'Κπ υςϑΕχ
υΙ'λθ' κΙεοθ' γχεΕο τθ' Μλλο φοθ' ἩχλΣΨθ' ἑλ'ΥΕθ' Λ'Φθ' ὕ'ςΕ Ἡεχδι 'Ι'ΕχΥςο τιϊ
.ἩχΕςλθ' οδ'Β'Ε Ἡιβίλ μ'Ξνύθ

ς ὕ'ςΣοθ' ὕ'ς'νο Ἀ'οη ςπ Η'ΞΙ'ϊ' π ΥΨπζ π ήπΠηζ τί ήύύύύύύύβ'πιζ
ὕ'Ξλθ' ΤΨ· ΦΞ· ς Ἡχς·ν ὕ'χΙ'Ε' ς Ἡχν'Λεθ' 'Ι'χωθ λχΞβο οχα ς β'ΗχαςΣθ' ἑληρθ'
φα ἩχΞ'Ξ'ϊ' οοΙ'λ τθ' ωβ'λ ζθκ ς 'Ι'ςνΞ ἑΙ'ϊ οβχθ'ϊ' γλίοΞ' Ιδ ς Ἡχν'Ξνό' ἩχΙχεΨθ'
ΙΕ' ονκ'οΞ' Κ' γΠλι· οδλ'δ' Τ'νω' οβθ' Ιδ ς Ἡί'Ξ'ϊ' φειο ΝςλΙθ' 'Ι'ϊό οΞςιβ Ἡχ'Ι·θ'
.ονχςΙο φα ἩΞ'λΙθ' φα κρ'Ἐλμ ΤΨ· ς γ'Μλθ' Ι·ϊ ἩχΠθ' κθ'Ψθ' λ'ϊ'Πθ' ςπ ς οοκλἘο

·ρϑ'βΣ ς ὕ'χθθ' μΞ'Ελ φα Ἀ'οη ςπς :Η'υ'ϊζ' ἑλ'ί'Πζ

μςΛΠΥθ' ρνλ 'Ηι'Ξι' μλ ΙχΙΥθ' τιϊ 'Η·Βό' τιϊ 'ΙιλΠ φ0θ' ς :Ε'υιπυζ πτ 'Ε'Ιεθιζ
.Ε'Λλθ'. Ρ 'Θθ' γ'~Ξ

μϊ Λχλϊ' 'Η·ςΒ'ς "ΟςΧςΠ" φΞνΛβθ' ὕεΞι' τθ' 'ΗχΞ'χΞθ' οί'ΞΛ φπς ·ΨπλΗι βζ'ΜΙ
ὕΞςχ" φν'ν·ιθ' κχϊΜθ' τθ' οί'ΞΛ ς Ν'λςΙ γ'ΛνΒθ' ρχθ' ρρΒς φ0θ' γ'~Ξ μχΛΠϊ
"κΛη

τιϊ 'Ι'εχιΥ0θ' ς Τ'Λψ' μλ 'ΗιλΒ φπ ς κÈηθ' φα Λι'εθ' Ι·ϊ ξΙΒ 'ΗχΠ'Ε τιϊ 'Ε'γυηΩΗ
.κÈηθ' κιϊ φα 'νηλ0λ μ'η Λχλϊ' μ' τιϊ γΙχ ςπς ξΙΒ 'ΗχΠ'Ε

τιϊ γλΠ0 ς 'ΑΛΕθ' μςνα φα 'Ηθ'ΞΛ ςπς 'Αθ'ίθ' σΗιΓιζ Nuï ·λ0Κπ '·'ηεζ Α'Ξπ
.ΟχΒθ' 'Ι··ςεϊ ς 'Ι'α'ηλ ς 'ΗχΛηΞΥθ' μχν'ςεθ' ς 'ΗΛΧνϊ'

¹.Λχλϊ' Λ'Ω Ρ Θχ 'λχα οχθ' 'νι Σς0 'λ 'Κπ

:ΙΗ'γζ Η'Ψ Ιυιψ~ βπΓ Η'γλζ π κυΖι'ιζ \$~Ις

:νΠΖΞ τί \$~Ις-1

οθ'Υν· 'ς·Βϊč μχΚθ' μχχ·Λίθ' μχΘη'λθ' Νςβν φα 'Λχ·η 'ΛΩ Λι'εθ' Ι·ϊ Λχλϊ' ΖΛ0
:Τ'Λψ' Ζι0 κπϊ Τ Λϊ φιχ 'λχα ς φΞνΛβθ' Λ'λΥ0Ξώ' ΗΥ φθςΦ·θ' οΕ'βης

Ηλι ·θ'πΙπτ 'ΕΓ'Πτ Ηβ Ιυιψ~ ·ΩιΜ κ" ὕχ'η Νν'Λςθ υΜχιΒνώ' Ζη'λθ' 'Α0η -
(2)·01835

Ωλ ὕΦ'Υ0 τθ' γςΕ0 'λ μ'ϊΛΞ 'ΗχΛε·Υθ' Λχλϊ' 'Ηχ ΣΘΠ· ΙχΙΠθ' 'Α'Βϊό' 'Κπ -
Μλχ'0 ΗίΒλ 'Ι·0η Ιεα οΥλ 'πιςϊςθ 'ΞνΛα Λήν0 τιϊ ΦΘΞ ς 'ΑÈεν' ς γΦ·θ' 'Κπ

¹ ينظر سليمة كبير: الأمير عبد القادر ناصر الإسلام و الوطن، 37.

² عبد القادر بوطالب: الأمير و بناء الأمة الجزائرية، ص 280

“ΜΛΙΘ” νλῖM τί ΙΗ΄γζ Η΄Ωζ Κ” κ1851 ‘Ις’10 ΗχΛ’0· ΨςΥςλθ’ φα ώ’ελ
 (1)”. ‘ΙΩζ νλ’ΜΙί Ηπγυ Κ’ε “ΙΗΨ Α”Μζ τί νγ’Γ σθζ τιζ’Ωζ ρΗΠζ Λὸλ
 .Λ’ςίλθ’ Ι”εθ”. “ρχα ΩβΣςς Λχλῖ’ ὕςΕ ΉΞ’ΛΙ σΛΒ’ Ιδ ΝηΛ’λ ὕΛ’η μ’ “λη -
 ΙχΠχ μ’η υΚθ’ ρφΞνΛβθ’ κ’ΰθ’ υ’λθ’ Φ’Ξς’ φα Ήχθ’ῖ Ήν’ηλ· Λχλῖ’ φΥΕ -
 ‘Ι·0η “λ’Ξς ‘ΞνΛα ο0Ενλ Ιεα ‘Εςι·θ’ μχΕ οΞβν ΕΜῖς ὕ’0εθ’ φα Λχλῖ’ Ηῖ’ΒΠ·
 κυῖΓΜιζ τι’ΓΥ·θ’ΙΩζ ·θῖιπγζ κΨ Χί’Ηι “υγυῖ’ β’ιΞ κι Ιυιτ’οχιῖ
 (2)”. κυΗοΤΣιζ

μ’ “ληρΛχλὺθ “χΛςΞ ΟΛῖ Δνλ· ΜςΛχν φχθ’Ι ΉχΜχιΒνώ’ ΉβχΕηΣθ’ ‘Ι·θ’Φ “λη -
 ‘Ιῖ’ν ς “ΕΙχΙΒθ’ ΉχδΛΠθ’ Ήθ’Ξλθ’” ον’ςνῖ ώ’ελ ‘ΙΛΠν Ιδ ὕ’νςχΞς0χ0Ξνςηθ’ ΕΙχΛΒ
 .Λχλῖ’ ΉΦιΞ ‘ΙΕ0 ΩΥς0 Ήχθ’ΛΙα ΉθςΙ·

μς’Π φα ηΡ’0Θλθ’ μςΛΒ’ Κ’0Ξῖ’ ο· κ’δ υΚθ’ ‘ΥΕ·θ’ τθ’ ΕΛ’Πό’ μλ η· ώ -
 ὕΛΕχ υΚθ’ κ1968 Λ·λαςν φα Νν’αΛ· μς’ Νη’ τε0ιλ ὕÈΘ φ·Λΰθ’ ΑΛίλθ’
 ΉχΣΘΠ· ‘ΥΕ·θ’ φα Ι’Π’ Κ’ “γΛΠλθ’ φα Ήχ·Λῖ Ήηιλλ ὕπ’ῖ Λι’εθ’ Ι·ῖ”μ’ςνῖ
 ὕςεχ υΚθ’ ςπς Νςβῖθ’ ‘Ι·ρθ’ “λθ’Φ φ0θ’ ο0ήÈ·ς ο0Ε”Σβ·ς ΉλχΧΰθ’ Λχλῖ’
 (3)”. δζθ’ νζ ·λυΗι “πΙπτπ τ’ΙΩζ αΙΞιζ Κ’ΤηM κπευM ΙΗ΄γζ Η΄Ψ Κ”·οχα

κθ’ΰθ’ σΙθ Λι’εθ’ Ι·ῖ Λχλῖ’ ΉΰΛΞ τθ’ ‘Ι· ~Ξ0 κθ ‘Ι’α’Λ0ῖώ’ ξΚπ μ’
 ὕΣχα ζιλθ’ ΕΙ’ρΠ κ’ελθ’ ‘Κπ φα ΛηΚνς ρΉν’ηλς ΕΛρΠ ο0Ι’Μ Ιεα Νηΰθ’ τιῖ ρφ·Λΰθ’
 θύΜῖ” Εό”ῖΙ Ι’ετ κι ΉΓ’π ΙΗ΄γζ Η΄Ψ ‘ΥΓζ ΗΩδ” κ1920 ΉνΞ γ’Λΰθ’ Ζιλ
 (4)”. νζὺῖ’ π θύΜῖ” ΙυΗγΗ” θΞΙΗῖτπ ὕθ’ΙΗΓὺζ Α”ΨΗι θΞΙ0ετπ

¹ عبد القادر بوطالب: الأمير عبد القادر و بناء الأمة الجزائرية ،ص280
² المرجع نفسه ،ص281
³ المرجع نفسه، ص 281
⁴ المرجع نفسه، ص282

φλΞό' μιθ'· οηΞλο ς ΗλχΧΰθ' οοχ ΣΘΠ ς ρΛι'εθ' Ι·ϊ Λχλϊ' Ηϊ'ΒΠ μι
 'Ην'ηλθ' ξΚπ ξ'ς· 'λ ςπ ροο'χΕ φα κςχ ΛΘϋ τθ' ο'Ι'·λ μι Ψ'απθ'ς ρΤ'ΕλΞθ' οοΙχεϊς
 ολΞ' ΙΰΘ Ιεθς .ΗηΣ'Θ 'Ηβ Σ· Λ'''ΜΒθ' φα ς 'Ηλ'ϊ φ·Λίθ'ς φ·Λΰθ' κθ'ΰθ' φα 'Ηΰχαλθ'
 'Ελςθ' ξΚπ κ'''ϊ ΙΕ' ςπ ς ώ ΰχη 'χΛηΜ υΙβλ 'ΗχΛ'''ΜΒθ' 'Ελςθ' Λϊ'Π ο· τθ'ίος
 (1):οοΚ'χθ' φα 'χΛηΜ υΙβλ οχα ὕ'εα Λ'''ΜΒθ' ὕΒ' μι ΆΛ'Ες Ω'Ι υΚθ'

~ΙυΜΨ ὕπΤ ρ'ΣΔ' κ'ε π

~ΙυΗγ' 'Ελε...ΙΗ'γ' Η'Ψ ὕ

~ΙυΠΔ' κ'εί ὕ' Ι δ'τ'λ π

'ΩΞ δ'ηί...Η'οτ' 'ΕΨΙΞ

~ΙυΤΖ' Ιυ'Ζ' Ιυιψ' 'Εύλει

~Ηύ' 'ΕΜΜπ'Ξυ' 'Ει'λπ

~ΙυιΞ' κυΩ'Ζ' τί 'ΕΥγυπ

~ὕ'λΓ' κυΩ'γ' τί 'Ε'οζπ

~ΙυΙιζ' 'Ω'ζ' π'τ' 'ΕΨΙ' π

αύΤΗ ό'ι 'λ'υΙι 'ΕηΓπ

'Ιλ'δ'ς ρ'ΗχΙεθ' γ'Λςϊ' τιϊ 'ΗχΛ'''ΜΒθ' 'Ηςηθ 'ΜΛλ οοΛςΣ 'ΙΚΘ' Ιδ Λ'''ΜΒθ' μι 'λη
 .ΗλΣ'ΰθ' 'Αιδ φα σΛηκ ς Μϊ ὕ'αλο οθ

:νΗ'ὕ'ι π νΗ'γ'ο τί Η'γ'λ' \$~Ις-2

Λι'εθ' Ι·ϊ Λχλϊ' 'Ι'βθ'λς 'Ηα'εω φα κρχ'Λ Τ'Ι· φα μςΘΛ'λθ' ς Ι'εθ' 'ΑρΞ' Ιεθ
 Τ ΛΰνΞςοληΣθ' 'ΙλΜοθ' σΛΘ' 'ΗϊςλΒλ μιχΕ φα ο·Β'ϊ 'Ι· μιλ κρνλς ξΙεον' μιλ κρνλα
 :φθ'θ'η Τ'Λψ' ξΚπ κπ'

Ηι'ου ποί' 'Λϊ'Π ονλ Λη' 'Λήβλ μ'η Λχλϊ' μι· ὕ'δ υΚθ' μ'Λφλ ὕχιΘ ΙΒν-1
 ·δ'γ'ηθ' ·~'Τ'ΗΜό' η'ϋ γ·ηυΜπ ·ιυγΗΜιζ' ·δ'ΨπΣπιζ' π νίΗξπ νώ'Η ΑύΠ'ι'

¹ مفدي زكريا: الإليدة، المؤسسة الوطنية للكتاب، الجزائر، د.ط، 1789، ص55

ΙΩΕηζ κῆϊπζ κ΄Συί Ηλψ νῡΩίῡι βοΜΗ ό σθζ τᾰύζ ϟΓυϊῡ τψ̣πΗζ
(1)ᾰ...μπΓλπ

·ΩυᾰΓζ Ιξ̣πΥ ΥΓύυ σθζ θζ̣Ωζ πξ̣:ΙςλΕλ ἈχΒν φηΜ ΛςḐηἰθ’ ονἰ ὕςεχ “λη-2
ᾰΜᾰἡζ Ιξ̣Υζ διἡυ σθζ κᾰύζ πξ̣π Αἰἡειζ̣ ·ἡγιζ̣ μιΥᾰλιᾰ πῑ ΑΗἡἰἡιζ̣ νΜᾰπΓᾰ
(2)ᾰ. ᾰέζ̣ θζ̣Ψ τί Ο πένζ̣ ΑΗᾰοΕζ̣ θζ̣Ψ Κπᾰἰἡ π κΤᾰᾰηζ

Ιδς βοḐΛχΣ·ς οḐνφθ ζθΚς κχΧᾰᾰ’ μᾰΞνó’ κσιἰς , Ιᾰ·λ· “λΜοιλ Λχλἰ’ μᾰἡ Ιεθ-3
φΞνΛβθ’ ςΜίθ’ μᾰᾰ· ἡχΒΚςλḐθ’ ἡχᾰᾰᾰᾰ’ ᾰΣΘἰθ’ ὕḐλχ Λχλἰ’ μᾰ ᾰᾰΕ· σἰἰᾰᾰζ̣ σᾰΛ
. ᾰχθᾰᾰ’ ἡἰᾰᾰΣ ΙχΒχ ᾰᾰᾰλ οḐἰς

ΛΩηᾰ φα μΕν ΛχλἡΥἰθ Λχλἰ’ ὕᾰλᾰᾰΞ’ ἈχΩη Ιᾰᾰᾰ’ ᾰρχθ’ γᾰΛΦḐ φḐθ’ ὕᾰᾰᾰᾰ’ μλς
φα κρḐχᾰᾰΕ φα οΞβν μιἰ κριΥᾰᾰ μχΕ βοᾰᾰΕΣᾰ τιἰ ἡᾰᾰᾰᾰ οἰλᾰᾰᾰΞ’ Ιεᾰ ἡᾰᾰᾰ μλ
μᾰᾰλ φα ᾰρ· ΙςΣελᾰᾰ μΕν ὕςεχ “λἰνἰς ϐἡᾰΞςΛβθ’ ΡᾰᾰΣΘ μλ ἡβἡΣθ’ ΞΚπς ζΛᾰᾰᾰᾰ’
μιἰ Λᾰᾰᾰ “λ ἡεχΛΦ· ΛχḐᾰ ᾰΚᾰ’ ΙΕᾰςθ’ ΙΛβθ’ Ινἰ φἰᾰᾰᾰᾰ Λςᾰᾰᾰ ᾰχθᾰᾰ φ·ἰἰ’ Ιεᾰᾰ’
φἰχ “λχβα φἰᾰᾰᾰᾰ Λςᾰᾰᾰ Ἀἰᾰᾰᾰ Λχλἰ’ Ινἰ φνᾰᾰ Δ·Σᾰ ᾰᾰᾰ ΛχλἡΥᾰ’ μᾰ τᾰΕἡἰᾰᾰᾰᾰ

(3):ὕςεχ Κ’ Ιᾰᾰᾰ ΩΞḐ Λχᾰᾰᾰ’ ᾰΚπ ᾰρχᾰ Λᾰᾰᾰ Ιᾰᾰᾰ ἡᾰᾰᾰ

ἡᾰᾰᾰᾰ ᾰᾰ ᾰᾰᾰᾰᾰᾰᾰ

ᾰᾰᾰ ᾰᾰ ᾰᾰᾰᾰᾰ ᾰᾰ

ἡᾰᾰᾰᾰ ᾰᾰ ᾰᾰᾰᾰᾰᾰ ᾰᾰ

ᾰᾰᾰᾰᾰ ᾰᾰ ᾰᾰᾰᾰ ᾰᾰ

ἡᾰᾰᾰᾰ ᾰᾰ σᾰᾰᾰᾰᾰᾰ ᾰᾰ

τᾰᾰᾰ ᾰᾰᾰ κᾰᾰᾰᾰᾰ ᾰᾰ

¹ عبد القادر بوطالب: الأمير عبد القادر و بناء الدولة الجزائرية،ص112

² المرجع نفسه،ص122

³ محمد السيد محمد علي الوزير: الأمير عبد القادر الجزائري ثقافته و أثرها في أدبه،ص123

ΔΒΛ Ιδς.ξΙΨ· “λς ρτβνλθ’ ὕ·δ “λ :μχϊςν ο·Ι’ ὕΨΒ Ιεα σΙΨΤζ vT ΙλΕλ Λςοηιθ’ “λ
·οχθ’ οΒθ’ “λ ΛΘ^α οΞβν ὕςΣΘθ’ “λ οΟ^π^Βθ’ ὕς “·χΙ’ Λχλϊ’ μςηχ μ

ΙΩΞ τΤ’ΩΗ ·ήΨ ’ Ιέιζ τί ΙΨΞ ρπτ κ’ε ΙΗ’γζ ΗΨ κτ:φΞςΙνΕθ’ μΞΕ ὕδς-4

ΙΩΕζ ·ηΩΞ νυί ’Ε^υΤλ’ σθζ’ ’Εβπζ τί τιΓηιζ ΡυΙγζ ’ αΙΤπ ὕ·ήζιΨζ

κθ σΛΘ’ ΗχΕ^ν μλς Τ ςΛΨθ’ φα Ηα^εθ’ ΦΕςΟλ μ^η “λη ⁽¹⁾·Βζ~Ιγζ νυί ’ΕΗ^τ^Η π
μλ ξ^Βθ’ ὕη φα ΜήΛΟχςρμχιθ’ ο· ΩθΛΟχ “λς ὕςθ^λθ’ μϊ ΛΙ^εθ’ Ι·ϊ Λχλϊ’ ίΛΘχ
τιϊ Α^ϊ “λη ρύΛηςθ’ ςΕθθ’ Ιϊ^δς τεχΞςλθ’ς ΕΛςηςθ’ ΗΩΕ^θθ’ ’Ι^π^Βθ^ώ
τθ’ Ι^ε^νθ’ μςεθΕλθ’ ΑπΚς ρΗχΘχΛ^θθ’ οΟ^χ^ςΛ ΤΨ· φα υΛ·θθ’ τιϊ ξΙ^λΟϊ’ Λχλϊ’
τιϊ Ωιθ^ς ΝχΛ^· Λ^Μ οθ^ Ωλ ΗΩχΙΕθ’ ’Ι^χΛΧθιθ Λχλϊ’ Τ αΛ ς ὕχΙΨθθ’ ΗΕ
·τθ^ΨΟ ζ^· ον^λχ’ ΖθΚ ΗΛλς .ΛςΦΘθ’

:ήπΠηζ π ΙΗ’γζ ΗΨ Ιυιψ

κςρβλ τιϊ ίηΨν μ^ Η· ώ ΛΙ^εθ’ Ι·ϊ Λχλϊ’ Ινϊ ὕςΣΘθ’ τθ’ γηλΦον μ^ ὕ·δ
’ςν^η κρνϊ ὕςΣθ’ μλ ΗεΟΠλ ρν^ ΤΨ·θ’ σΛχ ΕΛχΩη ΛςΚΒ ρθ Ηλιη :·έξ ήπΠηζ
·Ν^νθ’ ’Ι^Κιλ ΖΛΟ τιϊ ’Ι^Κθ’ Λ^·Β’ μλ Ψςν ὕςΣθ’ Ν·θ μςΛΩχ
ΦΘθ’ ΗΠχΛΨθ’ ς^ ΗβχεΞθ’ ρ· ΙςΣελθ’ ς ΗβΣθ’ μλ ΗεΟΠλ ρν^ μχΛΘψ’ ΤΨ·θ’ σΛχ
·ΗΕθ’ Χχδ μ ρ^χα τλΕχ

Η·^ΕΣθ’ Αιή^ μ^ ΖθΚ ς ὕςι’ ὕΣθ’ μλ ΦΟ^Ο ρν^ σΛχ μλ μχΞΛ^Ιθ’ μλ Ζ^νπς
⁽²⁾·ΕΕΣθ’ τ^ι^ι ὕςι’ ὕΣθ’ τιϊ μςΞα^νΟχ ’ςν^η

¹ محمد السيد علي الوزير: الأمير عبد القادر الجزائري ثقافته وأثرها في أدبه، ص126
² جواد المرابط: التصوف و الأمير عبد القادر الحسيني الجزائري، دار اليقظة العربية، دمشق، سوريا، د.ط، 1966، ص10.

:ΓΟΥΤΠ

ΑΠΙΖ΄ ΚΞ ΑΗ΄ιηζ ΕΜυζπ ·υΓπι ·Ι΄Η πξ ήπΠΗΖ΄ :οθςε· υΛχΠεθ΄ οαΛ΄χ û1
 ðñ γςα ΓςΛθ΄ κΞθ΄ ςπ ðςΣοθ΄α (1) ήπΠΗΖ΄ ΚΞ΄ κθ΄ ΄ΙυΗΓΖ΄ θηΩηζ Λυή
 δζθ πξ":σΗυΓπθζ΄ Κ΄θΓ π΄τ ÿςεχ "λη φαςηΣθ΄ μ΄ι .ρ0΄ςρΠς ΤΛ΄ι΄ ΄Ι΄χΙ΄λ
 (2)·.νθθ΄ι σΙΞ΄Ζ ΦπΔηζ "οΗΙΜΙ τΗΖ΄ ΗπΗΓΖ΄ ς΄ΖΖυ σθΖ΄ Ιυ΄εΖ΄ Κ΄Μλ΄ι
 κτ νηΠτ πθ ·ηΙΖ΄ τί ·ΟΗ΄ΓΖ΄ ·ΩυΙΞΖ΄ θπηψ κΙ θηΩΖ΄ "θΞ" μςΙιθ μ· οαΛ΄χ û2ς
 κυΩ΄ΗΖ΄ π ·ΓΠΖ΄ κΙ ΄ΞΙ΄ε π ·ιψ΄ ήηΜΖ΄ Ηλψ βΚΗ θζ θπηγΖ΄ ςό΄Ξ ·γυΙΤ
 ςΖ΄ Φ΄Τγλό΄ π ΑΗ΄΄ΩΖ΄ ΚΨ ήπεΩΖ΄ "οηΠτ π ·υ΄ΗοΖ΄ π αΓΖ΄ ·γυΙΤ θΞΗΩ΄ κΙ π
 Ιποι΄΄Ζ΄ νυηψ β΄γυ "ιυί ΗΞΚΖ΄ π ΄οΗλυΚπ "υΛΗΖ΄ ήΙΖΚ ΚΨ Ρ΄ΙΨ΄ι π ςΖ΄ΩΗ ΄Ψ
 ·΄ΨΙΕΖ΄ θπηΩΖ΄ κΙ θηψ νΔ΄΄ΑΗ΄΄Ωηζ ΑπηηΖΖ΄ ΚΨ Η΄Ιΰλό΄ π ΄β΄ιπ μ΄΄ι π Αθζ κΙ
 ςηψ ήπεΩΖ΄ νηΠτπ ΄·υ΄ΗοΖ΄ π αΓΖ΄ αυΙΤ πξπ ·λΜΖ΄π κςΙγΖ΄ κΙ ΑΗιΗΜήΖ΄
 ΚΨ Η΄Ιΰλό΄π "οΗ΄θηιπ "υΛΗΖ΄ ήΙΖΚ ΚΨ Ρ΄ΙΨ΄ιπ ςΖ΄ΩΗ ΄Ψ ςΖ΄ Φ΄Τγλό΄π ΑΗ΄΄ΩΖ΄
 Η΄Ι΄λΒ Ωλ κΞ ς οχι΄ι ΄΄ τίΣ ÿςΞΛθ΄ Ιρ΄ι φα ΛρΧ.3"ΑΗ΄΄Ωηζ ΑπηηΖΖ΄ τί απΖΖ΄
 φιλι΄ ζςιΞη ðςΣοθ΄ς κΙ΄ñ ðςΣοθ΄ μχ· Μχχλθθ΄ μλ ΄ι·ώςβΗβηΣθ΄ ðπ΄ κρχι΄ι γιΦ΄
 . Ι΄·λθ΄ ΄ΞΚπ οχα γχ·Φ0

:θηΩε ήπΠΗΖ΄ :όπτ

Η΄ΙΞΒθ΄ γ΄Ε΄Ψθ΄ μλ οΞβν Ρ΄Ιθχθ "ΙχΛθθ΄ "οΒρ0νχ υΚθ΄ γχΛθθ΄ ΗαΛ΄Ψλ φα ΄ΰλ0χ
 φα ΄΄ Λχή μ΄ι "ρ0χβΣ0 τθ΄ ÿΣχ μ΄ τθ΄ Ηχρθó γΕθ΄ι΄ ς ΕΙ΄·΄Ψθ΄· "ρΥχςΛ0· ζθΚς

¹ القشيري أبو القاسم عبد الكريم : الرسالة في علم التصوف، طبعة القاهرة، د.ت، ص25.
² جواد المرابط: التصوف و الأمير عبد القادر الحسيني الجزائري، دار اليقظة للنشر، دمشق، سوريا ، د.ط، 1966، ص7.
³ ابن خلدون المقدمة، تحقيق على عبد الوافي الواحد، القاهرة ، ج 3، د.ط، 1957، ص1063.

ΕΙ·Ψ· κ·χ·εθ· ὕΒ· μλ ὕχθ· φα ΛρΞθ· ς Λ·ρνθ· φα κ·χ·Σθ· ὕΩλ ΕΙ·Ψ· τιϊ ὕ·δός
·ΗχΕςΛ ΕΙπ·Πλς ΗαΛΨλ ΗιΕΛλ ξΚρα μτΛεθ· Ετ·Λδ ς ΕΕΣθ· ς

ΙΗγζ· ΗΨ Ιυιψ· Ηλψ δπηΜε ήπιΠηζ· :ΰλ·

·ΗχςχνΙθ· ρ·ϊΜ·ςν μλ Νβνθ· Ρ·χΙΘΘ οϊ··· ΑΒχ υΚθ· γχΛΦθ· φα ὕΩλΟχ ςπς
φν·ΒχΟθ· ΖςΙΞθ· Ι·λΟ·ϊ· ΗιΕΛλθ· ξΚπ ΛςΣ μλς ρ·Ηχν·ΕςΛθ· ίΛ·Ιλθ· τθ· ρ· ΙςΨΣθ· ς
Ε·χΕθ· τθ· ΗΒ·Εθ· οχΥ·ΟεΟ λ· ώ· κςνθ· ς ΑΛΠθ· ρ·ηϊ· μϊ Ψ·νΟλώ·η Ε·χΕθ· ΗνχΜ μϊ
φα ΙπΜθ· ς υςχνΙθ· κΕηθ· μϊ Ψ·νΟλώ· ΑΞηθ· ς ὕ·λθ· μϊ Τ·Λ·ϊός Τ·ε·θ· ΕΛςΛΥ ς
·ζ· κΕη μϊ Υ·χΙΕιθ ώ· άΛβΟχ Κ· Υ·χΙΕθ·

υΚθ· μχΙθ· φΕλ οχ··· ΖθΚ φα 'ΛΩ·Ολ ρΞΛίΣ Κνλ ὕςΣ·Οθ· τθ· ὕχλχ Λχλϊ· μ·η
·ΗχαςΣθ· ΗχΕςΛθ· ο·ΰ·χΕ φα οθ οΒςλ Λ·η· μ·ηα ·ΗχΛΙ·εθ· Ψ··· μλ 'Λχ·η χ·αςΣ μ·η

νζ Ητλζ λλ·ί νλ·πυΗ ςζ λΩτ·Ι τ·π " ΕΛχΩη γΛΦ ΛΣΨθ· ΖθΚ φα 'ΙΛΠΟν' Ιδς
οΒΥν κΙϊ τθ· ΖθΚ ΙΛλς (1)·θ·Ξζ· Ι·ΙγΗΜό·π ρ·ΰΗΓό· ΗΩ· "ο·Ηε ήπιΠηζ· τί Η·Πβ
ΞΛΨΠ φα Λχλϊ· ς Λ·ΜΒθ· φα ρ·Π·ϊ· φΟθ· τθςϊ· ΗιΕΛλθ· ὕΕ·Λλθ· ὕΕΘ φαςΣθ·
φχνΞ οαςΣ· μ·ηα ρκπΛχή φΞι··νθ· ς φ·Λϊ μ·ς Τ·Λ·βθ· μ··· 'ΛΩ·Ολ μ·η φαςΣθ·
"ο·Ππ τί ρ·Ττ·π ·υίπΠζ· ΑΙιΖζ· ήΠπ κι πξπ" φλΕΞό· μχΙθ· κχλΣ μλ ΕΙΛΟΞλ
Τ·Ψ· ΖΛ·· ὕςεχ ώ ςρα(2)·νιΨΚ ' ΜΓ ΗΞ·Ξι π Η·πί νλψ Ω·Ηλυ "ιπ ϑ·λϖζ· ρ·β κτπ
μϊ 'Ιχ·Ψ· ΗεχεΕθ· Τ·Λς χ·ΨΞ Λ·Φδ·ϊ· ΑςΒχ ώς ΗαςΣ·Ολθ· Τ·Ψ· ὕΩλ 'ΗχνχΙθ· Τ·Λ·βθ·
φθ·Μίθ· Ιλ·Ε ς· ὕςΣ·Ο τθ· ΑΛδ· Λχλϊ· ὕςΣ·Οα υΛ·ΕΣθ··· ώΜΨνλ ΕΛ·ΥΕθ·
οχπ·ςνς ξΛλ·ςϊ "ϊ·Σνλ ονχΙ τιϊ "Χα·Ελ χ·ηθ·λ χ·νΞ Λχλϊ· ὕΧ Ιεα φνχςΒθ· ς

¹ رابع بونار.: الأمير عبد القادر حياته وأدبه،(1883-1807)،العدد07،5جويلية 1970، ص15
² المرجع نفسه،ص35

ΙΗΨ ΗΨ Ιυιψ ΗΛΨ ήπΠΗΨ τΨπΗ

μχ· ΩΛΒΘ΄ Ψ΄ΦΘΞ΄ Ιεθ π μτΛεθ΄ ΓςΛθ ο΄΄αςς οαςΣΘ· ΛΙ΄εθ΄ Ι·Ϊ ΛχλΪ΄ ΰΛΪ΄
οΘΪΜν τθ΄ γΛΦΘν μ΄ γ·δ μηθ .Ϊ΄χδÈΘϋθ σΛ·ηθ΄ Ϊ΄ΪςΥςλθ΄ς φλÈΞό΄ φΪςθ΄
γ΄νΘΪ΄ τθ΄ ΛχλΪ΄· Ϊ΄ΪαΙ φΘθ΄ Ωα΄ςΙθ΄ ς φΪ΄ςΙθ΄ φπ΄λ ΄ΗαΛΨλ ώς΄ ΑΒχ ΄ΗχαςΣθ΄
΄Κπ φα μΕνς àΗχΒΛ΄Θ Α΄·Ξ΄ κ΄ ΄ΗχΛΦα φπ γπà Ε΄χΕθ΄ φα ΄Βρνλ ΰΛ΄·ΘΪ΄ς ΰςΣΘθ΄
:μχΘιΕΛλ τθ΄ γΛΦΘνΞ ΙΙΣθ΄

σΙΤϋΨ ΗΨΩΗΜό΄ :όπτ

ϋδ΄ςλθ΄ ο·΄Θη φα ο· ΓΛΣ ΄λ ΑΞΕ ΄Κπ ς ΰςΣΘθ΄ τθ΄ ΰ·Σ Ινλ ΛχλΪ΄ γχλ μ΄η
·ΩΨΤιζ Ψ΄λθ΄ ΄ΕλεΪ ΄νΗγυΙΤζ δΨΜ Ιυά ΄΄ΠΨ Ηλι θπγΨ ΄΄Ηε ·ΩΨΤι΄ ΄ΙΙέΪ ΄Ελε..."
΄ολι Ρ΄γλΗ σΙΩΞ ΄ολι θπγυ θΞΙ΄΄ετ π θπγΨ ΄Ε΄΄Μ κι ΙΗΠΗ ΄Ε΄΄ιηε ςηΨ ΙΟΨτ
·(1)"τΓπι

ΘΜβπ"βΨεβΦθ΄ ςπς μΞθ΄ σςΘΞλ οχα μχ΄ κΞδ μχλΞδ ΄νθ ΔΥΘχ γςεθ΄ ΄Κρθ ΄νχιΕΘ φα
μ΄ οθςδ μλ ΰΠΘΞν μΕνα .(2)"β΄ϋθλό΄ ·΄ΪΙΗ ςΨ ΙΟ΄΄υ σθΨ βγΩΨ ρπΗΜι ΄λζΗΗΓυ
υςδ γεΪς υΛςΣ ζ΄ΛΙ΄ οθ μ΄η μλ ώ΄ ολρβχ ώ κρ· ΄Σ΄Θ ΄·ςιΞς ΄Ξςλ΄δ ΄ΗαςΣΟλιθ
ϋεχ Ηχ΄Πλθ΄ ς Ϊ΄ωΨπ κÈηθ οΪ΄λΞ ΙνΪ μ΄ ΕΛ΄·Ψθ΄ ΔχΛΣ· ΓΛΣ Ιδ ΛχλΪ΄ μ΄η ΄Κ΄α
΄Η·ΛΒΘθ΄ οχα Νλιν Κ΄ β΄Ηχλςεθ΄ ΄ΗχνπΚθ΄ οΘ΄ΛΙδ τιΪ ΄ΗθώΙ ώ΄ φπ΄λ ς οΞβν Τ·ενΘ ς ΰΛΨΠ
·΄ΗχΕςΛ ΄ΗαΛΨλ ΄πΛΘ΄ ς γ΄΄Ψβν΄ ΄ρθς΄ φΘθ΄ ΄ΗχαςΣθ΄

΄ΗχΛΦα Ϊ΄ΪΪΪΨΘΞ΄ τθ΄ ΰΙΛΛ ΛχλΪ΄ ΙνΪ ΰςΣΘθ΄ κιΪ μ΄ ΄Κπ γÈΘ μλ Ρ ιΘν ς
αΪ΄π ρ΄ ό΄ ν΄γγι κ΄Μη΄ ν΄ηΤυ ΄Ϊ ΄΄΄τ τΤΩυ ό ςΨΩΗ αΓΨ κτ θηΨτ":γςεχ ΄Κπ φα ςπς

¹ الأمير عبد القادر: المواقف، المؤسسة الوطنية للفنون المطبعية، الجزائر، ج1، د.ن، 2009، ص46، الموقف13
² ملاح أحمد: الأمير عبد القادر المتصوف و المصلح، ص22.

“Ι ὁ ζῶν τῷ ὕμνῳ ἡΤ μῆνῳ ἡΤ ἡζῶν ὁ ἡΤ μῆνῳ ἡΤ ἡΤ
(1) “ ἡΤζ δζθ κ’ε “ι ἡζ’ε ἡΤμῳό~ νῆΤ

.ἡΑΛῶλθ’ γΕ οἰαΛῶλ ς ζ’· κῖῶθ’ ςπ ο·ιΦ ἡζ’ι μῆ Ἀχλῖ’ μ’ κῖῶν μΕν ς

τηζζζ ΤυΓιζ :ζλ’ο

μλ ῥον’χΣ ς ἡχνηθ’ Ιχθ’εῶθ’ τιῖ Χ’βεθ’ μχιθ’ φΕλ ΗχΠθ’ ἡζ’ῖ ἡζ’ῖ μλ
ῶλῶθ’ φα Ρ Ἐθό’η ἡΕλΞθ’ κχεθ’ ον·’ μχιθ’ τιῖ ἡΣχΛΕ μῆα ὕχμθ’ ς ὕ’ΛΕνῶ’ ΛΦΘ
ἡΕχΛῶθ’ ἡζ’ῖ ἡζ’ῖ ξκπ κχδ μλς ἡιλ’ῶλθ’ φα ΩΥ’ςῶθ’ ς Ιῖςθ’· Τ’βχό’ ς ῥςεθ’ φα γΙΣθ’ ς
ἡν’η Ιεα κῖς οχιῖ ζ’ τιΣ ῥςΞλθ’ ἡθἘΞ μλ ΛΙΕνχ υκθ’ ὕχΛΠθ’ ῥ·Ξν τιῖ Χ’βεθ’
Λχ·Θ ς ῥΛχ·η ἡχς’Μ ΗχΠθ’ Ἀῖ’ μῆ ὕχΕ κῖῖθ’ μχΛχ·η ΙχΒλθς ἈχΙεῶ φθςῶ ἡζ’ῖ ξκπ
ἡΕχΛΦθ’ τθ’ κρ·Ξῶν’ ἡκπ τθ’ ἡα’Υ·“κυΗῖῖζ ἡΞῖῖ” Ἀ’οη ὕθ’ Ιεα ἡχαςΣθἘΞλθ’ φα
ἡἔε ς ἡζ’Ιν ἡν’η ὕχΕ φαἔλ ΛΘ’ ς φνχι Ιῶ·βμχΙῶ· ἡζ’Κ ἡζ’ῖ ξκρῶν’ηΙεα ἡχΛΙἔθ’
.ἡΑΛῶλθ’ς κῖῖθ’ μφςθ’ φΕ’ςν τῶΠ μλ ἡχς’Μθ’ τιῖ μςΙχβχ ἈἘΦθ’ μῆ ς κῖῶθ’

φα Λχ·ηθ’ ῥΥβθ’ οθ μῆ υκθ’ ς ΛΙἔθ’ Ι·ῖ Ἀχλῖ’ οχα τ·Λῶ υκθ’ φῖῶθ’ ΦχΕλθ’ ςπ ἡκπ
μηλχ ἡη ἡζ’δ’Φ ΛΒβῶ μῆνηλχ ἡζ’ῖ φβα ἡιχιῖ Ἀχῆ ἡλχιΞ ἘΛΙ· ςλν ς ἡΕθ’Σθ’ ἡζ’Πνῶθ’
ΛχςΦῶ ς Ἀπ’ςλθ’ ῥχῶβθ’ τθ’ Ιλῶ φῶθ’ ἡἘῶθ’ μλ ἡν’η Ἀχλῖ’ ἡζ’ῖ ῥΛΩΙνῶ μ’
.ἡΛΙεθ’

¹الأمير عبد القادر: المواقف، ص 78، الموقف 32

:Ιυιψ̃ ΗλΨ ήπΠηζ̃ ρΓ̃Ιι

:φ0ϊή φπ ὕΕ'ΛΛ 'ΗΩΕΩ τιϊ 'ινή ὕςΣ'0θ'. Λι'εθ' Ι·ϊ Λχλϊ' 'ΗιΣ μ̃
 φΕΛ ΙχΞθ' ξΙθ'ς κςΕΛλθ' ΩΛ Ι'Ιί· τθ' 'ρχα Λα'Ξ φ0θ' 'ΗιΕΛλθ' φπ :ςζπψ̃ ·ηΓΙιζ̃
 ΙΗ'γζ̃ Η'Ψ ΗυΜζ̃ τλ'̃Ιζ̃ 'Τγζ̃ ΒυΙΣ 'ουί Ι'Κ 'ΙυΓ" 'ΗνΞ ΑΕθ' 'ΗΥχΛα Τ'Ι' Ιΰ· μχΙθ'
 ὕ'ΛΠϊ' 'Αχεν υΛΙ'εθ' ΙςΛΕΛ ΗχΠθ' μϊ 'ΗχΛΙ'εθ' 'ΗεχΛΦθ'. ΕΜ'Βό' ΚΘ'ς⁽¹⁾ τζύυτ̃ζ̃
 'π'Υδ φ0θ' ΕΙλθ' ὕΕΘ φν'ΕςΛθ' γαϊ' τθ' 'ρχα τρ0ν' φ0θ' 'ΗιΕΛλθ' φπ :·υλ'0ζ̃ ·ηΓΙιζ̃
 'ουζ̃ Ι'Ξ̃ι τηζ̃ τξπ "γςΠθ'. 'Η'χιλ 'ιν'ηα (Μ'ς·λ') ΕςΙΘ φα ΔΣϊ' τιϊ ς̃ μΒΞθ' φα
 ·(2) "ήβ̃πιζ̃ ν'̃ηε τί

ὕΣνς 'ΗνΞ 'ρχα κ'δ' 'ΥχΕ κ'ϊ 'Β'Ε 'Ηηλ Λα'Ξ 'λινϊ 'ΗιΕΛλθ' ξκπ 'ιν'η: ·0ζ̃0ζ̃ ·ηΓΙιζ̃
 Νχ'Λ φΞ'βθ' ΙΛΕΛ ζ̃· ὕΛ'ΰθ' ὕχιΒθ' ΗχΠθ'. φε0θ' μχ' ΕςΙΘθ' ς̃ ΕΙ'·ΰθ' τιϊ È·ελ
 (3):'ρϋΙφλ φ0θ' 'Ηχ'Λθ' ο0ΙχΣδ φα Λχλϊ' οχθ' ΛχΠχ "λ ςπς οχιϊ Κλι00ς 'ΗχθΚ'Πθ' 'ΗχδΛΦθ'

Ιε' 'οζ̃ Λυζ̃ ΛΓλζ̃ Νπυϊ' 'Εζππ ΙΜυζ̃ π ΙυΖζ̃π ΗΩΜζ̃ ς̃'Τ ΗπΩΜιϋ

:μΙΩΞ κι 'Υθ'ιλ

φα "λ' ΕΙχΣδ ΕΛΠϊ σΙΕ' ὕΜίθ' φα ς̃ Ι'̃Σδ Ω·Ξ ΛΘβθ' φα Λι'εθ' Ι·ϊ Λχλϊ' κΧν
 "λ' ΕΙχΣδ μχΛΠϊ φ0·'Ξνλθ' ΛΰΠθ' φα κΧν "λη ΕΙχΣδ ΛΠϊ 'Ηΰ·Ξ κΧν Ιεα 'ΙÈΒ'Ξλθ'
 Τ 'Λήϊ' ξκπ μλ Τ Λή ὕηθ 'ίΚςλν ΙΛςνΞ Ι'̃Σδ 'ΗΰΞ0 τιϊ ονλ Μ'Ε Ιεα ὕςΣ0θ'
 :φιχ "λχα

¹ جواد مرابط:التصوف والأمير عبد القادر الحسني الجزائري، ص26

² المرجع نفسه، ص27

³ المرجع نفسه، ص27

:IZŭ P Iá

(1):μ*λMθ' ΛΘα' ν· ο0Iχ Σδ μλ

ρ'ύύτI 'λζ δ'ιMζ' απί κιπ

ρ'τί ·ιIει βε τί 'λζ

ρ'ύύύτI 'οζπ ~IG'ζ 'λΣΖπ

ρπξ βε θI'ειηζ 'λ*ειI

ρ'ύύύζ 'οζ κπηΓ'Ιζ κΓλί

'I'τι Iυέζ' ζλ'πH 'ολψ 'θ'

(2):Λχλϊ' ŷζεχ ŪχΦ· υIζB ο0Iχ Σδ φα :ρKέζ' P Iá

ρ'ύύύύτuM ΦπιHζ' π BuI'τ'ηγί

ρ'ύύύ'Z κυλ'ζ' θτ κι τλ'ύτ

ρ'ύύύύύύύξπ 'AιυΨ'θ ρ' σ'πΨH'

'θ'εί 'Εεηι Hβ τΩιM 'Εηβ πζπ

ρ'ύύύύ'Z νυί ρHβ κ' ~π'τ'ΩH ύί

μIγHMi κΨ ργΩζ' ρKu 'ι τ'π

'λ Iŷ· 'HιχςΛ μ· ΛςIδ ο·0'η τθ' ρ· 'Υŷ· 'I'χ· φα Λχλϊ' ŷζεχ :Εύτ'μιζ' P Iá

(3): φΞΕν 'Αιενχ μλ ον'ςνŷ· ο0Iχ Σδ φα 'HνχIλθ' τθ' οBς0 ζ μBΞθ' μλ οΕ'ΛΣ γιΦ'

ν*άI'ηπ πτI'η 'ι* τλπH 'ΕΙίπ

ν*ηT'η 'Hε Hβ σθζ' 'Εηβ τΖτ

ν*ηMH Λυζ ρΠπ* 'υΨ IυIβ

θHί 'ΕυγΞ ό τζ'σηζ' δHΨ'Mλπ

βν*ηγHί τMΓλ ζηΨ 'λ*π*Γι I~πτ

θύει'γι ~Iέζ' ·'υT τί 'τ'τ Hβ

ρ· IΛ κρΞςβν μςI'·θ' ο0Iχ Σδ φα ΛI'έθ' I·I' Λχλϊ' ŷζεχ 'ΥχE 'I'·Ξ'νλθ' φα

¹ الأمير عبد القادر الجزائري: الديوان جمع و تحقيق شرح و تقديم العربي دحو، تالة، الجزائر، ط3، 2007، ص40

² المصدر نفسه، ص60

³ المصدر نفسه، ص69

(1): Λχλϊ΄ ὕσεχ ὕχε :ήπΠηζ τι

ΙύύύύΣζ ν΄Γτ ΗΩ κι ν΄ θζτ

οζπ̄ κυουέΗμιζ ΄Ιυέι υ ΄Ιυάτ

Ιύύύ΄Ζζ τλΞΩλυί θελψ τλΘΗΓυ

΄Ι΄Ζι κι βξ αιΖζ ζηψ βζΜτ

ΙύύύΖθζ δΗ σΗΛΩί ΄ΕΗ΄ί ότ ΗυΩ΄

ΡΗξ κι ΕυΞζ ·ιξ τ΄ΨΗ κτ ζζ

τιϊ ρ· ΙΛ "κρΞςβν μςθΚ΄·θ΄" οθΙχ Σδ φα Λι΄εθ΄ Ι·ϊ Λχλϊ΄ ὕσεχ ὕχε :Ε΄Μ΄λιζ τι

ξΚρ· ὕΰ· ζθΚ· κιϊ λια ΕΛΒΛΒ ὕ·Β μλ οθ΄ΒΛ ΄ςϊΜβχθ βΰοδ Ιδ ον· ΄Ιθ΄δ φοθ΄ Ηϊ΄Πό΄

(2) :Ε΄δ οΠςχΒ τθ΄ ΕΙχ Σεθ΄

τηύύύύιΓηπ ὕθΙέι ·υΓΗ τλι

τηύύύιΓΗ ΄πλϊζ̄ ΒυΙζ̄ οΗυτ̄ υ

βϋλιβ ΒυΙ ΄ΕηιΓ ΄ι υΤ κι

σιΞλ̄π σΗπ βυξτ̄ θύΜζ̄ Ιβτπ

βύύύύύη΄Η ·βΙΓ΄ ΄Ευτ̄ τλτ

σι΄Ζ π θ΄Ιεζ̄ τλ΄ θ΄υΖ τηΖ

μΙολ κι ΄Υθπιλ

(3): ρχα ὕσεχ μ΄·Λς̄ ὕχϊ΄λΞ΄ μ΄λΒΛοθ΄ τθ΄ Λι΄εθ΄ Ι·ϊ Λχλϊ΄ Ηθ΄ΞΛ μλ ὕΦοελ

ξιΕς ζ Ιλεθ΄

ὕχϊ΄λΞ΄ ΙχΞθ΄ ονλ ὕβη̄ νχ̄Λ λ υΚθ΄ ὕδ΄ΰθ΄ ς οιΩλ ν··Ε΄ λ υΚθ΄ Αχ·Εθ΄ ΕΛΥΕ τθ΄

τιϊ ζ΄ π΄ΛΒ΄ κηθ΄ςΕ΄ μϊ ὕ̄Ξθ΄ Ιΰ·ς κη··Ε΄ ΩχλΒ τιϊς κΕΞθ΄ Λχ·ηθ΄ μ΄λΒΛοθ΄

¹ الأمير عبد القادر الجزائري: الديوان، ص107

² المرجع نفسه، ص84

³ مصطفى بن التهامي: سيرة الأمير عبد القادر و جهاده، تحقيق يحي بوعزيز، دار الغرب الإسلامي، بيروت، لبنان، ط1، 1995، ص364

ΙΛΕΛ ΙΧΞΘ' ΔΧΛΞΘ τιΐ ςνΛ' 'Ι ν'Ξ ὕ'ΠΛ'λθ' ΕΙ'ΥΞ 'ν·ιΦ 'νν' 'Ι ςλθ'ΐ κην' κηΙ'Μλ γας
ὕ'ΠΛ'λθ' κΕη φα ζΠ' ω 'ν' ς ΔΧΛΞΘΘ' ξ'Φΐ' ον' ὕ'ΠΛ'λθ' σΛΘ'ς 'ΞςΛ· τθ' φθΚ'Πθ'

الفصل الثاني

خطة الفصل الثاني

تمهيد.

φαςΣθ' Μλλθ'

‘ΗχαςΣθ' Ινİ ‘Ελλθθ' Μλλ _1

‘Ηÿχ·Φθ' Μλλ _2

ΛχΦθ' Μλλ _3

Nχÿθ' ς ‘Ηδ*νθ' Μλλ _

‘ΗχςΙ·θ' μη“λİ’ Μλλ_A

φαςΣ Μλλη ‘Ελλθ'

Λİ“εθ' Ι·İ Λχλİ’ Ινİ ‘Ελλθ' ‘ΗχΜλλ

ÿ*ûûûûλBθ' -1

‘Ηûûû·χ·Εθ' ΕλςΣ -2

σΛûθ˘ ΛςûûûΣ - 3

:ΗύύυοιΗ

“ρ0ΛςΣ μϊ ‘ΥχιΕιθ “ν· ΩαΙχ Λι“εθ’ Ι·ϊ Λχλι’ Ινϊ Ε“λλθ’ ΕΛςΣ μϊ ‘ΥχιΕθ’
 ρΠυ ό κ“Μλι“ π σΗΙί Χ“Τ ‘Ε“θ ·υβπθ ·υίπΠζ ·“Ιΐ“ζ“ί“ ΒΗΛ“ϊ ‘ΗβΣ· ‘ΗχαςΣθ’ Ινϊ
 “ολΨ Ι“Ψ Ηβπ ‘Ε“ί“γιζ ρ“πΓξ Ι“Ωυ ζΗΓ ΗΓπΗζ \$“Π π ·υίπΠζ ·ίΙΩιζ μθξ ζζ
 ΤφΠ ὕη μςφεΞχ κρα ⁽¹⁾“ΑΙΞι“ ὕτηΐ“Ηζ ὕ·ὕΞ“ειζ ὕ·ΨπλΗι ‘Ε“ΓηΤΠι“ ·υίπΠζ
 ‘ΥχΕ οχα ‘Ηχρθό’ ‘Ι’Κθ’ φιΒ0 μςΛχ κρνϊ ο· μςνί0χ ζ ρμςηθ’ ‘Κπ φα ζ’ οειθ ὕχλΒ
 .‘ΗδΛθ’ Ζι0ς ὕ“λΒθ’ ΖθΚ ‘Ε“λλθ’ φα μςΛχ

:μχ0θ“Ε φα ‘Ε“λλθ’ τθ’ ‘ΗχαςΣθ’ ΛΧνχ

.ζ“ΥΛ ὕχν ‘Ηχ“ή τθ’ ‘Ας·Ελθ’ τιϊ ὕ“·δó’ φα ὕΩΛ00 ‘Ηθ“Ε -

.Λ’Λε0Ξώ’ γεΕ0χ “νπς ‘ΗαΛΰλιθ φαςΣθ’ ΖΕ0Λώ’ ‘Ηθ“Ε -

ὕΣχ φ0θ’ ‘ΕςΠνθ’ς Λ“ηΞó’ ‘Ηθ“Ε ‘Ελλθθ’ μλ ‘ςΚΘ“χ κθ κρν’ τθ’ ΛχΠν μ’ τΞνν ώς
 ‘ΑΛ“Πθ’ ‘Κπ ‘Ηθ“Ε· ζ’ ‘ΑΕ φα οχΛ0ΰ0 φ0θ’ ‘Ηθ“Εθ’ ξΚπ οηΠχ φαςΣθ“α β“ρ·Λ“Π “ρχθ’
 ‘Ηΰχ·Φθ’ φα ‘Ηρθό’ ‘Ι’Κθ’ φιΒ0 “Υχ’ μςΙΛχ “λη .ΕΙΕ’ς ‘ΗΒΛΙ φα “λπ ‘ΥχΕ βΕΛΛθιθ
 .‘Ηχ“Λθ’ ξΚπ τθ’ κρ· ΩαΙ υΚθ’ ζπ ὕ“λΒθ“α ‘ΗιχλΒθ’ ‘Ι’δςιθΛθ’ ζ

:τίπΠζ ΚιΙζ - 1

μχ· μλς ‘Ηχρθό’ ‘Ι’Κθ’ φιΒ0 μϊ κπΛχ·ΰ0 φα Μςλλθ’ μλ Λχ0ηθ’ ‘ΗχαςΣθ’ ὕλΰ0Ξ’
 Μςλλθ’ ξΚπ Τ ΛΰνΞς ‘Ηβι0θΛθ’ “πΛπ“Χλ· ‘Ηΰχ·Φθ’ς ‘Ελλθθ’ρΕ“λλθ’ ΜΛΛ :Μςλλθ’ ξΚπ
 .Λ“Σ0θ“.

¹ السعيد بوسقطة: الرمز الصوفي في الشعر العربي المعاصر، منشورات بونة للبحوث الدراسية، عنابة، الجزائر، ط1، 2008، ص264

•ύίπΠζ̃ Ηλψ ΑΙιΖζ̃ Κιι :όπτ

‘Ηχιπ“Βθ’ Ινλ ‘ΕΛΛΘθ’ ΑΛΨθ’ ‘ΙαΛΪ ‘ΥχΕ Βφ·ΛΨθ’ ΛΨΠθ’ Α’ς· μλ Α·. ΛλΘθ’ ὕλλο
 ‘Υ“·Θθ’ κ̃ ς τιχθ κ̃ β’ΑΘθ’ ‘Ην·’ β’ΕΛΞλθ’ ‘ΙΘ’ β’ΝςΙΛβθ’ :“ρνλ ‘Ελχλθ Τ’λΞ̃ “ρθ ‘ςΙΙΕς
 .“πΛχής ‘ΕΙ“ΨΞθ’ς β’ΗΩςνΪ’ τθ’ Μλλο ‘Ιν“η Κ’ μ’ςθ̃ς ‘Ι“βΣ “ρθ ‘ςΙΙΕ “λη

“οῦΠπ* ·υοζι̃ ·*Γιζ̃ ςηψ Κιιε" ‘ΕΛΛΘθ’ τθ’ ‘ΗχαςΣθ’ ΙλΪ ‘ΥςΛςλθ’ ‘Κπ μλα
 μ̃ ὕςεθ’ ‘Κπ μλ ὕΠΟΞν .⁽¹⁾·υοζι̃ ‘Ε“θζ̃ ςζ̃ Κιιε ·ίπΠπιζ̃ ‘Ε“ΗΙῶιζ̃π ·υζΚτ
 Ιδ “λη “πΛπ“Χ ΙνΪ ‘ςβεχ κια β’ΗεχλΪ ‘Ηχνφ·. ‘ΕΛΧν ‘ΕΛΛΘθ’ τθ’ ‘ςΛΧν Ιδ ‘ΗχαςΣθ’ Τ’ΛΨΠθ’
 ‘ΗΛΒΛος ‘βΣς Λ“Σ υΚθ’ βΛηΞθ’ ‘ΗεχεΕς “ρῶεχεΕ φα ‘ςιήςο ὕ· μςε·Ξθ’ Τ’ΛΨΠθ’ ὕΨα
 φα Λ“ν ὕΨΠοα ‘ΗΠΠΙθ’ ς Λ“ρ·νῶ μΪ Αῶ“ν ΛηΞθ“α .‘Ηχρθό’ ‘Η·Ελιθ ‘Μλλς ‘ΗχΕςΛθ’ κρῶ“χΕθ
 Λη· ς· ὕςδ ζθΚ μλ .‘Ηχπςθό’ μΥΕ φα Τ’νβθ’ τθ’ ΟΦΨ· Α“Σχα ὕςΣολθ’ ὕςΒ
⁽²⁾:φ·ιΠθ’

κ̃ΙεΜ Ιυά “Γι ‘ΕυτΙ βξπ

τλΙεΜη κιΓΙηζ̃ ·*Γιζ̃ κ̃

ξΚπ ‘ΙθςΕοα ‘Η·Ελθ’ ὕΕ’Λλ τΣδ̃ τθ’ ὕΣς Ιδ ‘Ιχ·θ’ ‘Κπ φα φαςΣθ’ ‘Κρα
 Λ“ηΞ̃ μχ·ς *‘Η·Ελθ’* “πΛ“ηΞ̃ μχ· ο·Πθ’ οΒς “χιΒ ΛρΧχ ‘ΥχΕ Λ“ηΞ̃ τθ’ ‘ΕλχΘΪ’
 ςπς ῶ̃ ΙΕ’ς ‘Μλλ ς ΙΕ’ς “ρΪςΥςλ μ“η φαςΣθ’ ΛΨΠθ’ φα ‘ΕΛΛΘθ“α ‘ΗχεχεΕθ’ ‘ΕΛΛΘθ’
 ὕςΣολθ’ υΛΟΨο φῶθ’ ‘ΕΛπ“Χθ’ ξΚρθ φΞβνθ’ ὕχιΕῶθ’ φας βυςνΨλθ’ ΛηΞθ’ ς φρθό’ ΑΕθ’
 ΙΜ* αΓηυ ΝΞΗ ΙεΜζ̃" :ΛηΚχ σΛ·ηθ’ οῶχ“ῶθ οΕΛΠ ‘Ηλιελ φα φνΠ“ηθ’ γ’Μλθ’ Ι·Ϊ ΙΒν
 “ιζ̃ βγλζ̃ ΙξπΪ τξ τηζ̃ κ̃ΜλΪ̃ ·υλ“ΓπΙ κψ βΑ“ΪΪ ‘π“Γιζ̃ β“ΪΪ ΑΗΞ̃Ξι τί ‘Γιζ̃
 ‘ΗΠΠΙθ’ ΛΣ“νΨθ’ ξΚρα ⁽³⁾Λῶλζ̃ κψ βγλζ̃ φῶΞ̃ Ηῶ* ‘π“Γιζ̃ β“ΪΪ ςζ̃ ‘Ε“ΗΪλ̃
 ὕεΨ· ςλΞθ’ ς ΩαΛθ’ ς ὕεΨθ’ Αχίῶ τιΪ ὕλΨο φῶθ’ φπβ‘Ηχν“ΕςΛθ’ς ὕ“λΒθ’ ς Ας·Ελθ’

¹ السعيد بوسقطة : الرمز الصوفي في الشعر العربي المعاصر، ص275

² المرجع نفسه، ص121

³ عاطف جودة نصر: الرمز الشعري عند الصوفية، دار الأندلس، بيروت، لبنان، دبط ، دبت، ص344

κρ· υΚ̃χ Ἀς·Ελθ' ὕλΒ φα τιΒ00 φ00' Ἡχρθό' ἰ'κθ' ὕλΒα Ἡ·χίθ' Ἀ0'Λλ τθ' φαςΣθ'
οιΕ'Λλ Λθτ φα φαςΣθ' Δ·Σχ ὙχΕ βἩ·χίθ' ΙΕ τθ' πλχ00 ὕΣχ φ00' ἩΠπιθ' τθ'
ξΛςΨΠ Αι0Θ0 φ00' Ἡχν'ΕςΛθ' ξΚρα .ἰ'κθ' ξΚρ· Λ'ρ·ν'ς ὕλ0 φα μ'·ςΚθ' τθ' ἰ'Υ0ΞΛ
Τ Λ'βθ' μ' ζθΚ τιἰ ὕλ ΚΘν .Νβθ' μἰ ὕεΨθ' Ψ'ΨΠ Ἀχί0 τθ' υἰ0 οΕςΛ Ἀχί0ς
(1):οθςδ φα Ἡχρθό' Ἡ·Ελιθ' Ἰλλ Ελλθθ' Λ·0ἰ' υΚθ'

θΙεζ̃ αηΖἩ κτ β'β κἰ ὄ* ἸΙεΜ ·ύύύι~Ἡι 'π'Γιζ̃ Ιεθ ςηΨ Ἰ'ΙΞ

θύύτ̃λ ἘἰΚἩι~ ὄ~ πἩ*Ἡ θε π βύΞ ἸΙυHu ΛιΞ τξπ Λ^ε ΙΗ'ζ̃ ὄζ

θύύξπζ̃ ἸΙπΠἩ ἰ ὄλΜ όπζπ ὄούύύλ'Γζ ἘυΗἩξ̃ ἰ Ἰξ̃θΞ όπζπ

τθ' Ελλθθ' ξΚπ ΛρΧ0 μ' ὕ·δ μ'η ξΛηΞ μ' ἰ'χ·ἰ' ξΚπ φα Τ Λ'βθ' μ' μχ·χ
Ελλθθ'· Φ·0Λλ Λχή ς φΨχ·Φ Λχή ἩχαςΣθ' Ινἰ ΛηΞθ' μ' τιἰ ὕΙχ Ἰλλ ρΙςΒςθ'
ὕΞρθ' ς ΝλΠθ' φπς πΙΛς̃ φ00' ἩΨχ·Φ' ΛΣ'νἰ φα Ἡρθό' ἰ'κθ' τιΒ00 ὕ· ἩχΨχ·Φθ'
.κΒνθ' ς ΛΙ·θ' ς

μἰ μςλιν0χ κρα βκρθ'Ε μἰ ο· μςΛ·Ψχ Ἰλλ ξςιΨΒς πΛ0' Ελλθθ' μλ ἩχαςΣθ' Ι0' Ιεθ
(2):φδςΞΙθ' κχπ'Λ· ὕςεχα Ἀ'ΛΠ οθ'ης ἈΕθ'

θἩει σἰΜ π τε'ζ̃ δΓ'Σζ̃ Ἰτ ΑΙιΖ Ιυά τί κ'ΙεΜζ̃ τΓ'Πζ̃ Ἰτ

ο0ΛηΞ̃ φ00' Ἡ·Ελθ' Ελλθ ὕ· ἩχΨχ·Φ Ελλθ ἰΞχθ ὄρν φαΕςχ Ελλθ Λχή μλ ΛηΞθ' 'Κρα
.γθ'θθ' ὕλΒ φα ὕλ00' Ινἰ

:ὄρνχ· μλ ΕΙΙΨ0λ ἰ'λςρβλ· Ελλθθ' Χβθ ἩχαςΣθ' ὕλΨ0Ξ' Ιεθς

.Ἡχρθό' ἰ'κθ' τθ' ΕΛ'Πό' -

¹ عاطف جودة نصر: الرمز الشعري عند الصوفية، ص366
² شعبان أحمد بدبر: الرمز الشعري واغتراب اللغة في المنظور الصوفي، 2009، ص21

.Ḥχρθό' 'I'χIB'θ' ς Λ'ΛΞ'ι' τθ' 'ΕΛ'Πό' -

.φρθό' 'ΑΕθ' τθ' 'ΕΛ'Πό' -

.Αχίθ' γ'εΕ τθ' 'ΕΛ'Πό' -

.ḤεχεΕθ' κι'ι' τθ' ς' ὀςΣ'θ' τθ' 'ΕΛ'Πό' -

'ςΛ·'ι' ḤχΛ'ῖΠ ΜςΛΛ ὕηΠ φα φαςΣ'θ' ΝςΛ'εθ' τθ' υΛΛθθ' 'ΥςΛςλθ' 'Κπ ὕεον' Ιεα
 υςν'ῖλθ' φρθό' ΛηΕθ' ς φαςΣ'θ' ΙΒςθ'ς Νβνθ' μ'ι' Ḥ·χίθ' ς Ἰ'νθ'ς 'ΑΕθ' φν'ῖλ μ'ι' 'ρ·
 .Ḥχρθό' 'I'Κθ' ὕ'λΒ 'ΕΙπ'Πλ·

:·Ωυ'Τζ' Κι'Ι :·ὕλ'ῶ

'ςθς'Εα ρφρθό' ὕ'λΒιθ ḤχΙ'λ 'I'χνε0 'ρβΣς· Ḥῖχ·Φθ' τθ' 'ἩαςΣ'θλθ' ΛΧν Ιεθ
 'ΑΛΥ· Ḥῖχ·Φθ' φα ὕλεχ φαςΣ'θ'α ρ'ρ0'ΛβΠ Ζα τθ' ΖθΚ ὕÈθ μλ 'ςιΣς0ς 'ρδ'Φν0Ξ'
 'ΛςΣ0 φΦῖχα .φρθ' φΕςΛ Λθ'ι' ς φ'χΜχα φΞΕ 'λπΙΕ' :μχΙΕ 'I'Κ Ḥῖῖθ ὀΠηθ' μλ
 κθ'·'ι' φα 'ρxE ς 'πΙ'λΒ φρθό' ΛπςΒθ' 'I'Κ μ'χΛΞ· ḤχαςΣ'θ' οχα Ιε0ῖχ Ḥῖχ·Φιθ 'χν'αΛ'ι'
 'ῶ'Ιι τί 'ΑΗΓ'π 'ΑΙπΠ ρ' 'ΑΗΓ'π 'ΑςΙι τί 'ΑΙπΠ':φ·Λ'ι' μ· ὕςδ ΙΕ τι'ι' Ḥῖχ·Φθ'
 Τ ὕ· ὀΦ0ενΞς Ḥβι0θλθ' Ḥῖχ·Φθ' ΛΣ'ν'ι' φα τιΒ00 Ḥχρθό' 'I'Κθ' 'ΕλςΣα⁽¹⁾··ῶηΖι
 .Ḥῖχ·Φθ' μλ ḤχαςΣ'θ' 'πΙθ' φ0θ' ΜςΛΛθ'

:Ιυ'Τζ' Κι'Ι -·

Νβνθ' τθ' ο· 'ςΜΛΛ Κ' ḤΣ'θ 'ΕΛΧν ΛχΦθ' τθ' ḤχαςΣ'θ' Ḥχν'αΛ'ῖθ' 'I'ΛΧν
 υΚ Λ'Φ Ḥχ'π τι'ι' ο0ΦΞ'ς· Γςλθ' 'I'ΛςΣ φΒςθς0χλ ΜΛ ςπς Γςλθ' ς Ḥχιηθ'
 'ρ0'Κ ḤθώΙθ' ΛχΦθ' 'ΕλςΣ 'I·Ξ0η'ς ρ'Ιςλθ' Ιῖ· κΞΒθ' μ'ι' 'Iχῖ· γΙΕχ φν'Ξν' Ν'Λ
 μχνΕ οχθ' 'ρνχνΕ ς ὕς'ι' φθ'ῶλθ' 'ρλθ'·'ι' Γςλθ' ΛηΚ0 τθ' 'ρ· 'ςΜΛΛ Κ' ḤχαςΣ'θ' Ιν'ι'

¹ شعبان أحمد بدير: الرمز الصوفي واغتراب اللغة في المنظور الصوفي، ص22

ΛχΦθ' ὕ"ΞΛ φας Ἡχνχϑ' ὕχΞ μ·' ΕΙχΣδ φα ΙΛς ὕλ Ἰκπς ονΦς τθ' Ἀχλίθ'
 ὕχΞ μ·ώ μ·ης Λϑϑ' μχκθ' ΙχΛβθ ΛχΦθ' γΦνλ ΕΙχΣεη ἩθςΦλθ' ἸὕλςΧνλθ'ς
 γΛςθ' κὕλΕθ' ὕλΙΘΞ' μχκθ' ἩαςΣΟλθ' ἸἈϑΠθ' μλ ὕλΠΙϑ· ἸὕΒ μλχα Λϑ' Λϑϑ'ς
 οϑχϑ' φα ΤΛὕβθ' μ· ὕςεχ ϑὕπΛΙΣλ τθ' μΕΘ φϑθ' ΓςΛθ' τθ' ΛχΠχ υΚθ'
 (1):σλίΣθ'

·εύύϑ αΙπ ἩΗΞ ὕθ δὕί σΗὕί νζπ ὕβΙὕ ἩυΗούύΗΜ ὕι δόπζπ

Ἡύλάϑ ΗπΩζ κΨ Ἡλά ὕθ ΗπΩζ ϑηΨ μούύύξπ Ἰζ ϑΗξϑ ϑΗξ δὕί

ΗχὕΠλθ' ΓςΛ' μλ ἸἩὕἩθ' ἸὕχνὕΕςΛθ' μἸ ο· Λ·ϑχ γΛςθ' ΜΛΛ ΛἸὕΠθ' κΙΘΞ'
 ἩΛΩηθ γΛςθ' ΩΛΒς ϑΗϑχ·Φθ'ς ἸὕΜλθ' ὕΙϑΘλθ' κΞΒθ' μἸ ἩηχἸὕ· ὕΛ·Ἰς μχεχεΕΛθ'
 ἸὕἩθ' μςηχς ϑΕΙΕ'ςθ' ΕΛΒΠθ' ΖΙΘ μλ μΣίθ' τιἸ ἸὕδΛς ὕηα ΓςΛἸ' ἈΛὕΠλ ὕἩϑθ'
 .ὕρνἸ ὕΠΙϑϑ' ζ ὕρνἸ ὕΕ·ϑ φϑθ' ΓςΛθ' ΖΙΘ ἈΛδ ΛΙδ τιἸ ΓΛβθ'ς

κχΙεθ' ΛϑΠθ' φα ΙΛς ὕλ ἈχΩη υΚθ' ὕΜίθ' ΜΛΛ Ἡϑχ·Φθ' μλ ἩχαςΣθ' ὕΧςχ ὕη
 ὕλϑϑΞ' Ιεα .σΛΘ' ἩρΒ μλ ΛὕΛεϑΞώ' κΙἸ ϑ Λςβνθ' τθ' ϑ ϑΗρΒ μλ ὕὕλΒθ' τθ' ΕΛὕΠ'
 .οχϑϑώΙ· ΜΛΛθ' Ἰκπ ἩχαςΣθ'

(2):φνὕΞλΙϑθ' ὕςεχ

σΗΠβ δὕπξπ τοἸπ δοἸπζ ΗἸλ Ἰύϑϑ κΙ τΓζ ϑὕΚά

σΗύύΨπ τὕηβ τίπ τζπ τηΨ τὕΠΗζ·ἸὕΗι τί δλυΗπ

Ηύύύλξ ϑυΚ ὕΓΜιὕ ΑΙΤΩι ϑΙὕΩλζ ἩΙΜΗὕ ὕθ κΓϑ

¹ شعبان أحمد بدیر: الرمز الشعري واغتراب اللغة في المنظور الصوفي، ص22
² المرجع نفسه، ص24

ΛΙ΄ΠΘ΄ ρχθ΄ οΒςχ φΘΘ΄ Ηχρθό΄ Ι΄ΚΘ΄ ὕλΒ μ΄Ι Λ·Ψχ Ι΄Χ·΄ ΞΚπ φα ὕΜίθ΄ ΜΛΛ μ΄η Ιεθ
 .Ι΄ΞΒ΄ γΙΘ ὕ·δ Γ΄ςΛ΄΄ κθ΄΄Ι φα ςπς ΙρΨθ΄ οχι΄ ΙΘ΄ Κνλ ΄π΄ςρ· μχιχ ς ορΒς

(1): ὕςεχα οιΣς μ΄Ι ΄π΄ςρ· ΗΕΛ΄Βθ΄ Ζ΄ μ΄Ι ΕΛα΄νθ΄ Ι΄ΚΘ΄ τθ΄ ὕΜίθ΄· φν΄Ξλιθθ΄ ΜΛΛ ΄λη

ΗΠΙΞ Ε΄ΘΗΖό~ ΗύΨ νυ~ΙΖ

νύύύύύλ΄εί Λλ΄ Αύί τ΄Υπ

ΗΠΙπ νύύύζ κΤΙΥζ Λυζπ

νΗ΄λ΄π τί κΜΓζ Ξ΄Ι αιΒΙΗ

ΖθΚης οΘ΄Κ μχ·ς ονχ·ς οΒΛ΄Θ ς ονΦς ὕΘ΄Ι Ηλ΄΄Ι Α΄ΛΟή΄ ΗΘ΄Ε φα φαςΣθ΄ μ΄η ΄λθς
 Τ Ψ· κπΛΨΠ φα ΙΛς οχθ΄ μΕχ υΚθ΄ φΙΣ ΄΄ τρνΦςλ μ΄Ι ΓςΛθ΄ Α΄ΛΟή΄· κ΄΄Ιθ΄ ΛςΨΠθ΄
 .Μςλλθ΄ ΞΚπ κπ΄ Α΄ΛΟήώ΄ τι΄΄ ΗΘ΄Ιθ΄ Μςλλθ΄

:ΛυΩζ~ π ·β΄λζ~ ΚιΙ ú΄

φΘΘ΄ Ηδ΄νθ΄ς ΝχΨθ΄· τρ·Λ τθ΄ Ηηθ΄Ξθ΄ Ηχν΄Ξνó΄ Νβνθ΄ τθ΄ ΗχαςΣθ΄ Τ΄ΛΨΠθ΄ ΜΛΛ
 τθ΄ κπΛβΞ φα κρΟιχΞς φρα Ηχώςθ΄ ς ΗαΛΨλθ΄ ΑΟ΄Λλ τθ΄ κριΣςΟ τΘΕ μςΙχΛλθ΄ τρ·ηΛχ
 (2): Τ Λ΄βθ΄ μ·΄ ὕςεχ ΄Κπ φας .Ζ΄

Ξ΄ΨΙ΄΄ ΄ΕΚ΄ Κ΄΄ςΙΓζ~ ΨΨ

ςλιζ ΄Εέη΄ Ξ΄λ΄πζ~ ΄ε΄Ι ΄υ

Ξ΄ύύύΜΓπζ~ ·Ψ΄β κΨ ΄λι΄υΗι

΄ύύ΄΄΄Σ σΗ΄π Ε΄ΩηΗ ΄ι΄υΗι

Ην΄λΦλθ΄ Νβνθ΄ τι΄΄ ΕΙχΙΠθ΄ Ηδ΄νθ΄ φπς Τ΄νΒςθ΄· Ι΄Χ·΄ ΞΚπ φα Τ Λ΄βθ΄ μ·΄ τθή Ιεα
 φα γΙ΄Σθ΄ Ζθ΄Ξθ΄ Νβν φπς ρΟ· Ηλ΄΄εθ΄ τθ΄ΨΟ Ζ΄ Λλ΄ τι΄΄ τρν΄ν΄λΦώ Εςεθ΄ ΕΙχΙΠ τρν΄α
 μλ ΗχαςΣθ΄ μχς΄ςΙ μλ μ΄ςχΙ ςΙΘχ Èα .Η΄΄ςΦλ οΨλ Ην΄λΦλ φπς τρ·ηΛ ςρα οηςΙΞ
 ΗχΞβνθ΄ ΗΥ΄χλθ΄ ς Ζ΄ τθ΄ ΛλΟΞλθ΄ κρηςΙΞ ς κρΟ΄Ιπ΄Ψλ γΙΣ τι΄΄ ὕΙχ ον΄΄ Β΄Ηδ΄νθ΄ ΜΛΛ
 .ΑςνΚθ΄ Α΄΄ςΠ μλ κρΞςβν ΗχενΟθ΄ τρνςΨ·Οχ φΘΘ΄

¹ شعبان أحمد بدير: الرمز الشعري واغتراب اللغة في المنظور الصوفي، ص 24

² المرجع نفسه، ص 26

:·σπΗ⁴ζ̃ κΕ⁴ΐψ̃ ΚιΙ ú Υ

ξΚπ 'ς·Ξη̃ Ιεα .Ἡχρθó' ΕΛΥΕθ' μλ ΆΛεθ' τθ' ΜΛΛΟ 'χαςΣ 'ΜΛΛ μη⁴λϊ' ξΚπ 'Ιῶλ
(1):οθςδ φα φ·Λϊ μ·' μλ ζθΚ τιϊ ώ⁴ωλ ΚΘ⁻ν φεχΜχα⁴οχλ υΙχΛΒΘ ΙΨ̃μη⁴λϊ'

Ηπϊ̃ ςηΨ̃ Ἡπϊ̃ κΙιζ̃ '⁴ΓΜ δΗγΜ

Ηϊ̃λ κΙ 'ΕεΙ⁴⁴⁴Η Ηϊ̃λ ρΙο 'υ ότ

ΗπύύΨ ςύηΨ ςΗ⁴π ςΗ⁴ ςηΨ ΗπΩυ

·ύύιοιπ Ιύβ βε 'ουζ̃ 'ΕΩΤβ

ἩΒΕ μχΞλθ ς κΙϊ τιϊ οχεΞΟ ὕΛ⁴ΰλθ' Α⁴⁴ΕΞ ς ὤεΰθ' ΑηΛλ ΙΒν σΛΩ· Λϊ⁴Πθ' Ι'Λ⁴
. 'Ιδςθ' 'Κπ φα ΑηΛλθ' Λλϊ̃

ΜΛΛΟ 'ρηη 'ΗχνΩθ' ἱΛΰνλ 'ΥΕΩθ' υΚ Λχςίθ':ΰΩλ 'ρθςΕ ΛςΙχ 'λς 'ΗχΜ⁴ΒΕθ' μη⁴λϊ' ξΚρα
φη·χ φαςΣθ⁴α 'Ηχρθó' 'Ι'ΙΛ'ςθ⁴· φϊ̃ςθ' Φ·ρλς Λςνθ' φιΒθς 'Ηχρθó' ΕΛΥΕθ' μη⁴λ̃ τθ'
(2).ονϊ̃ Ννϊ̃' Ψ⁴φεν'ς Α'ΛΟήώ' μλ ο·⁴Σ̃ 'λ Α·Ξ· 'ρθ⁴·οϊ̃ τιϊ̃

:τίιπΠ ΚιΙε ΑτΙιζ̃

μ⁴η Ὶ̃ςΞ ρΗλχΙεθ' 'Ηχ·Λΰθ' 'ΕΙχΣεθ' φα ὤΜίθ' ς ΑΕθ' ΨςΥςλ 'Ε'Λλθ' 'Ιν⁴η Ιεθ
μ⁴η υΚθ'ς 'χΛΚϊ̃ ώΜή ς̃ ρΗΰχ·Λ φ·̃ μ· Λλϊ̃ Λϊ⁴Πθ' Ωλ ΛρΧ 'λ ὤΩλ 'ΠΕ⁴α ὤΜίθ' 'Κπ
μ⁴ΰοΞ' Ιεα .ΓςΙλθ' μ· Νχδ Λϊ⁴Πθ' Ωλ 'Ηχ'Ι· φαςΣθ' ΛΰΠθ' φα 'Ε'Λλθ' ΜΛΛθ 'ΕΘΙλ
ὤ⁴Μίθ' μλ 'ςΚΘ' 'Κ' βμΒ⁴λθ' ς ὕχβΰθ' ὤ⁴Μίθ' φ·πΚλ· 'Ε'Λλθ' 'ΜΛΛ ΑχηΛΟ φα 'ΗχαςΣθ'
ὤ⁴Μίθ' μλ 'ςΛ⁴ΰοΞ'ς ρφ⁴⁴χΜχβθ' ὤ⁴λΒθ' Λπ⁴Χλ· φνίθθ' ς 'Ηχν'ςρΠθ' ς 'ΗχΞΕθ' ΔχΛΣθ'
ΑΕθ' μχ· 'ςΒΜλ 'ΗχΞν⁴λςΛθ' 'Ε⁴νΰλθ'ς 'Ηβΰθ' ς ΛχρΦθς φθ⁴ΰοθ⁴· 'ΗνςΕΠλθ' οοίθ υΛΚΰθ'
'Ηχν⁴Ξνó' ὕΦ'ςΰθ' 'Ηίι· ζ̃ κπΛϊ⁴Πλς κρ·Ε μϊ̃ 'ςΛ·ϊ̃ κρν̃ υ̃ βφν⁴Ξνó' ΑΕθ' ς φρθó'

¹ شعبان أحمد بدير: الرمز الشعري واغتراب اللغة في المنظور الصوفي، ص27

² ينظر، المرجع نفسه، ص29

‘Ι‘χίΒΘ ΛςΣ ÿλΒ˘ μλ ‘πςΛ·Θİ’ ‘ΥχΕ φρθό’ ‘ΑΕθ’ φα Ε΄Λλιθ Ην˘ήλ μςΣ ΣΘχ κρα
:μ˘İςν κπΙνİ ΕΛςΣθ˘α φρθό’ ÿ˘λθ’ ς ÿ˘λΒθ’

υ˘ (1)·υ˘Κυί ΑΙπΠπ ΛπΜΓι βεΞ τί τηİ‘ήιζ ˘ΰ ςηΨ ˘ΚιΙ “ολι...” ‘Ηχ˘˘Μχα ‘λ˘
‘λ˘ ροΟΛΙδ ς οΟλΧİ تیΒΘΘ οθ˘λΒ·ς οειΘ μΞΕĊ γςιΘλ ‘ρν˘ Λ˘·Θİ’ تیİ ‘Ηχİ˘λθ’ ΕΛςΣθ’
τΩνİ’ φα ‘Ηχθ˘λΒθ’ ‘Ηχρθό’ Τ˘λΞİ’ تیΒΘΘ ‘ΥχΕ Β˘ΑΕθ’ φπς ‘Ηχςνÿλθ’ ΕΛςΣθ’ φρα ‘Ηχν˘Ωθ’
ÿχ·Ξ ‘ΑΕθ’ Λ·İ Ε΄Λλιθ Ιθ˘Θθ’ ÿ˘λΒθ’ ÿλ˘ς ρφΥΛİ’ ÿ˘λΒιθ تیİİ’ İΚςλνθ’ φπ Ε΄Λλθ˘α
φΕςΛθ’ ς φρθό’ ‘ΑΕθ’ ‘Κπ μλ Ψ˘ςν˘ ‘ΗΩÈΩ μχ· φ·Λİ μ˘ γ˘Λα Ιδς ρΖ’ ‘ΗαΛÿλθ
‘ΥχΕ γςιΘλθ’ ÿΒ˘ μλ γθ˘Θθ’ ‘ΑΕ ÿςİ’ μχνΩ˘ μχ·ΛΥ φα ÿΩλΘχ φρθό’ ‘ΑΕθ˘α φÿχ·Φθ˘ς
·˘ρνχÿ· ‘Ηχρθό’ ‘İ˘Κθ’ οχα تیΒΘΘ

φα φιΒΩλθ’ οθό’ φα ‘Η·ήΛ ώ˘ ςπ˘λς γθ˘Θθ’ ÿΒ˘ μλ γςιΘλθ’ ‘ΑΕ ςρα φν˘Ωθ’ “λ˘
·γςιΘλθ’

‘ρχθ’ ‘ς·Σχ ‘Ηχ˘ή γςιΘλιθ Νχθ ‘ΥχΕ İΜ˘λΘ ς˘ γ·˘ΦΘ μİ ΕΛ˘·İ ςπ φΕςΛθ’ ‘ΑΕθ’ “λ˘
·Ας·Ελθ’ Ωλ γ·˘ΦΘθ’ σςΞ

‘İ˘βρω’ μςΙ ‘ΑΕλθ’ ‘İ˘·ήΛ Ινİ ÿςΜνθ˘ς Τ˘ΥΛό’ تیİ ÿλÿθ’ ςρα φÿχ·Φθ’ ‘ΑΕθ’ “λ˘
(2)·Ας·Ελθ˘ς Τ˘ΥΛ˘ τθ˘

Αχ·ΠΘθ’ ς ÿΜİΘθ’ μ˘ή “λ ‘ΥχΕ φρθό’ ‘ΑΕθ’ تیİ ώ˘İ ‘χΕςλ ‘ΜΛΛ Ε΄Λλθ’ ‘İν˘ή μΚ˘
φα ς ‘Ηχρθό’ ‘İ˘Κθ’ ÿ˘λΒ μ˘χ·Θ ς ÿςΣςθ’ φπς ώ˘ ‘Αςεÿχ Νβν φα ‘Ηχ˘İθ ώ˘ ‘ρ· ΙΒςθ’ ς
‘ΗχΕςΛ ÿ˘ςΕ˘ “πςνΛΥ ‘ΥχΕ ΒΕΙχΣεθ’ تیİ φΕςΛ φΘΜή Ω·˘Φ Τ˘βΥ˘ ‘İδςθ’ Νβν
‘İ˘λΞθ’ ÿης ΕΙΛςλθ’ ΙςΙΘθ’ ς ΙΒςθ’ ς γ˘˘ΟΠό’ ς ΩνλΘθ’ ς Ε˘ν˘ÿλθ˘α ‘Ηχρθ’ ðΦ˘ςİς
‘Η·χ·Εθ’ ÿ˘λΒ İΜλ τθ˘ μςΙλÿχ “λ “ν˘χΕ˘ ‘ΥχΕ γχλİ τνÿλ· “ρ· Ι˘Λχ Ε΄Λλιθ ‘ΗχΒΛ˘Θ

¹ عاطف جودة نصر: الرمز الشعري عند الصوفية، دار الأندلس دار الكندي، بيروت لبنان، دط، دت، ص 143

² ينظر، عطف جودة نصر: الرمز الشعري عند الصوفية، 144

“λιη ζθκ μλ ’ΑΛΟδ’ “λιηα Τ ςλή ς “λ’ρ· Μλλθ’ ΙχΜχ “λ ’Κπ ς ’Ηχν’ςρΠ ’ΗχΞΕ ’ΗΐΜν·
 .φαςΣθ’ ὙΙρθ’ γεΕ0

φα ὕχΙ· ς’ ’Λ·Ψλ ς “χΕςλ ’ΕΨλλθ’ Μλλ μλ ὕΥα’ ’ςΙΒχ κθ ’ΗχαςΣθ’ μ’ ’ΗεχεΕθ’ ς
 φθ’Ωλ ς φΞΕ μχΛρΧλ ζθκ· γεΕ0χα ρφρθό’ γΠΨθ’ Αΐ’ςθ ὙΣ0 φ0θ’ ’Ηχ’νίθ’ κπΛ’ΨΠ’
 ὕΚ μ’ ’Κπ ς φθ’Ψ0 ς ὙβΨ0 μλ ’Ηχθ’ΐ’ ’ΗχΕςλ κχδ μλ φθ’Ωλθ’ ςρ ὙΣςθ’ μλ φΞΕθ’ ’ΥχΕ
 τιΐ’ Μλλ ὡ’ Νχθ ςπ υΚθ’ ΝςΞΕλθ’ ὕ’λΒθ’ ’Ην’ηλ φδλ τιΐ’ ὕΙχ “λν’α ΤφΠ τιΐ
 ονχνΕ ς φαςΣθ’ γςΠ Ι’ΙΜχα φρθό’ γΠΨθ’ Λ’ν ζθκ· ὕΨ0Π0α ΒΙθ’Θθ’ υς’λΞθ’ ὕ’λΒθ’
 φΥΛΐ’ ὕ’λΒθ’ ς ’Ηχν’Ξνó’ οβΦ’ςΐ ὙΣχ Κ’ ’ΕΨλλθ’· φνίθ’ τιΐ ΝχΞ’Εΐ’ ὕη ’ΥΕχα
 ’ΥχΕ ’ΕΨλλθ’ Ωλ ’ΗχΨχ·Φθ’ ΐΜλθ’ “Υχ’ Ιλΐ’ Ιδς ΒφεχεΕθ’ ὕ’λΒθ’ οεΠΐ μΐ Λ·Ψθ’ φν’βθ’
 ΟΕςθ’ς “ρλθ’ μςχΐ μώΜίθ’ ς Ω·Λλθ’ μΐ μςΩΙΕ0χ ’ΗχαςΣθ’ Λ’ΨΠ’ μλ ΛχΩηθ’ ΙΒν
 “ρ· ’ςβΣχθ’ ’ΗχαςΣθ’ “ρλΙΘ0Ξ’ ’ΕΨλλθ’ τθ’ Μλλ0 “λ ’Ιΐ’ΐ φ0θ’ Μςλλθ’ ξκπ ὕηα ΒυΛ·θ’
 “ρΙλΨ0Ξ’ ’ΥχΕ ’ΗχΛλ’Ψθ’ τιχθς ΕΜΐ ς ’ΗνχΩ·η ’ΗΕχΛΣ Τ’λΞΐ κρθ’λΨ0Ξ’ “Υχ’ς κρθς
 . Α’ΒΕθ’ Τ’Λς μλ ΓςΙ0 κρΞςβν φα ’Ηχ’ίθ’ ΕΛπ’Χη

ΙΗ’γζ’ Η’Ψ Ιυιψ’ ΗΛΨ ΑτΙιζ’ ΑΙπΠ

’Ηχπ’λ ς ρΔλÈλ È·ς οΒς È· ρΙΞΒ È· ’Ηχςπ φπ ΛΙ’εθ’ Ι·ΐ Λχλΐ’ Ινΐ’ ΕΨλλθ’ μ’
 φρα ...’Ηεχλΐ’ ’Ηχ·Ιδ Αΐ’ςθ τιΒλ φπς κ’ρ·ó’ “ρβνη0χ ’Ηνςνχη φπ κθ’Ψλ ς’ ὕχΣ’β0 È·
 Τ’ΛΨΠθ’η “ρθς’ν0χ κθ ςρα κχΞΒ0θ’ ς ΙχΞΒ0θ’ μΐ ’ΗπΜνλ υΙχΛΒ0 τνΨλ ὕΛΕ0 ξΙνΐ
 οεΕΙ0 κθ Λπ’Φ ΑΕ ο·Ε μηθ ς ρΤ’λΞ’ ς ’Ι’βΣς Ι’Ψ· κρ0·χ·Εθ’ ’ςλΞΛ μχκθ’ μχΛΚΨθ’
 (1). ’Ι’λλΕλΙθ’ Λ’0ρ0Ξ’ς ’ΛχίΣ0 ὡ’ ΕΛςΧΕλθ’ς Τ’ΛΛΕθ’ ΦςΦΘΙθ Μς’Β0ς ΕςρΠς Α’”ςΠ

¹ ينظر عشيراتي سليمان: الأمير عبد القادر الشاعر- مدخل إلى تحليل الخطاب الشعري في محطة الما بعد -، دار الغرب للنشر و التوزيع، وهران، الجزائر، ط3، 2009، ص169

μλ ονήλο ς οήΞλο τιϊ ὕΙχ ἄλλ φΕςΛ τνϳλ ἄρ· ΙχΛχ μῆ ἄρνϊ οῶχΙΕ φα ςρα
 τεΟΛ' ς Βῆχςνϳλ ἘΛςΣ τθ' ἩΞςλιθ' ἩχῶχΜχβθ' ἄρΟΛςΣ ΩαΛ ὙχΕ ρ'Ι'Κθ' τιϊ ἘΛΦχΞθ'
 Ιεια ςρῶθ' ς Ἡϳολθ' ς Λῶῆρῶιθ Ἐ'Ι' ἄρνςη μϊ ἰθῶϳο ξΛΧν φα φρα ρ'ΜΛΛ ἰΕ·Σ' μ' τθ' ἄρ·
ΙΙγιζ ἡΙῶπ ·ΩΣῶπιζ Ἐ'Ι'ῶΨ κἰ αἡΤλν ῶΤΖ ὙΑῖΙιζ ῢΚ' κῶΤΖ νζ κ'ε"
 ἩΒΛΙθῶ· ἩῶΠνῶθ' τθ' ΩΒ'Λ 'Κπς⁽¹⁾··υιυιΓῶπ κῆἦπζ π ῶηγζ ῶΤΖπ Ὑσῆῶἦἰῶ
 .ὕÈΒ'ς Λῶ·ἡ' ἘΛΧν ἘῶΛιθ ΛΧνῶ Ἡχθῶἰ Ἡλχδ ἰ'Κ ἩχλÈΞ' ἩῶΠνῶ ἰνῆ ὙχΕ τθςἰ'

ῶχλδ ἄρβςς· ὡ ἘῶΛθ' ΙΒλῶ φῶθ' Ἡβφῶϳθ' μλ ἩΕςθ Ωδ'ςθ' φα φπ μχν·θ' κ' ἘΙχΣεα
 μχΕ ὕΛϳονΞς .ΙςΒςθ'ς Ἡνςνχῆθ' μλ ἄΛφς ΓςΛθ' μλ ἸΦΠ ἄρβςς· μῆθς ἈΞΕα
 ῶρ·χς Ἡ·ς·Ελθ' ἩΒςΜθ' τθ' οΒςῶχ μχΕ Ἀιεθ' ἈῶΦθ ἰῶΦ·νῶΞλ Λχλἰ' ΛϳΠ ΝΛ'Ιῶν
 φα ἰΕ·Ξς κἰΕθ' Ωλ ἰϳΦῶεῶ Èϳα Ζῶνπ Ἡλιῆθ' μ' ΙΒνΞ μχ' ροἰῶΒς ῶρχῆρῶχς ονῶΠῶ
 τιϊ ἩΕςῶβλ ἩΒΛΙ τθ' Ἀιεθ' Ἡηιλλ ἈῶΕΛ φα ἘῶΛιθ φῶθ' Ἡνῆλθ' ἰιἰῶς ΜΛΛθ' γαῶ
⁽²⁾.ἩΛΧϳθ' φνῶλ μλ ἩΥχΛἰ ἩρΒ'ς

ξΛν κθ ὙχΕ· ρφ·ῶΦθῶ ὕβϳῶθ' μλ σςῶΞλ τιϊ ἘῶΛθ' ὕςΕ Λχλἰ' ἰῶ·ῶῆ ἰνῆ Ιεθ
 .ΛΠ·θ' Ἡχλιψ ὕληλθ' ὕΣνθ' φπ ξΛΧν φα ἄρνἰ ἈΙ· ὡ ἘῶΛθ' μἰ ὙΙΕῶχ

ΛρΧῶ κθ ὙχΕ βυςνϳλθ' σςῶΞλθ' μἰ Ιϳῶ·χ κθ οθΜἰῶ μῆθ τῶνἰῶ· Λχλἰ' ὕΜἰῶ Ιεθ
 μἰ Λ·ϳχ ἄρ· μῶρβχ μχΕ ςρα ρῆαςΣςλ μῶῶβλς ΙΞΒ ἄρν' τιϊ ο·ῶῆ ἄλχα Φδ ἘῶΛθ'
 τνϳλη ὕῶλβθῶ· Ἡιλῶ ὕΧῶ ὕ· ρῆχΞΕθ' ὡ γΞῶ ὡ Ἡχλχδ ἩχῶΛ μλ ῶδÈΦν' ξΛἰῶΠλ
 ἩχΜςΛΛλθ' ὕῶλ· Λχλἰ' μ'ΙΒς φα ἘῶΛθ' ἰΦ·ΟΛ' Ιεα ΙΞΒθ' ΙςΙΕ σἰϳῶῶ ὕῶΣςῆς
 .υΛςΣ ἈῶΒΕ ςπ ἩχΞΕθ' οἰΣῶρ ς ὕςΣῶλθ' ἰῶ·χ·ἰ' φα ΙΞΒθ' μἰ ΖθΚ

¹ عشيراتي سليمان: الأمير عبد القادر المفكر ، ص133

² ينظر المرجع نفسه، ص227

‘Ην· μλ ὕΰΒΘ σΛνΞ ‘λη ξΛ‘ΰΠ⁻α β‘ΗχρχΜνΘ ‘Ηχδ’ΛΠΘΞ’ ‘ΗιΣ ‘ΕΰΛλθ⁺· Λχλϊ’ ‘ΗιΣ ‘ΙιΧ Ιεθ
 ‘ΑΕ· φνίΘθ’ μ’η Κ’ βΘ· ‘ΙΦ‘Εΰ φΘθ’ κςλρθ’ς ΙΒ’ςλθ’ ‘Ηη·Π φα υΜηΛλθ’ ΨςΥςλθ’ κΰθ’
 Τ‘ΊΙΘΞ’ μ’ηα β‘ΗχΛΕθ’ς μΦςθ’ κΙΕ ὕΜΘΘχ ‘βχΦ ‘ρΘΛςΣ ‘Ιν’ης β‘λριλ ‘ΞβνΘλ μχν·θ’ κ’
 ‘πιΞΒχ Ο‘Ίς Λχλϊ’ ‘ρεΠΊ φΘθ’ κΕΞθ’ ς Τ‘Θό’ς ΛχΘθ’ φν’Υλ ΩλΒΘΞχ ‘βδςλ ‘ρι’λΠ
 (1).οβδ’ςλ·

ΙΛΒλ ςΙίΘς ‘ΕΛλθ’ ‘ρ· ὕΙ·ΘΘ ‘ΗχΞΕ φν’Υλ οΘ’χθΜή φα ςΠβχ μ’ μΊ ὕβΰΘ Λχλϊ’^α
 ΦεΞχς ‘ΕΛλθ’ ‘ΕΛςΣθ⁺· ‘ρΠ‘Ί ‘λη κ’Χΰθ’ ‘Υ’ΙΕΊ’ μΛεχ ξ‘νχ’Λ Ιεθ ὕ· βτρΘΠχ γ·Φ
 Γ’Λ μ’ΞλιΘ Δθα κςχ ς·‘ΕΛλιθ ‘ρ· ΧβΘΕχ ‘Ηχν’ΙΒς ‘ΗιΣ ὕΕΘ μλ οΘ’λ’Μρνς οΘ’Λ’Σον’
 μ’ΙΒςθ’ μΊ ώϛ ζΘΚ ‘λς Τ‘Πον’ ὕη· ‘ρχιΊ οβΦ’ςΊ ‘ΥΛ’Ί τΘνΊ⁺· οθΜίΘ ‘ρ· ὕΜίΘχ
²·‘ΕΛλθ’ τθ’ ώ’ Λχλϊ’ ‘ρ· ςΙΒχ ώ ὕΦ’ςΰ· ‘ΗχλχΛΕθ’ς Λς·Εθ’ ὕδ’ςλ φα ‘ςιλ’ΰΘχ

‘ΗθώΙθ’ς Μλλθ’ ‘ΗθΜνλ ‘ρθ ‘ΙΞληΘ Ιδ Λχλϊ’ μ’ΙΒς φα ‘ΕΛλθ’ μ’ ὕςεθ’ ‘ννηλχ ‘νπ μλ
 ·Λ’Σονώ’ ς Λ·Σθ’ ς Ι’ρΒθ’ φν’Υλ τιΊ ‘ΗΕςΘβλθ’

ΙΗ΄γζ Η΄Ψ Ιυιψ~ ΗλΨ ΑτΙιζ~ ·υΚιι

:φιχ ‘λη ΛΙ‘εθ’ Ι·Ί Λχλϊ’ ΙνΊ ‘ΕΛλθ’ ‘ΕΛςΣ ‘ΙΙΙΰΘ Ιεθ

β’ύύύύύύύύύύίτζύ1

‘Ας·Ελ ςπ ὕ‘λΒ ὕηα βΰ‘λΒθ’ φα ‘ΥΕ·θ’ φΊΙΘΞχ ‘Η·Ελθ’ φα ‘ΥΕ·θ’ μ’
 οΘΙ’Λας ξΤ’ρ· ς οχιΒΘ ὕ‘λΒ ὕηθς βΰεΰχς ΝΕχ μλ ΙνΊ οθ‘λΒ μ’η ὕηθς γςΠΰλς ς
 Λπ’Χλ μλς ‘δ’ΛΠ’ς ‘χιΒΘ ΛΘηΊ’ βΰλΒΊ’ μ’ηθ’ οΞβν ΛΧν φα μ’Ξνó’ μ’ ζΠώς
 ν’υ’Γ τί ρΙυ ‘υ’ΓζΊ” ΝνΊ’ς ὕΦιθ’ φπ ΕΙ’Λβθ’ οΕνλΘς μ’Ξνó’ ΙχΜΘ φΘθ’ ὕ‘λΒθ’
 ήΠπυ ό σθζ~ Ιπ’Γζ~ π ρπΠγζ~ ΑΗ”ΩΜζ~ πξ β~ ΎνΜλτ π νλυΨ ΙΓΜζ~ π νηε ήΤηζ~

¹ ينظر، عشراتي سلمان: الأمير عبد القادر المفكر، ص231

² ينظر، المرجع نفسه، ص232

ÿ'λΒ· ΕΙ'ΠΟ' ξΚπ τιΒ00ς⁽¹⁾ .Ηπ'ίπζ τί β'ί' νυΚ'πυ ό ν'υ'Γ Ηλψ 'υ'Γζ β'ί'ί
 'πΛ·0ÿχ ςρα βο0·ς·Ελ 'ρχα ύ Σς φ00' ξΛ'ÿΠ' Αιή' φα ΛΙ'εθ' Ι·Ï Λχλ'ί' ΙνÏ 'Η·Χ·Εθ'
 φ·Χθ' ς ÿ'Μίθ'η κχΙεθ' υΛÿΠθ' 'Υ'Λ00' μλ 'Χ'βθ' 'ρθ Λ'ÿ0Ξ' 'ΥχΕ ΑΕΘ ÿ'λΒ 'Ι'Κ
 'νβιΞ' 'λη 'ΗÿΧ·Φθ' μλ 'Ε'Ες0Ξλθ'ς 'ΗχαςΣθ' 'ρχιÏ Ιλ0Ï' φ00' Μςλλθ' μλ μ'Λ·0ÿχ μχΚιθ'
 (2):ÿςεχ Κ' ΛηΚθ'

Α'ύύύύΜ βύζπ νδύπ ή βιήπ

σΑ'ύύύύΓΠζ τ'Υ ρίε κςά κήε

Ι'ύύύύλ τί β'Πή κη 'πυβ

ηύύύύύύύύη ΗυΚυλ ν'Ιβ ή π'ήπ

Ι'ύύύύή ζ'Μλ~ή ςΣΠύ όή

ύύύύύή'ίθ ςΨΙύ ό π'Υζ' ΰξή

'ρηΕ0λ' ςπ 'Η·Χ·Εθ' κ'λ' οÏςΥΘ λΞ μ· 'α'Λ0Ï' Λχλ'ί' κΙεχ 'Ι'·Χ·'ί' ξΚπ φα
 'ρθ'λΒ 'χ'ΕΥ μλ οΞβν Ιÿχ ς ϐΙΕ' υ' 'ΗΞν'λ τ·0 'ρν· 'ρνÏ ÿςεχ 'ΥχΕ βΛπ· ÿ'λΒθ
 φα 'Ε'λλθ' 'ΙΞχθ 'νπ 'Η·Χ·Εθ' 'Ιν'η μ'ς β'Λ'Ξ ÿχίθ'ς οβχΦ ΑδΛ' οθςδ ζθΚ Ιη'χ 'λς
 μ'η 'λρλ ΙΕ' 'ρ· ΦχΕχ Èα 'ρ0χΞΙδ φα Ωνλ00 φ00' 'Ηχρθώ' 'Ι'Κθ' φπ ÿ· 'ΗχλΙψ' 'ρ0ΛςΣ
 .ΗαςΣ0λθ' φδ· ΙνÏς Λχλ'ί' ΙνÏ 'Ηχρθώ' 'Ι'Κιθ 'Μλλ ώ' φπ'λ 'νπ 'Η·Χ·Εθ'α ϐονΠ

'Ηχςνÿλ ς 'Ηχ'χΜα μχÏςν 'ΗχαςΣθ' ΙνÏ 'Ε'λλθ' 'ΕλςΣ μ' τθ' 'νΛΠ' μ'ς γ·Ξ 'λης
 ÿ'λΒθ' 'ΗβΣ ΛηΚ· τνί0χ û 'Ηχ'χΜβθ' û τθς'ί' 'ΕλςΣθ' φα 'ΥχΕ .Λχλ'ί' ΙνÏ 'λπΙΒν
 'ΗÿΧ·Φθ' μλ 'πΙ0' φ00' 'Ι'βΣθ' μλ 'ΗιλΒ 'ρχιÏ τβΥ'ς 'ρΞ·θ' Κ' 'ρ0νχΛδ μÏ 'πΜχλ0 φ00'
 (3):οθςδ φα

Ηβ0ζ τί Κ'ε Ηβ 'ίε 'πύ ϐΠήζ'Α

τλ00Μό μ'πεξ' σ0ζ ϐ'Κέζ' ϐε

¹ علي حرب: الحب والفناء تأملات في المرأة والعشق والوجود، دار المناهل، بيروت، لبنان، ط1، 1990، ص18
² الأمير عبد القادر: الديوان، ص58. 59
³ المصدر نفسه، ص62

τθ' ρθ'λΒ ΗΨ·Φ· ΙΨαΛ ρ· ρθΨν ς Λχλϊ' ρχιϊ π'βΥ' φθθ' ΗχςνΨλθ' Ι'βΣθ' μι' λ' Λ'·ηό' ΑΟ'ΛΛ τθ' ξΛϊ'Πλ· φεθΛχ Λϊ'Πθ' μ' Κ' υΙχλΒθ ον· Ψςεθ' μηλχ Λθ' σςθΞλ ΨηΠ· Ψ'λΒθ' Λχλϊ' γςΚοχ ώ 'ΥχΕ ρ'ρθ Ηλχδ ώ 'Ηχ'χΜβθ' ΕλςΣθ' Δ·Σ'Ο Κ' ρςλΞθ'ς 'Η·Ο'ϊ ΝλΞθ Νςλιλθ' 'Η·Ο'ϊ τφθΟχ ον' υ' βζθΚ μι' ΩαΛΟχ Ψ· φβΣςς φν'ςρΠ
(1):οθςδ ζθΚ μλ ΝςΞΕλθ'

ρ'ύύύΓιζ' β'λπΗ τζ'γ'ι' κ'ι' β'ηηζ' κ' ρ'ι' Απλζ' δ'ε τξ' λ'ι'ι'τ

ζιπ ζθΚ ΨΨα "λ Κ' ς ρ'ρν'ϊ φνίθΞχ μ' ΙΕ' υ'ϊ μηλχ ώ φθθ' 'Ην'ηλ ρ'ρθ τφ'ϊ' 'νρα τι'ϊ Ωδςθ' 'Κπ ζΛθ υΚθ' ςπ ρ'ρνΞΕα ρ'ρθ'λΒ· Λ'λδ' ώ Νχθ 'Ιχ·θ' 'Κρα ΓςΛθ' φπς ώ' οΞβν

(2) :οθςε· οθ·χ·Ε μι' Ψ'λΒθ' Ψ'Ι· 'Ηχνηθθ' τθ' "Υχ' Λχλϊ' Ιλ'ϊ Ιδς

σ'ι'ηό' β'ι' ρ'ι'ι'ι'ζ' π'λ'α' η'η'ι'ψ ρ'π'ι'Πύι'ι' ν'ζ'η'ι' νυ'η'ι'

σ'ι'ηό' η'ι' δ'η'ι'ζ' ν'ζ'η'ι'ι'ι'ι' Γ'κ'ι' ς'ι'ς'ι'υ' β'ι' ν'Γ'κ'ι'ι'ι'

φθθ'ς ρ'ρθ'λΒς ρ'ρθ'ΕΒ φα 'Ηχρθώ' 'Ι'Κθ' ρ· ΙςΣελθ'ς Ψ'λΒθ'· οθ·χ·Ε τνη 'νπ Λϊ'Πθ'α ξΛ'ΨΠ' Τ Ψ· Ψ'Εθ μλ φθΜίθ' ο·'Φθ φα ζθΚ· ΓλΣχ ςπς φιβθθ'ς ΛςρΧθ' μι' ξΜνθθ
(3):Ψςεχ 'ΥχΕ

π'ύΣψ' ·ιΜ'ι όπ "ουζ' 'ΕΙΥλ κ'ΜΓΗ ·Γυηιζ'π νυζ' 'ΕΙΥλ

ρπύύύέΞ' νυζ' σ'η'ι' η'θ' λ'ι' Ψ'π τζ' ρ'η'η' ' Γ'ι' κ'ι' ρ'ι'ι'ι' κ'εζ'π

ρπΙυ "Υζ' κ'πυΨ 'Εηι'ι' "ι' β'ε' "ι' π Ι'η'Μζ' η'η'Ζ κ'ι' Κ'ι'Ιζ' τ'λιηευ

¹ الأمير عبد القادر:الديوان، ص60

² المصدر نفسه، ص160

³ المصدر نفسه، ص131

‘Ηχρθό’ ‘Ι’Κθ’ φιΒ00 ὕ· ‘ρ· ‘·Β’Ι’ Νχθ ‘ρχθ’ ξΛΧν μ· ὕσεχ Ε’Λλθ’ ξΚρθ ο·‘ΦΘ φα ςρα
 ώ ‘·ΒΕ γ’ΕΘθ’ μχ·ς ‘ρνχ· ‘ΙΘΙΞ’ Ιδ ‘Ι’Κθ’α Α’ΒΕΘ’ Τ’Λς μλ ‘ρλιηχ φ00’ ‘ρ0ΛςΣ φα
 Ωλ κριλ’Υ0 φα ‘ΗχαςΣθ’ ο· Μχλ0 ‘λ ‘Κπς ΖθΚ ‘Ι’Ι’Λ’ τ0λ Ι·Υ0λθ’ ὕΛ’Υιθ ώ ‘πιΕ’ ΩαΛ0
 .‘Ηχρθό’ ‘Ι’Κθ’

ὕ‘ΒΛθ’ Νςβν φα Λχ·η ΛΩ’ ‘ρθ ὕ‘λΒθ’ ‘ΗΞ μ’ Ιη’χ ‘Ι’χ·ϊ’ Τ’Υ· φα Λχλ’ι’ ΙΒν ‘λη
 κρχα Ιβν0 μλ κπς ΛχΘ’ι’ ‘Κπ ‘χ’ΕΥ ‘λ’‘Ι’ κρα β’ΗΥχαΛθ’ ‘Ην’ηλθ’ς μ’Πθ’ υςΚ κρνλ ‘ΗΣ’Θς
 (1): ὕσεχ Κ’ .‘Ηλς’ελ Ε· ολ’ρΞ

Η’πύύύύί’ζ β’ί’Ι’ζπ βυΖ’ζ σθ ςηΨ

Κ’ΚύύΨ ν’ζ β’ί’ί’ζ Κ’ΤηΜπ

τύύύύύύ’ζ βΥ ·Γύί’ζ’ ‘ΞπΞ’

‘ύύύΓι ‘Εί’τ τηΨ ‘ΕυΣΙ κ’ί

‘ρββ’Υ0 ὕ‘λΒ· ο0ΛΞ’ ὕ· βΦεα φΒΛ’Θθ’ ‘ρθ’λΒ· ξΛΞ’0 κθ ‘ρν’Ι’ ‘ΥΙΕ0 φ00’ Ε’Λλθ’α
 Ωνλ00’ ὕΕΘ μλ ‘Ηχρθό’ ‘Ι’Κθ’ ὕ‘λΒ τθ’ τδΛ0 ξΙν’Ι’ τ0ν’ι’ ‘ΗθΜνλ μ’ Κ’ β’πΜΜ’Υ0ς
 (2): ὕσεχ ‘ΥχΕ ‘ρ· κχρχ οι’ΥΒ οπ’Β0’ ‘ρνλ ὕδςλθ’ ‘Κρα .υΙΣ00’ ς ΙςΛΠθ’ς

ΗοΩ’ζ τί Κ’ε Ηβ ‘ιε ‘ι’πυ βΠπ’ζ’

τλϑΩΜυ μ’πξ’τ σ0ζ’ β’Κέζ’ βξ

ΗΠ’ζ κ’ι σΗ’τ ‘ιΗΩ’ κ’ι ‘Ιγ’ζ’

τλΗΩΜυ μ’πξ’τ σ0ζ’ Ιπϑλ’ζ’ βξ

Ινλ μ’η φιΒ00’ μ’ι’ ‘Ηχρθό’ ‘Ι’Κθ’ Ω0λ0 μ’ τθ’ μχ0χ·θ’ μχΚπ ὕΕΘ μλ Λχλ’ι’ ΛχΠχ
 φ00’Ε φα κρθ ‘λΜΕλ μ’η ‘Ηχρθό’ ‘Ι’Κθ’ ‘Ηχ’Λ τθ’ κρδς0 ςβμχΕ0’ηΣθ’ ς Τ’χ·ν’ι’ Ωλ ὕΜ’ι’
 .‘ρν’Ι’ Ψ’Φενώ’ ς’ ‘Ηχρθό’ ‘Ι’Κθ’ Ωλ ὕΣςθ’

‘χιΒ0 ώ’ Νχθ μςηθ’ ‘Κπ φα Τ’φΠ ὕη μ’ Λεχ Λχλ’ι’ ΙΒν τιΒ0 κχΧ’Ι’ ‘χ’ Ε’ΙχΣδ φας
 (1) : ὕσεχ ‘ΥχΕ οχα ‘Ηχρθό’ ‘Ι’Κθ’ Ε’ΛςΣθ

¹ الأمير عبد القادر: الديوان، ص135

² المصدر نفسه، ص137

ζηῖ ι νζ ζηῖ ι βε

ζηῖῃ ηβ ζηῖῃ θυΥΨ ὕ

ζζπι βε ζζπι Ἐλῖ

θύύηλῖ κπεζῖ τί ῖι βε

ἄ·ς Ἡχρθό· ἰ·κθ Ἐλς Σ ὦ· ζπ᾿λ ΩχΙ·ς ὕχλΒ ἸφΠ ὕη μ᾿ Λχλῖ· ὕςεχ μχΟχ·θ· μχΚπ φβα
(2): ὕςεχ Κ· ῥνΞΕς Ἐλλθ· ζθΚ φα

ζζηῃ ηβ βῖῖῖ κι

ΙῖΩΗΜι κΜΓ βε

ζηϞῃ ηβ κΜΓζῖ Ιυά

κΜΓ στ κΜΓ κῖ

ύυι ᾿π᾿Γιζῖ β᾿Μῖ

᾿᾿Π θπυζῖ β᾿β Ἐλε

᾿Κπ ονΞΕ μ᾿ ὈΠηχθ Ἀ᾿Λοδώ·ς ὕχλθ· ο·ς·Ελ ὕΞχ μ᾿η ον· ἰ·᾿χ·ῖ· ἕΚπ φα Λχλῖ· Λεχ
(3) :Λθ᾿ ΩΥςλ φα ὕςεχς . ἰ·κθ ἕΚπ ὕÈθ μλ Ἀφ᾿Θχ β᾿Α᾿ΒΕς Λ᾿οΞ ὦ· ζπ ᾿λ

ό· ό· τιῖΙάπ

τζΚάπ τ᾿᾿Ξῃ Λυζ

ζηυζ ῖῖῖ ηλξ ῖῖῖ

ζηηΜ ῖῖῖ ρΗΩΜ ῖῖῖ

ὈΛΕα βζ ὦ· οδςΠς οοδΛΕ ς ολ᾿χπ ς οθΜίΟ μ᾿ τιῖ Ἡχα᾿Πθ· Ἡχα᾿ῖῖῖ Ἡ·᾿Βό· ΛρΧΟ ᾿νπς
Ινπ ς τιλιΞ ς τιχθς Ι᾿᾿Ξ ᾿λς Ἡχρθό· ἰ·κθ τιῖ ἩθώΙθ᾿α Ἡχν᾿᾿᾿ ᾿λ᾿ Ἰ᾿νΩΟΞÈθ ὕςῖ ὦ·
·ῥνχ᾿· Ἐλλθ· μῖ ὦ Ἐλχθῖ· ἕΚπ μῖ ῥ· Λ·᾿χ Μςλλ ὦ·

:·ύύύ᾿υ᾿Γζῖ ΑἰπΠ

φα οοΒςΜ φπ φ᾿᾿ κ᾿᾿ Ἡν·· ς μχν·θ· κ᾿ ῥνλ φλ᾿Ξ᾿ ΕΙ᾿· οο·χ·Ε Λχλῖ· τ᾿ῖ Ιεθ
᾿ρ᾿Βρ· ς ᾿ριθΚΟ ς ᾿πιςΙΣ μῖ ᾿ΥΙΕΟχ ς ᾿ρπ᾿Β᾿ Ἡ·ρ᾿ιλθ· ἕΛῖ᾿Πλ ΛςΣ ᾿ΥχΕ ὕΣ ῖ·

¹ المصدر نفسه، ص 129

² الأمير عبد القادر، الديوان، ص 129

³ المصدر نفسه، ص 129

(1): ὅς·Ελθ' Ἀελθ' Ἀχκῶ ὅ·Φ ο·χκῶ φα

σῆπ ζψιυ ό π μ'ύύύψιπ

ἡ'ύζ τμ'βτ κι ' Γζ τμ'βτ

ἡ'ύύύύΩ* πτ ημΓ* πτ ι'ο*

τύύύηβ ΗυΙ'Η π "οΗ'υΓ ΗυΙτ

ἡ'ύύύβιζ' 'υΤ τί τξπ ΙοΜπ

"ούύύί \$βι δΓΣηπ "ουε'π

ςπ β'ΥχΕ Ωνλ'ς ΙςΙΣθ' ςπς ώ' ονλ οθ·χ·Ε ὕδςλ ΙΙΕ Ιδ Λχλ'ί' ΙΒν 'Ι'χ·'ι' ξΚπ φβα
 ὕθΚΟχ ςπς οΞβν ὕ Σχ κΩ βΙ'δΛθ' ἈχΦ' φα φπ μχΕ φα 'ριΒ' μλ ΛρΞχς 'ρχθ' ΙΙς'Οχ

(2): ὅς·Εχ ὕχΕ Ἀχ'ι ζ' Λ'ι οχα Νχθ ὕθΚΟθ' 'Κπ μ' Κ' ζθΚ τ·'Ο φπς 'ρχθ'

σῆ'ύύτ τζθ τί δὐλτ "ιπ

Κύύψ 'Ε'θ τλψ δὐλΗ "ίί

ἡ'Ιύύύιηζ βθ ' Γζ' βυ*Μ

Ι'ύψ 'π'Γιζ' βθ τί "ίί

ἡ'ύύΗΜι* Λυζ π βθζ' Ιυέ*

βυΗψ νζ Λυζ 'π'Γιζ' "ΣΙ

Ι'·θ' 'Κπ φα ἡ'ῶλα βἡ'ῶλς ἘςἘΕ οχα Νχθς κ'Φ οθ Νχθ ὕΚ Λχί· Ἀς·Ελθ' "ΥΛ μ'ι
 Λ'ι'Πλθ' μςηο ς Λ·η' γ'χ'ΟΠό' μςηχα μχ·Ελθ' μχ· 'Ι'α'Ξλθ' Ι'ι'·χ ον'ι β'Α'ο'ῶθ' ς ὕθΚΟθ'ς
 φθθ' ἡχρθώ' 'Ι'Κθ' φπ "νπ 'ΕΙςΣελθ'ς οθ·χ·Ε τθ' Λ'ι'Πθ' "ρνηχ φθθ' Λ'ι'Πλθ' ξΚρα βγλ'ι'
 "εχλφ ὕθΚΟθ' μλ ὕ'Βχ φαςΣθ' ὕΛ'ῶθ'α ὕΣςθ'· ἡ·ήΛς "ῶλφς 'ρχα "·Ε Ι·ῶθ' "ρθ ὕθΚΟχ
 ἡαΛ'ῶθ'ς ἘΛΙ'εθ' "ρνςηθ ἸἘ'ῶΞώ'ς ἘΜ'ῶθ' "ρ'ῶλ ΙχβΟ ώ φθθ' ἡχρθό' 'Ι'Κθ' τθ' ὕςΣςθ
 .ζθΚ ὕ·δ 'ΕΙΒς'λθ'ς

"ρχα "λθ β'ηχθΜ'ίθ' ξι'Σδ ψςΛ' μλ Λ·ῶ'Ο φθθ'" ἡ'υΤ" σἡπ'ι" μ'ςν'· σΛθ' ΕΙχΣδ φας
 ὕΙχ "λν' ἸφΠ τι'ι ὕΙ μ' 'Κπ ς "π'Λεχ μλ ὕη Λ'ι'Πλ αίήΙΟ ἡ'ῶ'Λ 'Ι'Λ'·'ι'ς φν'ῶλ μλ

¹ المصدر نفسه ، ص 58
² الأمير عبد القادر الديوان ، ص 60

μλ ᾠΒ ΖΘΚ ΔΥΘΞς οιεΐς ο·ιδ φα Ἠχρθό' ἰ'κθ' ῥ· τΥΕΘ φΘθ' Ἠχθ'Ψθ' Ἠν'ηλθ' τιῖ
(1):οχα ῥςεχ υΚθ' ΙχΣεθ' 'Κπ ἰ'χ·ῖ ἠνιχΙΕΘ ῥÈΘ

β'ἰΜ Φπιηζ π ΒυΙῖ τ'ηγί

β'ύύύυΖ κυλ'ζ θῖ κι τλ'ῖῖ

βύύΣ π ΑΙάθ β' σ'πΨΗ'

'θ'ύύύύύεί ηβ τωΙΗ Ἐηβ πζ

β'ύ'Ζ νυί βυβ κ' π'ἰΩΗ ύί

μΙύύγΗΜι κΨ βγΩζ βυΚυ'ι τ'π

φΘθ' Ἠχρθό' ἰ'κθ' Ἠχ'Λθ οδ'χΟΠ' ΛΩ' ἘλςπιΟλθ' οΘθ'Ε Λχλῖ ὕΣχ ἰ'χ·ῖ ξΚπ φβα
κηΕΘθ' ΩΦΘΞχ κθ Κ' ΔχΛΒθ'· ο·ιδ ὕΣχ ὕχΕ βμχ·θ' κ' ἘλςΣ ὕΙΘ ἨχΛ'ςΟλ ἠνπ ἰἰ'Β
ΩΥς τθ' ξ'ΙΨΟ ῥ· ΙΕθ' 'Κπ Ινῖ ὕεχ κθ ς β'ρ· ξΙΒς ς ῥθ οΘ'Β'νλ ἘΛΩη μλ οῖςλι φα
ὕΛΨχ ᾠλ ςπςβ ᾠ'·Θ" Ἠλιη φα ΖΘΚ ΛρΧχς οχῖςθ Ιδ'βθ' Ρ ΘΠθ' Ἠν'ηλ Νβν φα οΞβν
μῖ ΗιΞνχα βἨχρθό' ἰ'κθ'· οθ'ΣΟ' ἰ'νΩ' φαςῖΣθ' υΛΟΨΟ Ἠθ'Ε φπς Ἠ·χίθ'· ἨχαςΣθ' Ινῖ
(2):ῥςεχ .ἰ'χ'ν'ΕςΛθ' κθ'ῖ τθ' φΨδ'ςθ' ολθ'ῖ

β'Γιζ ὠλπΗ τζ'γ' κ'ῖ

ὠΗηγί κ' β' Απιζ ό' τξ'ῖ

'Κ'ς οΘχ'ή φα βΓςΛθ' ἰ'ε· μλ τε·ς Μῖ' ῥιΕλ Δ·Σ' μ' τθ' ἰεΟΛ' ἰ'κθ' ξΚρα
ΔΥΘχ ς ονῖ ὕβΘχ φηθ ΦΦΘθ' ς ῥχΕθ' ΙλΟΨχ Κ' ῥνςΙ μλ ΟχΨθ' ονηλχ ώ ονῖ ἰΙΨΟ·
(3):οθςδ ῥÈΘ μλ ΖΘΚ

β'ύύλτ βπΤῖ ηβ β' ςλιζ πῖΙπ

ὠύύούυΤ' Κπίτ τε τζ'ηζ' ὕΓῖ

β'ύύοι Λυζπ σΙΜυ ὠζ ό'οι

Ιῖ κῖ τηΨ θπλύύζ' τλῖῖ ἠηεῖ

β'ύύΠπζ' ΚΩυ κ' ἠυΤ' σΗπῖῖ

τΗΞυΨ κυΣΙΗ Ἐλε κ' :ὠζ ᾠζπγί

¹ الأمير عبد القادر: الديوان، ص60

² المصدر نفسه، ص60

³ المصدر نفسه ، ص60

μῦ ὕβῡ μλ ὦ ἸφΠθ ὦ ὕχιθῡ ἈΕχ Δ·Σῡ ονῡ ἰῡ·ἰῡ ἕΚπ φα ὕΠηχ Λχλῖῡ
 μηθς ῡρβχΦ· Μςβθῡ τνλθχ φθθῡ Ἡχρθόῡ ἰῡ·Κθῡ ῡρ· ΙΣεχ φθθῡ οθ·χ·Ε ἘΛςΣ ΛΥΕθΞχ
 ΙχΛχ μηχ κθ μῡ ς κςνθῡ ῡρβῡηχ ς οΞβν τιῖ ὕχῡΕθχ ϐ οιῖΒ ῡλ ῡΚπς οθ σΙ·οο μῡ ἰῡ·ρχπ
 .ΞΛΧν φα Ἡρχ·Π ῡρθ μςηθ μῡ ῡῡς ολῡνλ φα ῡρθ ὡῡλ σΛχ οιῖθ ϐΖθΚ

ϐῡδῖῡ τιῖ ῡρβχΦ· οχιῖ ΙςΒθα οΠχῖ ΙχΛθ ἰνῡη μῡ ὕῡΣςθῡ ῡρθΞχ Λχθῖῡ φας

ῡρ· σςοηῡ φθθῡ ἰῡ·πψῡ ς ΛῖῡΠλθῡ μλ ἩνΕΠ μῖ ἘΛῡ·ῖ ἘΙχΣεθῡ ἕΚπ μῡ ΑοονοΞν
 .Ἡχρθόῡ ἰῡ·Κιθ ο·θΛθ ἩΒχθον Λχλῖῡ

φα ῡρχθῡ ῡριΞΛῡ ὕς·νΦΞῡ φα μῡη ῡλινῖ οθΒςΜ φα ῡρθῡδ φθθῡ"Ιῡ δῡῡῖ" ἘΙχΣδ ῡλῡ
 (1):ὕςεχα ῡχιΒ Ἡ·χ·Εθῡ ἘΛςΣ τιΒοο ῡχΕ ῡρχθῡ οδςθς οδςΠ ῡρχα ῡρνλΥ ῡχΕ ἩΞςΛ·

ΗΩύύῡῡζῡπ ΑῡΙῡῡ Φῡῡῡπῡ δσηψ

σΗΩῡ κΨ ἡηΖῡ ῡῡῡΓιζ ϐρβῡ

Ηῡῡπζῡ ἈΗΞ κΙ Ιιψῡ δσηψ κῡοζ

τῡῡῡῡΠ Ἐυῡῡῡ πζ ῡγῡ Ἐλῡ ῡῡ

ΗύύΓζῡ ςοηλι ςζ ῡγῡ νηΓλῡ π

ρπλζῡ νῡθΨ κνεΜιζῡ ϐιῡ Ἐηβπ

ῡρθ γςΠθῡ ἘΙΠ μλ οθΒρλ ἰῡ·Λ ςθ ονῡ οχα ΙΛς οθΒςΜθ ἈῡΦΘ φπ ἰῡ·ἰῡ ἕΚπ μῡ

(2):ὕςεχα Κῡ·ΙΒςθῡ ς ἈῡΚῡθῡς ΛρΞθῡ ἘΙΠ μλ ὕχΕν Δ·Σῡ ῡχΕ οθῡΕθ ἰῡ·Λθῡθ ς ῡρχιῖ μῡρθ

θζῡπ ΙΠγζῡ ΑῡΠ ῡυ ςῡεῡζῡ ῡθε

ρπούύῡῡζῡ ϐῡβ κΙ απΞζῡ τλῡῡΙΨ Ηβπ

ΗύύΠζῡ π ΗΩῡζῡ ΦῡῡῡΙιζῡ νιῡῡ ῡθῡ

νύύύῡῡῡῡπῡῡλ ςΨῡῡ ϐσηζῡ τλῡῡῡηε Ηβπ

Ηύῡῡπζῡ ἈΗΞ κΙ ΙΖΠζῡ ῡῡθῡ ἘηιΓ

ῡῡ ΡΩῡ απΞζῡ κΙ σπΣῡ ἘηιΓ πῡῡ

¹الأمير عبد القادر: الديوان ، ص60

²،المصدر نفسه، ص61.

·“Γιζ̃ ‘Ε’ι̃γι ΙΖς̃ πξ̃" Κ̃ κρ·Λ̃Β̃ φα̃ μχ̃ας̃ Σ̃θ̃ γ̃“Π̃Υ̃θ̃ μλ̃ Λ̃χ̃ω̃η̃θ̃ “ρι̃λ̃Υ̃ο̃Ξ̃” φ̃ο̃θ̃ ‘Η̃λι̃η̃θ̃
(1)“κυ̃Ξ̃“Ω̃ζ̃ ρ̃π̃Γ̃ι̃ κι̃ ρ̃π̃Π̃γ̃ζ̃ ·υ̃“λ̃Ω̃ζ̃ π̃

‘Η̃λ̃ς̃λ̃Κ̃λ̃θ̃’ ὕ̃“Σ̃Θ̃θ̃’ Τ̃“να̃ ς̃π̃ ‘Η̃χ̃ας̃Σ̃θ̃’ Ι̃ν̃Ι̃ Τ̃“ν̃β̃θ̃“α̃ β̃Τ̃“να̃ μ̃ς̃Ι̃ ‘Α̃Ε̃ Ζ̃“ν̃π̃ Λ̃ς̃Σ̃“ο̃χ̃ ὡ̃ Κ̃
‘Α̃Ε̃ φα̃ û̃ ‘Η̃χ̃ας̃Σ̃θ̃’ û̃ ‘Η̃Ι̃Μ̃ν̃θ̃’ ξ̃Κ̃π̃ τ̃θ̃ ‘Λ̃χ̃λ̃ι̃’ Ψ̃ς̃Μ̃ν̃ Ι̃Λ̃λα̃ Ι̃ς̃λ̃Ε̃λ̃ ς̃π̃“λ̃ ὡ̃ “ρ̃ν̃λ̃ τ̃ε̃·χ̃ ὡ̃ς̃
μλ̃ ‘Ε̃Ι̃λ̃ο̃Ξ̃λ̃ ‘Ε̃λ̃χ̃θ̃ι̃’ ξ̃Κ̃π̃ Λ̃Σ̃“ς̃“α̃ Λ̃η̃Κ̃θ̃’ “ν̃β̃ι̃Ξ̃“ λ̃η̃ ‘Η̃χ̃λ̃È̃Ξ̃ó̃’ ο̃ο̃χ̃·Λ̃ο̃ς̃ ο̃ο̃“Π̃ν̃ο̃ ς̃π̃ ‘Ε̃“Λ̃λ̃θ̃’
(2):“λ̃ρ̃χα̃ ὕ̃ς̃ε̃χ̃ μ̃χ̃Κ̃θ̃θ̃’ μ̃χ̃ο̃χ̃·θ̃’ μ̃χ̃Κ̃π̃ φα̃ È̃ω̃λα̃ ξ̃Λ̃“Υ̃Π̃“ ‘Ε̃Λ̃·ν̃ φα̃ Ζ̃θ̃Κ̃ Λ̃ρ̃Χ̃χ̃ ς̃ ‘Η̃ν̃Ξ̃θ̃’ς̃ μ̃τ̃Λ̃ε̃θ̃’

Η̃“π̃ ρ̃ύ̃ύ̃ε̃“ θ̃υ̃ξ̃ι̃ τ̃λ̃λ̃È̃Ι̃Ξ̃ ι̃τ̃

σ̃Η̃“ι̃ θ̃Ε̃η̃η̃Μ̃ τ̃η̃ξ̃ι̃ ρ̃β̃ ð̃ι̃

Η̃“ύ̃λ̃ ρ̃ε̃Α̃’ “π̃ι̃ύ̃ Ι̃ΐ̃Ξ̃ζ̃ ἡ̃υ̃η̃Γ̃

μ̃“Ξ̃Γ̃ “η̃ο̃Ξ̃η̃η̃ ““Π̃ζ̃” ‘Ε̃Ε̃Ι̃Ξ̃

Λ̃Υ̃Π̃ φα̃ “Ε̃Υ̃’ς̃ κ̃χ̃Λ̃η̃θ̃’ μ̃τ̃Λ̃ε̃θ̃’ Λ̃ω̃ Χ̃Ε̃ι̃χ̃ φ̃ν̃“ω̃θ̃’ Λ̃Φ̃Π̃θ̃’ Ι̃χ̃Ι̃Ε̃ο̃θ̃“· ς̃ ὕ̃ς̃ι̃’ ‘Ι̃χ̃·θ̃ ὕ̃λ̃“ο̃λ̃θ̃“α̃
Η̃“π̃ ρ̃ε̃ τ̃ί̃ θ̃ο̃λ̃ξ̃ι̃ ρ̃ή̃Ξ̃ θ̃ξ̃ι̃“:(3) τ̃θ̃“Υ̃ο̃ ο̃θ̃ς̃δ̃ μλ̃ Κ̃ς̃Θ̃“λ̃ ς̃ρα̃" Η̃“π̃ ρ̃ε̃ τ̃ί̃ θ̃υ̃ξ̃ι̃ “ο̃θ̃ς̃ε̃· Λ̃ι̃“Π̃θ̃’
“κ̃π̃ι̃ό̃ύ̃

(4): “ρ̃ϋ̃ι̃φ̃λ̃ φα̃ Τ̃“Β̃ φ̃ο̃θ̃’ ‘Α̃ς̃·Ε̃λ̃θ̃’ φ̃ι̃Β̃ο̃ ‘Ε̃ι̃χ̃Σ̃δ̃ φα̃ς̃

ρ̃ή̃ι̃τ̃ó̃ ρ̃ι̃ύ̃ύ̃ύ̃ύ̃Γ̃ κι̃ μ̃ι̃ξ̃ι̃ ν̃“η̃ε̃ψ̃“

ρ̃ι̃ό̃ ó̃ ‘Ι̃υ̃Γ̃ κι̃ η̃“ π̃“Γ̃η̃ζ̃ι̃ ν̃ξ̃ τ̃η̃η̃Ξ̃

“Ι̃ι̃ζ̃“θ̃Μ̃Γ̃λ̃“π̃ κ̃υ̃η̃ζ̃ι̃ η̃“ “τ̃ι̃Γ̃ζ̃” ρ̃“Κ̃ π̃

“ύ̃ύ̃ύ̃ύ̃ύ̃ύ̃η̃υ̃β̃η̃ι̃ η̃“ “έ̃ι̃ ν̃Α̃ τ̃η̃“υ̃ξ̃ι̃ π̃

“ι̃ύ̃ύ̃Σ̃“Γ̃ κ̃“ε̃ Η̃β̃π̃ “η̃ς̃“Α̃ κ̃“ε̃ Η̃β̃ι̃τ̃

·Υ̃ύ̃ύ̃ύ̃Γ̃ζ̃ι̃τ̃ κ̃υ̃Γ̃ ρ̃ε̃ μ̃ι̃ξ̃ι̃ Ι̃Ε̃Ι̃Π̃ι̃

‘Ε̃λ̃χ̃θ̃ι̃’ ξ̃Κ̃π̃ ς̃ " φ̃ι̃Β̃ο̃θ̃“ ‘Η̃λι̃η̃ ὕ̃È̃θ̃ μλ̃ ὡ̃ς̃ ‘Η̃χ̃ας̃Σ̃θ̃’ ‘Η̃Ι̃Μ̃ν̃θ̃’ Ν̃λ̃ι̃ν̃ ‘Ι̃“χ̃·ι̃’ ξ̃Κ̃π̃ φα̃ μ̃
·Ε̃“Λ̃λ̃θ̃’ ς̃π̃ς̃ υ̃ς̃ω̃ν̃ι̃’ ο̃δ̃ς̃ι̃θ̃λ̃ φα̃ ζ̃’ ο̃χα̃ τ̃ι̃Β̃ο̃χ̃ υ̃Κ̃θ̃’ φ̃ας̃Σ̃θ̃’ Ν̃ς̃λ̃“ε̃θ̃’ μλ̃ ‘Ε̃“ε̃ο̃Ξ̃λ̃

¹ علي حرب: الحب والفناء تأملات في المرأة والعشق و الوجود، ص148

² الأمير عبد القادر: الديوان، ص57

³سورة الشعراء، الآية 266

⁴ الأمير عبد القدر: الديوان، ص 121

ΖσιΞθ' ρ· Mχλθ φθθ' 'Ι'χ'νθθ' μλ Λ·θ'θ' φθθ' Α'χ'ίθ' ς ΛςΥΕθ' 'Ηχ'νθ θ'Εθ μλ 'Υχ'ς
 ρ'θ'νλθθ ΖθΚ ς 'χ'Ι'λ 'Η·'ή ς 'χ'ςν'λ Λχλ'ι' μ'ΙΒς φα ΕΛΥ'Ε 'Ηχρθό' 'Ι'Κθ'α .φαςΣθ'
 .φΙΒθθ' μ'Ι

ρπ'Βθ' οθ'ΙΜνα βον'ςχ'Ι φα Λχλ'ι' ρν'Ι 'ΥΙΕθ φθθ' Ε'λλθ' ΕΛςΣ φπ ξΚπ 'Ιν'η
 'ΗπΜνλ ξΙν'Ι φπ 'Υχ'Ε ρσΛθ' ΕΛ'ο μχχαςΣθ' 'Τ'Λ'Πθ'ς ΕΛ'ο μχΛΚ'θ' 'Τ'Λ'Πθ' 'Η'ΙΜν 'Ιν'η
 ρ· ΙχΛχ μηχ κθ Κ' ΕΛχθ'ι' ξΚρθ 'Ηνχ· 'ΗΕΥ'ς Δλ'Ελ ΙΒχ ώ ον'ςχ'Ιθ 'Υλ'θλθ' μ'α ΙΞΒθθ ώ
 'Ι'Κθ' μ'Ι ρθ'Εθ μλ ξΛχ·'θ' φα 'ΗχΛςθθ' τθ' 'Βθ 'λ '·θ'ία ρ'Ηχεχ'Εθ' Ε'λλθ' 'ΗχΣθΠ 'λ'Ι
 'Λχ·'θ' ώ' οθ·χ·Ε 'Ηχ'Λ τθ' οδς' μ'η 'λα ρφ'ΙΒθθ' μ'Ι Ωθ'λθθ' ς 'Υθ'Ιθθ'· 'ΥΣθθ φθθ' 'Ηχρθό'
 .'Ηχρθό' 'Ι'Κθ' 'Ηχ'Λ τθ' οδςΠ ς οθ·ήΛ μ'Ι

خاتمة

κ'ρθ' ΛΙΣΛ 'Ιν'η 'λθ'Φ Èα ρΗΞ'ΛΙθ '· ΣΘ 'ΊςΥςλ ΛςΣΎθ' Λ·Ί 'Ε'λλθ' 'Ιν'η Ιεθ
 Τ'ΛΎΠθ' Τώ'π μλ ΛΙ'εθ' Ι·Ί Λχλ'ι' ΙΎχς ρΛ'ΎΠ'ι' ΩχΙ· 'ρθςΕ 'ςΒΞν Τ'·Ι'ι' ς Τ'ΛΎΠιθ
 . 'Εχλ'ιθ Τ'Β 'λ 'ρνλ ς 'ΕχΛΣ'θ Τ'Β 'λ 'ρνλα ρκρθ'λ'ι' μλ 'Λχ·η 'ΜχΕ 'Ε'λλθ' 'Ιθ'ν μχκθ'

Νςλ'εθ' μλς ρκχΙεθ' υΛΎΠθ' 'Υ'Λθθ' μλ κχπ'βλ 'ρν'ι ξΛχ·Ύθ φα Λχλ'ι' τεθΞ' Ιεθ
 'ρβΣς Ιεα βΎ'λΒθ'ς ΓςΛθ' ξΙν'ι Ύθλθ 'Ιν'η Κ' 'Λπ'Φ 'χΛΚ'ι' '·Ε 'ρθ ο·Ε μ'ης ρφαςΣθ'
 'Κπ Ύ'λΒ ΎÈθ μλ 'Ηχρθó' 'Ι'Κθ' Ύ'λΒ Μ'Λ· Ύς'Ε 'λη ρυΛ·θ' ΟΕςθ'ς φ·Χθ'ς Ύ'Μίθ·
 'λ 'ρ· 'π'νη φθθ' Τ'λΞ'ι'α βοθ'λΒ μλ 'ΤΜΒ οχι'ι' τβΥ'ς οειθ φα ζ' ΨΙ· υΚθ' γςιθλθ'
 . 'Ι'Κθ' ξΚπ μ'ι Μχλλθ ω' φπ

Τ'λΞ' 'ρθ ΙΙΕα ρολ'ι 'Ην· ς οθΒςΜ φπ φθθ' 'Η·χ·Εθ' ΕΛςΣ ξΙν'ι 'Ε'λλθ' 'ΙΚθ' 'λη
 Ύ'Μίθ' φα Ύχδ 'λ ΨςΛ' μλ 'Ιν'η Ι'Σδ κΧν 'ΥχΕ Ύ'θιθθ' 'Ι'Κ ρμχν·θ' κ' ρκΎθ' 'Ην·': 'ρνλ
 'Η'ςλΒλ· 'ΗΞ'Λιθ' ξΚπ μλ 'ΙΛθν ς· 'ρπ'Βθ 'ΗΠ'χΒθ' ς 'Η·ρθιλθ' ξΛ'ι'Πλ 'ρθÈθ μλ ΛςΣ
 : φθ'θθ'η Α'θθθ' μλ

.ΛςΣΎθ' Λ·Ί 'Ηχ·ΛΎθ' 'Ε'λλθ' 'Ην'ηλ òÈθθ' ✓

. 'Υχ' 'Η'Ι·λ 'Ιν'η Ύ·ρΑΞΕς Τ'ΛΎΠιθ 'Ηλριλ 'Ε'λλθ' μηθ κθ ✓

.Λχλ'ι' 'ρχι'ι' κ'δ φθθ' 'Ηχνχ'ιθ' 'Η'Πνθθ' φα Λθ' οθ φ'ι'Ύθ' ΦχΕλθ' ✓

.οθα'εθ ς ξΛηα Λςι·θ φα 'Ιλπ'Ξ Λχλ'ι' 'π'Λδ φθθ' 'Αθηθ' 'Ι'ρλ' ✓

μ'Πθ' 'ρθ μ'η σΛ·η 'Ι'φΕλ· 'Ηβιθθλθ' οθ'χΕ Λ'ςΦ' ΎÈθ ΛΙ'εθ' Ι·Ί Λχλ'ι' ηλ ✓

. 'ΗχΛηΞΎθ' ς 'Ηχ·Ι'ι' οθ'χΕ Λ'Ξλ κΞΛ φα

. 'Κπ 'νλςχ τθ' ΕΙθ'θ 'Ιθ'Μ ω' 'ΗχΛθν ς 'ΗχΛΎΠ Λ'θι ΛΙ'εθ' Ι·Ί Λχλ'ιθ ✓

οθ'βθ'λθ 'ΛΧν μχθ'λθ' ς Ι'ένθ' Ύ·δ μλ Λχ·η κ'λθπ'· ΛΙ'εθ' Ι·Ί Λχλ'ι' φΥΕ ✓

.ΕΙθ'θθ' 'Ηχν'Ξνó' οβδ'ςλ ς

φασῖς θ' IBς θ' ς Ἠχρθό' 'I'κθ' μῖ Λχ·ΰοιθ Μςλλθ' μλ Ἡῖςλβλ Ἠχαςῖς θ' Ιλθῖ' ✓

.Ἐλλθ' Μλλ "ρνχ· μλ ς

'IKΘ' Ἐλλθ' ὕςΕ οο".·ΦΘς ϮυΛΚῖ ὕΜή ςπ Λχλῖ' ὕΜή μ' ✓

قائمة المصادر و المراجع

:X¹~|ζ[~]π|H"Π|ζ[~]·ζ[~]β

Θυ | εζ" λς | γζ" ύ

זכרון

.2007 Ɓ3ΦƁΛ'''MBθ' ƁHθ''0 ƁςEI φ·ΛYθ' :γχE0ς ΩΛƁμ'ςχIθ' :υΛ'''MBθ' ΛI''εθ' I·İ_1

Φ.Ι. Ρ1 ἰ'ΡΛ'''ΜΒΘ'ΡΗΧ'Υ·ΦΛΘ' μςνβιθ' Ἡχ'νΦςΘ' ἩΞΕ'~λθ' Ρῶδ'ςλθ':υΛ'''ΜΒΘ' ΛΙ'εθ' Ι·ἱ 2

.2009

$$:X\tilde{t}^{\sim}||\tilde{z}^{\sim}$$

ΛΠνιθ "Ha'εΩθ' Λ'Ι ρφλÈΞό' ÛςΣ'Θθ' τθ' γθΙλ :φν'Μ"οβρθθ' φλχνίθ' "αςθ' ς. û1

1.1 $\beta_3\Phi$ $\beta\Lambda\Sigma\lambda$ $\beta E\pi^+\epsilon^0$ $\beta\Omega\chi M\zeta^{00}$ ζ

.1.1 $\rho\Phi.1$ $\rho\mu^{v-\theta}$ $\rho^1\zeta\Lambda\chi$. $\rho\Lambda^1\Sigma$ Λ^1 $\rho\mu^{\zeta\chi\theta}$: $\Gamma^{\exists v\theta\theta}$ $\hat{u}2$

ΛΠνιθ ὡθ' ὅφ' ῥκιεθ'ς ὕχθεθ' Ιπ'Βλ Λι'εθ' Ι·ϊ Λχλϊ' :υζ'χΕχ Λπ'φθ' û3

.1.1 ρΦ.1 ρΛ'''MBθ''YχMζ'00'ς

. 'I . I pΦ . I pμ^v·θ p'Ι ζΛχ· pΛI^α Σ Λ'I pμ'ζxιθ' : Nχeθ' , Λλ' û4

Λ'Ι û γ^{ῥῳ}ς ξε^{ῥῳ} Ε û υΛ^ῳΜΒθ' ΛΙ^ῳεθ' Ι·ϊ Λχλῖ' Ληα :υΛ^ῳΜΒθ' μΞΕθ' ἩΨχΙ·û5

‘1.1 þφ. lþμ^ν. θ þ’1 ζΛχ. þυ lνθ’

Ἡ·Χ·Λ·Υ·Θ' Ἡ·Υ·εχθ' Λ'Ι ρυΛ'''ΜΒθ' φνΞΕθ' ΛΙ''εθ' Ι·Ι̇ Λχλ'ι'ς Ὑ̇ςΣ00' :Φ·'Λλθ' Ι'ςΒ û6

. 1966 ρΦ.Ι ρ^αχΛζΞ ργΠλΙ

“χΒςθςνηθθ’ κςιϳθ’ ηϳλ’Β φιπ’Βθ’ λϳπθ’ φα ι’Σεθ’ ι’λ’ιελ :υι’ιελ ιλελ ι’χμ û7

.2012þμΛϊ'

ρΦ.ΙΛ'''ΜΒθ'ρΤ'ΛΥΘθ' 'Η·Θηλθ' ρμφςθ'ς κÈΞό' ΛΣ'ν ΛΙ'εθ' Ι·ϊ Λχλϊ' :Λχ·η 'ΗλχιΞ û8
.1.1

ΛΠνιθ ΛχΛΒ Λ'Ι ρυΛÿΠθ' Ψ'Ι·ό'ς 'Ηχ·Λÿθ' 'Ε'λλθ' :ΔχΛβθ' 'Α'πςθ' Ι·ϊ κ'ρΞ û9
.2010 ρ1ΦρμΙΛϊ' ρμ'λλϊ' ρΩχΜςΘθ'ς

.1.1 Φ.Ι ρφαςθ' ΛςΧνλθ' φα 'Ηίθ' 'Α'Λθή'ς υΛÿΠθ' Μλλθ' :Λχι· Ιλε' μ'·ÿΠ û10

.1.1 ρΦ.Ι ρμ'ν·θ ρ'ΙςΛχ· ρΛΙ'Σ Λ'Ι ρμ'ςχΙθ' :Ι·ÿθ' μ· 'ΗαΛφ û11

Λ'Ι ρΝθΙνϊ' Λ'Ι ρ'Ηχας'Σθ' Ιν'ϊ υΛÿΠθ' Μλλθ' :ΛΣν 'ΕΙςΒ ÛΦ'ÿû12

'ΗχνΦςθ' 'ΗΞΕ'λθ' ρ'ΗχΛ'''ΜΒθ' 'Ηλϊ' Τ'ν· ς ΛΙ'εθ' Ι·ϊ Λχλϊ' :Αθ'Φς· ΛΙ'εθ' Ι·ϊ û13
.2009 ρ1ΦρΛ'''ΜΒθ' ρ'Ηχÿ·Φλθ' μςνβιθ

φα υΛÿΠθ' 'Α'Φθθ' ÿχιΕ0 τθ' ÿθΙλ ρΛϊ'Πθ' ΛΙ'εθ' Ι·ϊ Λχλϊ' :μ'λχιΞ φ0'ΛχΠϊ û14
.2009 ρ3Φ ρΛ'''ΜΒθ' ρΩχΜςΘθ'ς ΛΠνιθ 'ΑΛίθ' Λ'Ι ρΙÿ·'λθ' 'ΗφΕλ

ÿπ'νλθ' Λ'Ι ρΙΒςθ'ς γΠÿθ'ς 'Ε'λλθ' φα 'Ε'λ'0ÛΤ'νβθ'ς 'ΑΕθ':ΑΛΕ φΙÿû15
2009ρΦ ρμ'ν·ι0ςΛχ·

.1.1 ρΦ.Ι ρμ'ν·θ ρ'ΙςΛχ· ρΛΙ'Σ Λ'Ι ρμ'ςχΙθ' :Ηÿχ·Λ φ· μ· Λλϊ û16

.1.1 ρ Φ.Ι ρμ'ν·θ ρ'ΙςΛχ· ΛΙ'Σ Λ'Ι ρμ'ςχΙθ' :Ι'ΙΠ μ· 'ΕΛ0ν'ϊ û17

φα 'πΛΩ'ς 00α'ε0û υΛ'''ΜΒθ' ΛΙ'εθ' Ι·ϊ Λχλϊ' :ΛχΜςθ' φΙϊ ΙλΕλ ΙχΞθ' ΙλΕλ û18
.1.1 ρΦ.Ι ρΛ'''ΜΒθ' ρ'Α'0ηιθ 'ΗχνΦςθ' 'ΗΞΕ'λθ'û 0·Ι'

φΕχ ΙλΕλ 'ΗλΒΛ0 ρμ'λχό' ΝΛ'α ΛΙ'εθ' Ι·ϊ Λχλϊ' :φιΕ'εθ' ÛχΛΠθ' ΙλΕλ û19
. 2008ρΦ.Ι ρΛ'''ΜΒθ' ρΛ'ρΠό'ς ΛΠνθ'ς ÿ'Σ0Èθ 'ΗχνΦςθ' 'ΗΞΕ'λθ'Ξχ0

μ· Λ'Ι ρΛ'χρνώ' 'Ι'χ'ϊ'Ι'ος Λ'π'ΙΜώ' ὕλ'ς'ϊ' 'Ηχ'ςλ'ϊ' 'Ηθ'ςΙθ' :φΕθ' Σ'θ' φ'ϊ' ΙλΕλû20
 .2009 ρ1Φρ1'ϊ' ρΛ'Σλ ρΕΛπ'εθ' ρκΜ'Ε

'Ηχ·Λ'ϋθ' 'ΗΥρνθ' Λ'Ι ρυςλ'ϊ'ς κΕΞό' ΛΙΣ φα Λ'ϋΠθ' :ΕΛ'Ιπ τβΦΣλ ΙλΕλ û21
 1995ρΦ.Ι ρμ'ν·θ ρ'ΙςΛχ·

Λ'ΙΜχΜ'ϊς· φΕχ γχΕΕ0 ρΞΙ'ρΒς ΛΙ'εθ' Ι·ϊ' Λχλ'ϊ' ΕΛχΞ :φλ'πς0θ' μ· τβΦΣλû22
 .1995 ρ1Φ ρμ'ν·θ ρ'ΙςΛχ· ρφλΕΞό' ΑΛ'ίθ'

. 1987ρΦ.Ι ρΛ'''ΜΒθ' ρΑ'0ηιθ' 'ΗχνΦςθ' 'ΗΞΕ'λθ' ρΕΚ'χθό' :χΛηΜ υΙβλû 23

ρΑ'χΙ'ϊ' Λ'Ι 'Ι'ΛςΠνλ ρΔιΣλθ' ὕςΣ0λθ' ΛΙ'εθ' Ι·ϊ' Λχλ'ϊ':ΙλΕ' ΓΕλ û24
 .'Ι.Ι ρΦ.ΙΛ'''ΜΒθ'

:Εύ'τ'ιζ

'ΗχιχςΒ 05 ρ 07 ΙΙϋθ' (1883-1807)ρo·Ι'ς o0'χΕ ΛΙ'εθ' Ι·ϊ' Λχλ'ϊ' :Λ'νς· Δ·Λ -
 .1970

الفهرس

.....	ἩλΞ.
.....	μ᾽αΛῖ ς ΛηΠ
.....	ῬῖΠῖ
.....	ἩλΙελ
04.....	ϋΘΙλ
14.....	ῖπψῖ ῖΠῖ
14.....	Ιχρλ0
15.....	ΛΙ᾽εθ᾽ Ι·ῖ Λχλῖ· ὙχΛῖ
15.....	ο0Πνς ξΙθςλ
17.....	ο0α᾽εΩ ΛΙ᾽Σλ
18.....	Λχλῖ᾽ Ε᾽χΕ φα σΛ·ηθ᾽ ᾽Ι᾽ΦΕλθ᾽
25.....	Λχλῖ᾽ ῖςΕ Ι᾽ενθ᾽ ς μχΘΛ᾽λθ᾽ Ῥ᾽Λῖ
29.....	ὙςΣ0λθ᾽ ΛΙ᾽εθ᾽ Ι·ῖ Λχλῖ᾽
30	κΙῖη ὙςΣ0θ᾽
31	ζςΙΞη ὙςΣ0θ᾽
32	Λχλῖ᾽ Ινῖ ὙςΣ0θ᾽ φῖ᾽ςΙ
34.....	Λχλῖ᾽ Ινῖ ὙςΣ0θ᾽ ῖΕ᾽Λλ

35.....	ξλϞ ς ξλϣπ μλ ικλν
40.....	τλϣζ ρπϣζ
40.....	Ιχρλθ
40	φας Σθ' Μλλθ'
50	Λι'εθ' Ι·ϊ Λχλϊ' Ινϊ Έλλθ' ΗχΜλλ
50.....	ÿûûûûλΒθ'
54.....	Ηûû·χ·Εθ' Έλς Σ
58.....	σΛθ' Λςûûûûû Σ
62.....	Ηλθ'θ
.....	Λ Ιοϣζ